ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

(ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸಂಪ್ರಬಂಧ)

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ
ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೨೦೧೩

1036

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ
ಮತ್ತು
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

(ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸಂಪ್ರಬಂಧ)

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ
ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೨೦೧೩

ಪರಿವಿಡಿ

	ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ
ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು : ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ	೧–೭
೧.೧ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ	
೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	
೧.೩ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ	
೧.೪ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ	
೧.೫ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ	
ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು : ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ	೮–೧೩
೨.೧ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶ	
೨.೨ ವಾಯುಗುಣ ಮತ್ತು ಮಳೆ	
೨.೩ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ	
೨.೪ ಜಲಸಂಪತ್ತು	
೨.೫ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಗಳು	
೨.೬ ಜನಸಂಖ್ಯೆ	
ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು : ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ	೧೪–೨೮
೩.೧ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ	
೩.೨ ಇತಿಹಾಸ	
ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು : ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ	೨೯–೬೩
೪.೧ ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ	
೪.೨ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ	
೪.೩ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು	
೪.೪ ಶಾಸನಗಳು	

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು : ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ೭೪-೯೧

೫.೧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

೫.೨ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

೫.೩ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

೫.೪ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು

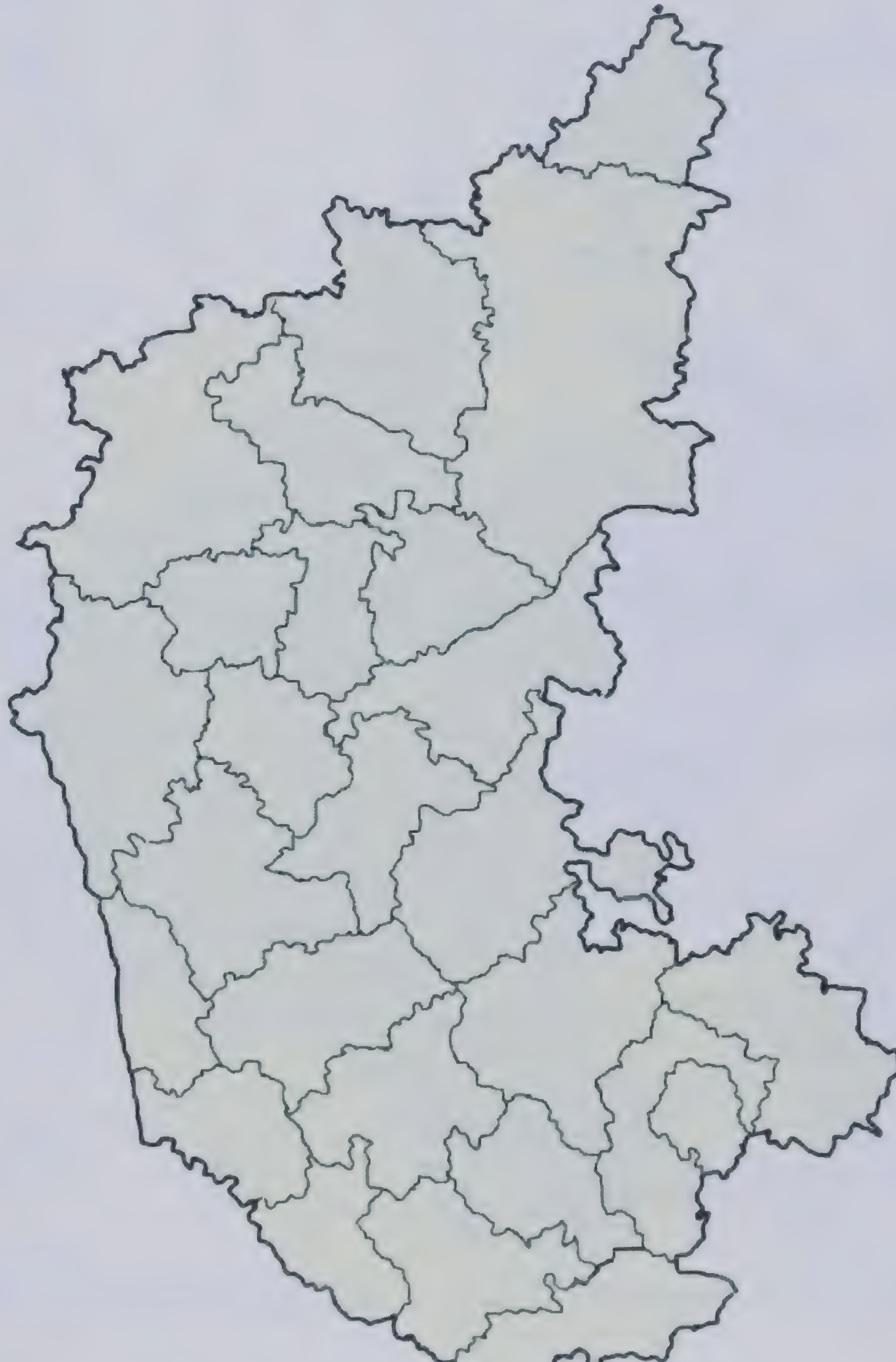
ಅಧ್ಯಾಯ ಆರು : ಸಮಾರೋಪ ೯೨-೯೫

ಅನುಬಂಧಗಳು ೯೬-೧೨೦

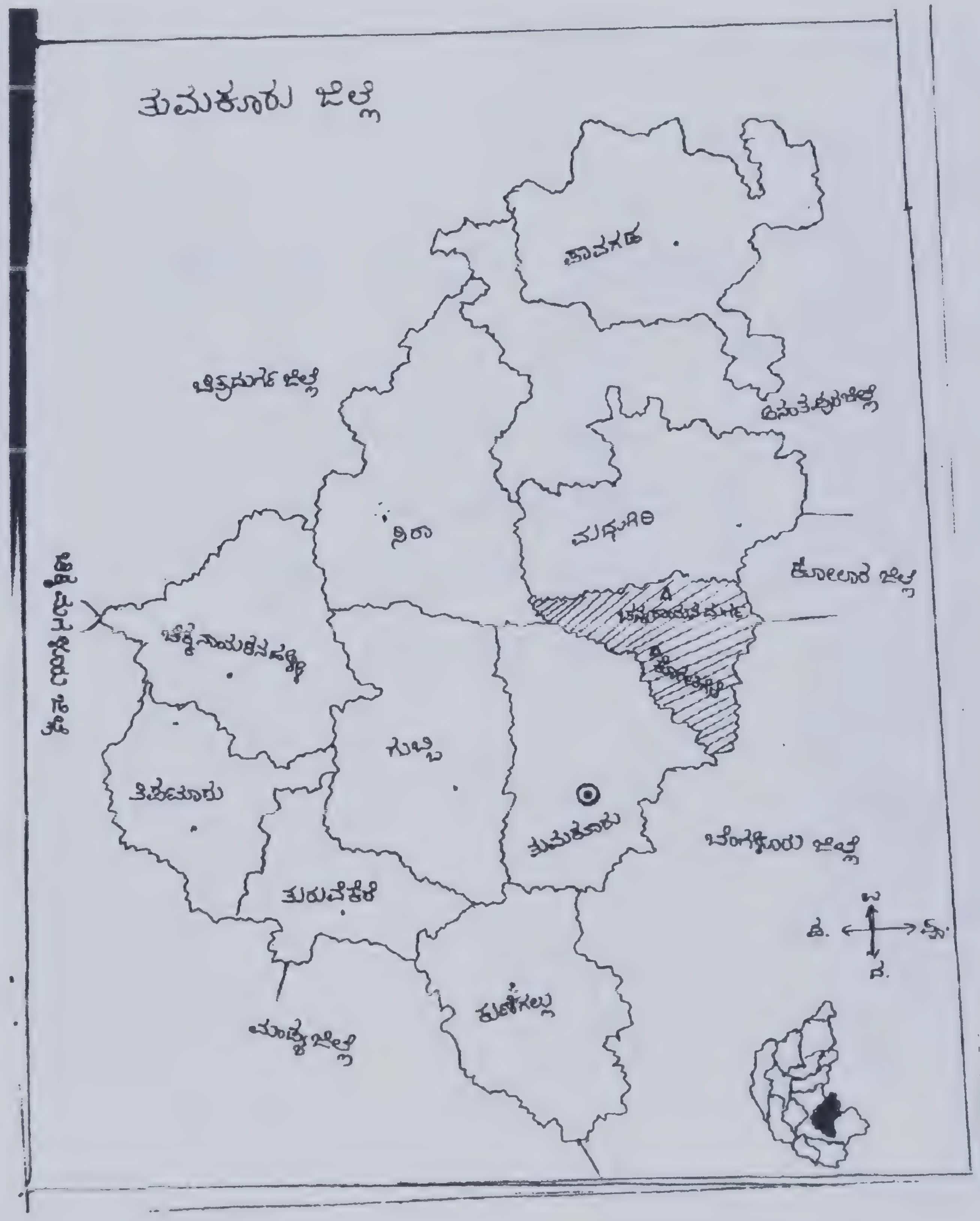
ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ

ವಕ್ತೃಗಳ ವಿವರ

ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

TUMKUR
DISTRICT
N
To Chitradurga
NH-4
CHITRADURGA
Hosakote
Rangasamudra
Appajihalli
Arasikere
PAVAGADA
Tadakalur
ANDHRA
PRADESH
Chengavara
Ranganahalli
Bidarakere
Lakshmisagora
SIRA
Teriyur
Rantavalal
Bukkapatna
MADHUGIRI
Halenahalli
Ganadalu
Dasarahalli
Tuppadakona
CHIKKABA-
LLAPURA
Sorlamavu
Yajkkalakatte
Nelahalu
Lingapura
CHIKNAYAKANHALLI
Kondi
Tippur
BANGALORE
GUBBI
TUMKUR
Kibbanahalli
TIPTUR
Bommanahalli
Honudaki
NH-4
TURUVEKERE
Mavinahalli
KUNIGAL
HASSAN
Marakonahalli
NH-48
To Hassan
MANDYA
Chikkenhalli
LEGEND
National Highway
Major Road
Railway
District Boundary
State Boundary
River
District HQ
Other Town
Major Town
Map not to Scale
Copyright © 2013 www.mapsofindia.com
(Updated on 18th February 2013)

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ
ಪಾವಗಡ
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ
ಅನಂತಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ
ಮಧುಗಿರಿ
ಶಿರಾ
ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ
ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ
ಗುಬ್ಬಿ
ತಿಪಟೂರು
ತುಮಕೂರು
ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ
ತುರುವೇಕೆರೆ
ಉ
ಪ.
ಪೂ.
ದ.
ಕುಣಿಗಲ್ಲು
ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು : ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

೧.೧ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೧.೪ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ

೧.೫ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಇತಿಹಾಸವೆಂಬುದು ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿಹೋದ ಘಟನೆಗಳ ಒಂದು ನಿಘಂಟು ಅಥವಾ ದಾಖಲೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ನಿಘಂಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸ ಸಮಗ್ರವಾದ ಹಾಗೂ ಕೂಲಂಕಷವಾದ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಬಹುದು. ಅನ್ವೇಷಣೆ, ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಂಗ್ರಹಣೆ ವಿಷಯ ನಿಷ್ಠತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನೇ ವಹಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅಲ್ಲಿನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವ, ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು, ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ, ರಾಜಕೀಯ ಆಡಳಿತ, ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ, ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಜನಜೀವನ ಕ್ರಮವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ.[೧]

ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕರುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿದ್ದು, ಅವುಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸೀಮಿತವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡನಾಡನ್ನು ಅನೇಕ ಸಾಮಂತ ಅರಸರು ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಅಪಾರವಾದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನವು ನಾನು ಆರಿಸಿದಂತಹ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿನ ಪುರಾತತ್ವ ಅವಶೇಷಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆಧರಿಸಿದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದರಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.[೨]

ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿ, ಸಾಹಿತ್ಯಕಸೃಷ್ಟಿ ಶಿಲ್ಪ, ಸಂಗೀತ, ಇತಿಹಾಸ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಪುರಾತತ್ವ ಮತ್ತಿತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವುದಾದರೆ, ವಾಸ್ತವಿಕ ಘಟನೆಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿರೂಪಣೆ, ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಜನಜೀವನ ಕ್ರಮದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಆದ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ವಿಫಲತೆಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದು, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಮುಖ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ.[೩] ಪುರಾತತ್ವೀಯ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಂದು ಸೀಮಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅದೊಂದು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾದ ಅಧ್ಯಯನವಾದ ಅಧ್ಯಯನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೀಮಿತವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು "ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ .ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೧.೧ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶವೆಂಬುದು ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅಂತಹ ಅಧ್ಯಯನವು ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು "ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೋ ಕಾಲದ ಪರಿಣಾಮವೆಂಬಂತೆ ಮೂಲೆ ಗುಂಪಾಗಿರುವಂತಹುದನ್ನು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಮೂಲಕ ಸತ್ಯದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಹೊರತರುವಂತಹ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರವನ್ನು ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು ಜೊತೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು, ಪ್ರದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವಂತಹ ವಿಶೇಷ ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಭೇಟಿ ಮತ್ತು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂಶೋಧನಾಕಾರರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುವುದು. ಲೇಖನಗಳು, ವೃತ್ತಾಂತಗಳು ಮತ್ತು ಗೆಜೆಟಿಯರ್‌ಗಳು ಪುನರ್‌ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಹೊಸ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು

ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಇದುವರೆಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಾರದ ಶಾಸನಗಳ ಮತ್ತು ನಿಗೂಢವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿರುವಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಹೊಸ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಪ್ರೌಢ ಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಮುಖ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದ ಇತಿಹಾಸದ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳವಣಿಗೆ, ವಿಕಾಸ, ಹಿನ್ನೆಲೆ, ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ಸಮಗ್ರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವಂತಹ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು. [೨] ಒಟ್ಟಾರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಷಯ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದು ತನ್ನದೇ ಆದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅಧ್ಯಯನವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಪೂರಿತ ಸಂಶೋಧನೆಯಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಸಹಕಾರಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ತನ್ನದೇ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವು ಕೇವಲ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಿಸರವು ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾನವನ ವಸತಿ ಹಾಗೂ ಜನನಿಬೀಡ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಆರಂಭದ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಕಾಲದವರೆಗಿನ ಅನೇಕ ಸ್ಮಾರಕಾವಶೇಷಗಳು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಸಂಗತಿಗಳು, ನೆಲೆಗಳು, ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಮೂಲಕ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಸಮಗ್ರವಾದ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಮಂಡಿಸಲು ಸಾದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಿಸುವ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. [೩]

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಆಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸುವಂತಹ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾತತ್ವ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ, ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು ಕುರಿತತೆ ಕೆಲವು ಕಿರುಪ್ರಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು ಬಿಡಿ

ಲೇಖನಗಳು, ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ಲಿಖಿತವಾಗಿಯೂ ಸಹ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಬಿ.ಕೆ. ಶಿವತಾರಕ್ ಅವರ "ಕರ್ನಾಟಕ ಪುರಾತತ್ವ ಕುರುಹುಗಳು" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಅ ಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಗ್ಯೆತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪತ್ತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಸಹ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ ಅವರ ಮಂಡಿಸಿರುವ "ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ" ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ' ಪರಿಷ್ಕೃತ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಪ್ರದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿಶ್ಲೇಷಿತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ೨೦೦೨ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ೬೯ನೇ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ "ಜಯಮಂಗಲಿ" ಎಂಬ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕವಿತಾಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಹೊರತಂದಿದ್ದು, ಇದು ಸಹ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ.[೬]

'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ' 'ಹೊನ್ನಾರು' ಎಂಬ ನೆನಪಿನ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಿರು ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಡಿ.ಎನ್. ಯೋಗೇಶ್ವರಪ್ಪನವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತುಮಕೂರು ಇತಿಹಾಸ ತಜ್ಞರಾದಂತಹವರು ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ.[೭]

ಬಾ.ರಾ. ಗೋಪಾಲ್‌ರವರು 'ತುಮಕೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿ.ಎಲ್.ರೈಸ್ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ೧೯೦೪ರಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದ ಎಪಿಗ್ರಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಿಕ ಸಂಪುಟ–೧೨ ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳ ಕುರಿತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಣೆ ಇದೆ.

೨೦೦೭–೦೮ರಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬರು, ಗಂಗರು, ಚೋಳರು ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕುರಿತಂತೆ ಕೆ.ಎನ್.ಸಿದ್ದರಾಜುರವರ 'ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ ಸಂಪುಟ–೧೦ರಲ್ಲಿ "ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವಂತಹ ಲೇಖನಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

೧.೪ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಲಾಯಿತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷ, ಶಾಸನ, ದೇವಾಲಯ, ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ ಮುಂತಾದ ಆಕರಗಳ ದಾಖಲೀಕರಣ ಮತ್ತು ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ನಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಶೋಧಕರು, ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಲಾಯಿತು.

ಜೊತೆಗೆ ಜಾನಪದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಯ ಸಂಗತಿಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಜನಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಹ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಗ್ರಹಿತ ಆಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಿಷಯಾನುಸಾರ ಸಂಯೋಜಿಸಿ ಅಂತರ್‌ಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಪರಿಸರದ ಪೂರ್ಣ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ದಾರಿದೀಪದಂತಿದೆ.

೧.೫ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು "ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಥವಾ ಮಂಡಿಸಲು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಏಳು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ಸ್ವರೂಪ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಸ್ವರೂಪ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು "ಭೌಗೋಳಿಕತೆ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶ, ಭೂಸ್ವರೂಪ, ವಾಯುಗುಣ ಮತ್ತು ಮಳೆ, ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಜಲಸಂಪತ್ತು, ಅರಣ್ಯ ಸಂಪತ್ತು, ಮಣ್ಣು, ಬೆಳೆಗಳು, ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮುಂತಾದ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಶ್ಲೇಷಿತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಇತಹಾಸಪೂರ್ವ, ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕೂಲಂಕುಷವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದಂತಹ ನಾಡಪ್ರಭುಗಳು, ಪಾಳೇಗಾರರು, ಜೊತೆಗೆ ಗಂಗರು, ಚೋಳರು, ನೊಳಂಬರು, ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಸಿಗುವ ಮೂಲಾಧಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ "ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ" ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ, ಶಾಸನಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲು, ಮಾಸ್ತಿಗಲ್ಲು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದರಲ್ಲಿ ಸಮೂಹ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನ ಶೈಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು, ಸ್ತರಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಆರರಲ್ಲಿ "ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಚರಣೆ, ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳು, ನಂಬಿಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ದೈವ ಆಚರಣೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಇದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಏಳರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಂತ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಇದು ಸಮಾರೋಪ ಆಗಿದ್ದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಕೃತಿಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಋಣದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು, ವಿವರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುವುದನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ

೧) ಭಾಸ್ಕರಪ್ಪ ಸಿ.ಎನ್., ೧೯೮೧ : ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ದರ್ಶನ, ಪು. ೧೩೨

೨) ಚಿಕ್ಕವೀರಯ್ಯ ವಿ., ೧೯೯೧: ಸಿದ್ಧರಬೆಟ್ಟ ಒಂದು ದರ್ಶನ, ಪು. ೮೬

೩) ಕವಿತಾ ಕೃಷ್ಣ, ೨೦೦೦: ಜಯಮಂಗಲಿ, ಪು. ೧೦೪

೪) ಶರ್ಮ ತಿ.ತಾ., ೧೯೯೦: ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು, ಪು. ೧೮೬

೫) ಶಿವತಾರ.ಕೆ.ಬಿ., ೨೦೦೧: ಕರ್ನಾಟಕದ ಪುರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು, ಪು. ೨೭೧

೬) ವಸು. ಎಂ.ವಿ., ೨೦೦೧ : ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು , ಪು. ೪೯

೭) ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಎನ್.ಪಿ., ೧೯೭೪ : ಆವತೀಯ ನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳು, ಪು. ೪೭

೮) ನಾಗಮಣಿ ಪದ್ಮನಾಭ, ೨೦೦೩: ಕೊರಟಗೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ದರ್ಶನ, ಪು. ೧೦

೯) ಅಭಿಶಂಕರ್ ಕೆ. , ೧೯೭೪ : ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಗೆಜಿಟಿಯರ್ , ಪು. ೭೮

೧೦) ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ಸಿ.ಎನ್., ೨೦೦೦: ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಪು. ೪

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು : ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ

೨.೧ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶ

೨.೨ ವಾಯುಗುಣ ಮತ್ತು ಮಳೆ

೨.೩ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ

೨.೪ ಜಲಸಂಪತ್ತು

೨.೫ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಗಳು

೨.೬ ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ

ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾನವನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹುಟ್ಟು-ಸಾವಿಗೆ ಭೌಗೋಳಿಕತೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮಾನವ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ಬರಲು ಭೌಗೋಕತೆಯು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಲು ಮುಂಚೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆ ಅರಿಯುವುದ ರಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಅಥವಾ ತಿಳಿಯಲು ಸಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ವೆಲ್ಲಿಂಗ್‌ಟನ್ ಜೋನ್ಸ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ "ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಣನಾಶಾಸ್ತ್ರ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದಂತೆ" ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವು ಎಷ್ಟು ಅನಿವಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ತುಮಕೂರು ಪ್ರದೇಶವು ಒಂದು ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಹಾಗೂ ನದಿ ವಸತಿ ಜಾಗವಾಗಿದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಸುಂದರವಾದ ಅರಣ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದ್ದು, ನೋಡುಗರಿಗೆ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪ ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವ 'ದೇವರಾಯನದುರ್ಗ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಗಿರಿಧಾಮವನ್ನು ಸಹ ನಾವು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅನೇಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಕೂಗಳತೆಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಸರಿ ಸುಮಾರು ೭೦ ಕಿ.ಮೀ. ಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಸಮೀಪದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಕೈಗಾರಿಕೆ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಅಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವಂತಹ

ವಿಚಾರ. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಜವಂಶಸ್ಥರು ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ತನ್ನದೇ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜಮನೆತನಗಳಾದ ಗಂಗರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ನೊಳಂಬರು, ಚೋಳರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್, ನಾಡಪ್ರಭುಗಳು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣವು ನಗರವು 'ಜಯಮಂಗಲಿ' ಮತ್ತು 'ಶಿಂಷ' ಮತ್ತಿತರ ನದಿಗಳಾದ 'ಕೃಷ್ಣ' ಮತ್ತು 'ಕಾವೇರಿ'ಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೃಷಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಕರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ವಾಣಿಜ್ಯವಾಗಿಯೂ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಜನರ ಬದುಕಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ.[೧]

೨.೧ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶ

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೦.೫೯೮ ಚ.ಕಿ.ಮೀಗಳು ಇದ್ದು ೧೨°೪೫"ದಿಂದ ೧೪°೨೪" ಉತ್ತರ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ೭೬೦೨೦" ದಿಂದ ೭೭°೩೨" ಪೂರ್ವ ರೇಖಾಂಶ ನಡುವೆ ನೆಲೆಸಿದೆ.[೨] ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈಶಾನ್ಯಭಾಗವು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಅನಂತಪುರ, ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮಂಡ್ಯ, ಪಶ್ಚಿಮ ಮತ್ತು ವಾಯವ್ಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹಾಸನ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿವೆ.[೩] ಇವು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ತಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ತಾಗಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಕೇವಲ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದ ಸಮಾನ ಹೊಂದಿದೆ.[೪]

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದು, ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಇದು ಬಯಲುಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ(ಪೂನಾ-ಬೆಂಗಳೂರು ೪) ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹುತೇಕ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಇದು ಸಂಪರ್ಕ ಸೇತುವೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾರಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.[೫]

ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಫಟಿಕ ಶಿಲಾರೂಪದ ಬಂಡೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಹಾಯ್ದು ಹೋಗುವ ಗ್ರಾನೈಟ್ ಬೆಟ್ಟ ಸಾಲು, ಉತ್ತರ-ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿದೆ. ಧಾರವಾಡದ ಭಿನ್ನಸ್ತರ ಶಿಲುಪಟ್ಟಿಯು ದಕ್ಷಿಣದ ತುದಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗಿದೆ.[೬]

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶವು ಮರಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಹ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತಹ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟದ ಪ್ರದೇಶದ ಸಮೀಪ

ಹಾಗೂ ಸುತ್ತ-ಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂ-ಭಾಗವು ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದ್ದು, ಭೌತಿಕವಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಈ ಪ್ರದೇಶವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ದಖನ್ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಮೃದುಶಿಲಾರಚನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದು, ಸ್ಪಟಿಕ ಶಿಲಾ ರೂಪದ ಬಂಡೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಬಳಕೆಗೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಲ್ಲೂ ಸಹ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೭]

೨.೨ ವಾಯುಗುಣ ಮತ್ತು ಮಳೆ

ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಪರಿಸರದ ಭಾಗವನ್ನು ಸಹ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಉಷ್ಣವಲಯ ಮಾನ್ಸೂನ್ ಮಾದರಿಯದ್ದು ಆಗಿದೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಫೆಬ್ರವರಿ ತಿಂಗಳ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಚಳಿಗಾಲವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ಸರಾಸರಿ ಉಷ್ಣಾಂಶವು ೨೦.೫೦ ಡಿಗ್ರಿ ಸೆಂಟಿಗ್ರೇಡನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಋತುಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆವರ್ತ ಮಾರುತಗಳಿಂದ ಚದುರಿದ ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಡಿಸೆಂಬರ್, ಜನವರಿ ಮತ್ತು ಫೆಬ್ರವರಿ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿನ ತೇವಾಂಶದ ಮಟ್ಟ ಶೇ.೬೮ರಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸಹ ಚಳಿಗಾಲ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೮]

ಬಿಸಿಲಿನ ಕಾಲವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಚ್ ಮತ್ತು ಮೇ ತಿಂಗಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಷ್ಣಾಂಶ ಗರಿಷ್ಠ ೩೫ ಡಿಗ್ರಿಯಿಂದ ೪೦ ಡಿಗ್ರಿಯವರೆಗೆ ಇದ್ದು, ಬಿಸಿಯಾದ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಏಪ್ರಿಲ್ ಮತ್ತು ಮೇ ತಿಂಗಳಿನ ಮಧ್ಯೆ ಗುಡುಗಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಳೆಯು ಬೀಳುವುದುಂಟು. ಇದು ಮುಂಗಾರಿನ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.[೯]

ನಂತರ ಜೂನ್‌ನಿಂದ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಮಳೆಗಾಲದ ಕಾಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಸಮೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಸರಾಸರಿ ೩೯ ಇಂಚಿನಷ್ಟು[೧೦] ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಮಳೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವಂತಹ ಬೆಳೆಗಳಾದ ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಕಡಲೆಕಾಯಿ, ತೊಗರಿ, ಅವರೆ, ಅಳಸಂದೆ, ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು ಮತ್ತು ಭತ್ತ ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.[೧೧] ಮುಂಗಾರು ಮತ್ತು ಹಿಂಗಾರು ಬೆಳೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾದ ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. [೧೨]ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾರೆಟ್, ಮೂಲಂಗಿ, ಬೀಟ್‌ರೋಟ್, ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆ, ಗೆಡ್ಡೆಕೋಸು ಮುಂತಾದ ತರಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸೇವಂತಿಗೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕಾಕಡ, ಕನಕಾಂಬರ, ಬಟಾನ್ಸ್[೧೩] ಮುಂತಾದ ಹೂವುಗಳ ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಜನಸಮುದಾಯವು ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಣಿಜ್ಯೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜೂನ್ ಮತ್ತು ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಸಹ ಬಿಸಿಯಾದ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮಳೆಯ

ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ನಿಧಾನವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಸಿರನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಸ್ಟ್ ಮತ್ತು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಸರದ ಬಹುತೇಕ ಭಾಗವು ಹಸಿರಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಭೂಮಿಯ ಅಂತರ್ಜಲದ ಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಬಾವಿ, ಕೊಳವೆಬಾವಿ ಮತ್ತಿತರ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಗರಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಮತ್ತು ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಈಶಾನ್ಯ ಮಾರುತಗಳು ಬೀಸುವುದರಿಂದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.[೧೪]

೨.೩ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ

ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮತ್ತು ನದಿ ನೀರಿನಂತಹ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಇರುವುದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯೇ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದೊಂದು ಸಾಧಾರಣವಾದ ಒಣಭೂಮಿ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಸಸ್ಯಸಂಪತ್ತು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿರುವುದು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಸ್ಯಸಂಪತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಸಹ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಆಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಅಂದರೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನೀರಿನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬಹುದು.[೧೫]

ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದರೆ ಚಿನಗ, ಜಕ್ಕೇನಹಳ್ಳಿ, ದೇವಲಾಪುರ, ಮಾವುಕೆರೆ, ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್, ಚಿಕ್ಕತೊಟ್ಲುಕೆರೆ, ನರಸೀಪುರ, ಜಿ. ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಅರಿಯಪ್ಪನಹಳ್ಳಿ, ಕೆಸ್ತೂರು, ಕೆಂಪುದಾಳಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿ, ಜಾಲಾರಿ, ಕಮರ, ಕಕ್ಕೆ, ಜಲಗಂಟೆ, ಬಿಳಿಜಾಲ, ಹೊಂಗೆ, ಬೇವು, ದೇವದಾರಿ, ಪಚ್ಚಾಲಿ, ಮುರುಗಲ್ಲು, ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಿದಿರು ಮುಂತಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಮರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.[೧೬]

ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಳೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಳೆಯ ಬಾರದ ಕಾರಣ ಬಹುತೇಕ ಅರಣ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರದೆ ಗೃಹಬಳಕೆಯ ಉರುವಲು ಸೌದೆಯಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವಂತಿವೆ. ಇಂತಹ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳೂ ಇವೆ. ಸಸ್ಯಗಳು ಎರಡು ಬಗೆಯ ಒಣಶುಷ್ಕ ಗಿಡಗಂಟೆಗಳಾಗಿವೆ. [೧೭]ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತೋಳ, ಕಾಡುನಾಯಿ, ಕರಡಿ, ಕತ್ತೆ ಕಿರುಬ, ಮುಂಗಸಿ, ನರಿ, ಮೊಲ ಮುಂತಾದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತೋಳ, ಕಾಡು ನಾಯಿ, ಕರಡಿ, ಕತ್ತೆ ಕಿರುಬ, ಮುಂಗಸಿ, ನರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲವನ್ನು ಸಹ ಕಾಣಬಹುದು. ನವಿಲು, ಗೂಬೆ, ಹದ್ದು, ಕಾಗೆ, ಗಿಳಿ, ಮರಕುಟಕ, ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ, ಕಾಗೆ, ಗೀಜುಗ, ಪಾರಿವಾಳ, ಕೋಗಿಲೆ ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಚೇಳು, ಮಂಡರಗಪ್ಪೆ, ನಾಗರಹಾವು, ಜೇಡ ಮುಂತಾದ ವಿಷ

ಜಂತುಗಳನ್ನು ಸಹ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಯಿ, ಮೇಕೆ. ಕುರಿ. ಕೋಳಿ. ಹಸು, ಎತ್ತು, ಎಮ್ಮೆ ಮುಂತಾದವು ಈ ಭಾಗದ ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗದ ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿವೆ.

೨.೪ ಜಲಸಂಪತ್ತು

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೬ರವರೆಗೂ ಯಾವುದೇ ನಾಲಾ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡದಾದ ನದಿಗಳು ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ನದಿ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸೇರಿದ್ದು, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೦೧೦ ಕೆರೆಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಮಳೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿವೆ. ಕೆರೆ ನೀರಿನಿಂದ ಸುಮಾರು ಶೇ.೩೭ ಹೆಕ್ಟೇರಿನಷ್ಟು ಭೂಪ್ರದೇಶ ನೀರಾವರಿಯಾಗಿದೆ.[೧೮] ಅಲ್ಲದೆ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳು ಸಹ ಭೂಭಾಗಗಳ ನೀರಾವರಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲಗಳಾಗಿವೆ.

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಅಮಾನಿಕೆರೆ'ಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.[೧೯] ಅತ್ಯಂತ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೆರೆಯಾಗಿದೆ. ೨೦೧೦ರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕೆರೆಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು, ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಪಾರ್ಕ್ ಸೌಲಭ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವಾಸಿತಾಣವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ. ಈಗಲೇ ಕಾಮಗಾರಿಯ ಕಾರ್ಯ ಭರದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಶೇ.೬೦ರಷ್ಟು ಕಾಮಗಾರಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದು, ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯದ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪುವ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ.[೨೦]

೨.೫ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಬೆಳೆಗಳು

ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂಭಾಗವು ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಕೆಂಪುಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿದ್ದು, ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಕಡೆ ಜೇಡಿಮಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಮರಳುಮಿಶ್ರಿತ ಮಣ್ಣನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಅಲ್ಲದೇ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಬಹುತೇಕ ಜನ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಅವರೆ, ಹುರಳಿ ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲದೆ ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ, ಬಾಳೆ, ಮುಂತಾದ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ರೇಷ್ಮೆಯು ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ಯಮದ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.[೨೧]

೨.೬ ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೦೬೪೭೫೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಶೇ.೫.೫ರಷ್ಟನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.[೨೨] ೨೦೧೧ರಲ್ಲಿ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಪಟ್ಟಣದ ಜಯಸಂಖ್ಯೆಯು ೩೦೫೮೨೧ಕೂಡಿದೆ. ಹಾಗೂ ೨೫೮೪೭೧೧ ರಷ್ಟು ಒಟ್ಟ ಜಿಲ್ಲೆಯು ವಿಸ್ತರ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ವೆಂಕಟರತ್ನ ಮತ್ತು ಬಿ.ಎಂ.ಪದ್ಮ 'ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾರ್ಗ', ಪು.೨೮

೨. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ.೧೦-೧೯೯೫ ಪು.೨೪೫

೩. ಅಂಕಿ-ಅಂಶ ಲೇಖಾನು ಕೃತಿ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ, ಪು.೩

೪. ಅದೇ, ಪು. ೪

೫. ಅದೇ, ಪು.೮

೬. ಅದೇ, ಪು.೯

೭. ಕವಿತಾ ಕೃಷ್ಣನ್, ಜಯಮಂಗಲಿ, ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ, ಪು.೮

೮. ಅದೇ, ಪು.೯

೯. ಅದೇ, ಪು.೧೧

೧೦. ಶೆಟ್ಟರ್ ಎಸ್.ಕೆ., ಮೈಸೂರು ಜಿಯಾಲಜಿಕಲ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ರೆಕಾರ್ಡ್, ಪು.೧೮

೧೧. ಅದೇ, ಪು.೧೯

೧೨. ಕವಿತಾ ಕೃಷ್ಣನ್, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ, ಪು.೧೭

೧೩. ಅದೇ, ಪು.೧೭

೧೪. ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಲೇಖಾನುಕೃತಿ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ, ತುಮಕೂರು, ಪು.೧೨

೧೫. ಮೈಸೂರು ಜಿಯಾಲಜಿಕಲ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ರೆಕಾರ್ಡ್, VIII ಪು.೨೭.

೧೬. ಅದೇ, ಪು. ೨೭

೧೭. ಅದೇ, ಪು.೨೭

೧೮. ಅದೇ, ಪು.೨೮

೧೯. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ದರ್ಶನ, ಪು.೮೬

೨೦. ಅದೇ, ಪು.೮೭

೨೧. ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ೮೭

೨೨. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ನೋಟ, ಜಿಲ್ಲಾ ಸಂಖ್ಯಾ ಸಂಗ್ರಾಹಾಧಿಕಾರಿ ಕಛೇರಿ, ಪು.೧೦೮

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು : ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ

೩.೧ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ

೩.೨ ಇತಿಹಾಸ

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

"ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ"

೩.೧ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ

ಗತಕಾಲದ ಮಾನವನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅರಿಯದೇ ನಾವು ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಹೀಗೆ ಮಾನವ ಹುಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ ಅನಾಗರೀಕ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯಿಂದ ನಾಗರೀಕ ಜೀವನ ಶೈಲಿಗೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ನೆಲೆಸಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅವಲೋಕನ ಹಾಗೂ ಬಳಸಿದಂತಹ ಉಪಕರಣಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ಅಂಶವು ಮಾನವನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸುಧೀರ್ಘವಾದುದು.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಂಶೋಧನೆ ಕೈಗೊಂಡು ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೬೩ರಲ್ಲಿ ರಾಬರ್ಟ್ ಬ್ರೂಸ್ ಪೂಟ್‌ರವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಪಲ್ಲಾವರಂದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಉಪಕರಣವನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಉಷಾ ಕಿರಣ ಬೀರಿದರು.[೧]

ಮಾನವನು ಬರವಣಿಗೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವ ಕಾಲ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲವೆಂದು ಬರವಣಿಗೆ ಕಂಡುಹಿಡಿದ ನಂತರದ ಕಾಲವನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಮಾನವನು ಬಳಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಉಪಕರಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಆದಿಮಾನವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ತಜ್ಞರಾದ ಪ್ರಮೋಸ್, ಮಾರ್ಟಿಮರ್ ವ್ಹೀಲರ್, ಆರ್.ವಿ.ಜೋಶಿ, ಅನ್ಸಾರಿ, ಅಲ್ಚಿನ್, ಸಂಪತ್ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಹೆಚ್.ಡಿ. ಸಂಕಾಲಿಯ, ಡಿ.ಎಚ್. ಗೋರ್ಡಾನ್, ಜ್ಯೂನರ್, ಬ್ಯಾನರ್ಜಿ, ಎಂ.ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ, ಮೆಡೋಸ್ ಟೇಲರ್, ಪಿಡಿ. ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ ಶೇಷಾದ್ರಿ, ಬಿ.ಸುಬ್ಬರಾವ್ ಅ. ಸುಂದರ, ಎಸ್. ನಾಗರಾಜ್, ಕೆ.ಪದ್ದಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದವರು ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೨]

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರವು ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಈ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಳಸಿದಂತ ಶಿಲೋಪಕರಣಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವು ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳಾಗಿವೆ. ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡ ನದಿ ಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ್ದವನು ನಂತರ ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಾಗಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ

ಬಳಕೆ ಮುಂದಾದನು. ಶಿಲಾಯುಧಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಗಾತ್ರ, ಮಾದರಿ ಬಳಸಿದ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಐದು ಹಂತಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಳೇ ಶಿಲಾಯು (ಪ್ಯಾಲಯೋಲಿಥಿಕ್) ಮಧ್ಯ ಶಿಲಾಯುಗ (ಮೆಸೋಲಿಥಿಕ್) ಮತ್ತು ನವಶಿಲಾಯುಗ (ನ್ಯೂಯೋಲಿಥಿಕ್) ಮತ್ತು ತಾಮ್ರ ಶಿಲಾಯುಗ (ಚಾಲ್ಕೋಲಿಥಿಕ್) ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ಮೆಗಾಲಿಥಿಕ್) ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚಿನಗ ಮತ್ತು ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಆಯುಧೋಪಕರಣಗಳು ದೊರೆತಿದ್ದುವೆಂದು ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೩]

ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಿಲಾಯುಗದಿಂದಲೇ ಮಾನವನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭೂವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಿನಗದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶಿಲಾಯುಗದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಗೋರಿಯನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲಾಗಿದೆ.[೪] ಅದೇ ರೀತಿ ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗದ ಒಚಿದು ನೆಲೆಚುನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಒಂದು ನೆಲೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಚಿನಿವಾರದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಒಂದು ಗೋರಿಯನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲಾಗಿದೆ.[೫]

ಆದಿ ಅಂತ್ಯ ಶಿಲಾಯುಗದ ನೆಲೆಗಳು

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆದಿ ಹಳೆ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೆಲವೊಂದು ಕುರುಹುಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ನೆಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೮ ನೆಲೆಗಳು ದೊರೆತಿದ್ದು,[೬] ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಉಪಕರಣಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಾನಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಮೂಗನಾಯಕನ ಕೋಟೆ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಉಪಕರಣಗಳು ದೊರೆತಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಈ ಆದಿ ಹಳೇ ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ೧೨೧ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೈಗೂಡಲಿ, ಮಚ್ಚುಗತ್ತಿ, ಚೌಕಾಕಾರದ ಉಪಕರಣ, ಅಂಡಾಕೃತಿ ಉಪಕರಣ ನೀಲುಗತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅರೆಗತ್ತಿ ಉಪಕರಣಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.[೭]

ಮಧ್ಯ ಹಳೆ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಮಧ್ಯ ಹಳೆ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಶಿಲಾ ಯುಗ ಸಂಸ್ಸೃತಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯ ಹಂತವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದಿ ಹಳೆ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಶೇಷಗಳು ದೊರೆತಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಶೇಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಬಳಸಿರುವ ಶಿಲಾ ಮಾದರಿ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಭಿನ್ನತೆ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಉಪಕರಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ ಶಿಲಾಯುಗಗಳ ಪೂರ್ವ ವಿವರಣೆಯಂತೆ ಕ್ವಾರ್ಟ್ಸ್‌ನ ಬಳಕೆಯು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಜಾಸ್ಪರ್‌ನ ಬಳಕೆ ಕಡಿಮೆ

ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ.[೮] ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಾಲಮಾನ ಶಿಲಾಮಾದರಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉಪಜಾತಿಯ ಶಿಲಾ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಸದಾಗಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿರುವ ಶಿಲಾ ಪ್ರಭೇದಗಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಮಧ್ಯ ಹಳೆ ಶಿಲಾಯುಗದ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಒಂದು ಆದಿ ಹಳೆ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉಪಕರಣ ಮೊದಲನೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಪಕರಣಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಎರಡನೆಯದು ಮಧ್ಯ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಂತೆ ಚಕ್ಕೆ ಉಪಕರಣಗಳಾದ ನೀಳಚಕ್ಕೆ, ಮೊನೆ ಬಾಣದ ಮೊನೆ ಹಾಗೂ ಕೊರಗು ಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳು ಅಪ್ಪಾನಹಳ್ಳಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಪಕರಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಉಪಕರಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಹಂತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ.[೯]

ಅಂತ್ಯಹಳೆ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಅಂತ್ಯ ಹಳೆ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಅ. ಸುಂದರರವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.[೧೦] ಅದೇ ರೀತಿ ಇದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಎಂ.ಶೇಷಾದ್ರಿ, ಆರ್.ಎಸ್. ಪಪ್ಪು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್.ಡಿ.ಸಂಕಾಲಿಯವರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.[೧೧] ನಂತರದ ಶೋಧಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಂತವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸುಮಾರು ೫೦ ನೆಲೆಗಳು ಶೋಧವಾಗಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚಿನ ನೆಲೆಗಳಿಗೆ ಮೂಕನಾಯಕನ ಕೋಟೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲೇ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ.[೧೨] ಈ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಟ್ಟು ೬೯೭ ಉಪಕರಣಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ.[೧೩] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಉಪಕರಣಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಖ್ಯ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರ ಒಂದು ಸಮೃದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯ ಹಳೇ ಶಿಲಾಯುಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨೫,೦೦೦ ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೦೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.೧೪

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಅಂತ್ಯ ಹಳೇ ಶಿಲಾಯುಗದ ನಂತರ ಹಾಗೂ ಶಿಲಾಯುಗದ ಮುಂಚಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಂತವಾಯಿತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರವಾದ ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮೊದಲು ಕೇವಲ ಮೂರು ನೆಲೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು ನಂತರದ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ೬೬ ನೆಲೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.[೧೫] ಚಿನಗ ಮತ್ತು ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್‌ಗಳು ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸೇರಿವೆ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಟ್ಟು ೧೮೬೩ ಉಪಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಹಂತಕ್ಕೆ ೧೩೩೭ ಎರಡನೇ ಹಂತಕ್ಕೆ ೧೮, ಮೂರನೇ ಹಂತಕ್ಕೆ ೫೦೮ ಸೇರಿವೆ.೧೬ ಉಪಕರಣ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ

ನೀಳ ಚಕ್ಕೆ ಮಾದರಿ ೮೦೬. ಪೆರೆಚಕ್ಕೆ ಮಾದರಿ ೪೪೬೭. ಮೋನೆ ಮಾದರಿ ೨೬೦. ಬಾಣದ ಮೋನೆ ೮೭. ಕೊರಗ ೫೦, ಕೊರೆಯುಳಿ ೨೪, ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕೃತಿ ೬೧, ದಬ್ಬಳ ೩೩, ಹಾಗೂ ಮೂಲಶಿಲಾಗಟ್ಟಿ ೪೬೬. ಈ ಉಪಕರಣಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಾಲಮಾನದ ಜೀವನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಾದ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಕರಣಗಳ ರೂಪ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂಚಿನ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರೂಪಿಸಿರುವುದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.[೧೭] ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೬೦೦೦–೫೦೦೦ ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨೦೦೦–೧೫೦೦ರ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.[೧೮] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಂತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ತಾಮ್ರ ಶಿಲಾಯುಗದ ಮುಂದುವರೆದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜನರು ಶಿಲೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಯ ಬೃಹತ್ ಗಾತ್ರದ ಗೋರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಗೋರಿಗಳು ತುಮಕೂರಿನ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇದುವರೆಗೆ ದೊರೆತ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಗೋರಿ ಮಾದರಿಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ, ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾಲಮಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಚಿನಗ ಮತ್ತು ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಗೋರಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಐದು ನೆಲೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೨ ವಸತಿ ನೆಲೆಗಳು ಉಳಿದ ಮೂರು ನೆಲೆಗಳು ಶಿಲಾಗೋರಿ ನೆಲೆಗಳಾಗಿವೆ.[೧೯] ಈ ಗೋರಿಗಳ ನೆಲೆಗಳು ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಗೋರಿ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡ, ಗುಂಡುಕಲ್ಲಿನ ವೃತ್ತ, ಕಲ್ಲು ಚಪ್ಪಡಿಯ ಕಲ್ಲು ವೃತ್ತ, ಕಲ್ಮನೆ ಹಾಗೂ ನಿಲಸುಗಲ್ಲು ಗೊರಿಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.[೨೦]

ವಾಸ್ತವ್ಯದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು ವರ್ಣದ ಪಾತ್ರೆಗಳು ದೊರೆತಿದ್ದು, ಕೆಲವು ನೆಲೆಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋರಿ ನೆಲೆಗಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೧೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ನೆಲೆಗಳು ದೊರೆತಿದ್ದು ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.[೨೧] ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳೆಂದರೆ ಅ ಸುಂದರರವರ "ದ ಅರ್ಲ ಚೇಂಬರ್ ಟೂಬ್ಸ್ ಆಫ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯಾ", ಬಿ.ಕೆ. ಗಂಗಾಧರ ಅವರ ದಿ. ಮೆಗಾಲಿಥಿಕ್ ಕಲ್ಚರ್ ಇನ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯಾ" ಜೊತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಶಿಲಾ ಗೋರಿಗಳ ಉತ್ಖನನವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಉದಾ ಶೇಷಾದ್ರಿ ಎಂ. ೧೯೬೦–ಜಡಿಗೇಹಳ್ಳಿ ಉತ್ಖನನ, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯ ಉತ್ಖನನ, ಮಾರ್ಟಿಮರ್‌ವ್ಹೀಲರ್ ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ಕಿ ಉತ್ಖನನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಲ್. ರೈಸ್‌ರವರು ಬೆಳ್ಳಿಬಟ್ಟಲಹಳ್ಳಿಯ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾ ಗೋರಿಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದರು. ಅಸುಂದರ ಮತ್ತು ಸೆಟ್ಟರ್ ಹೆಚ್.ಕೆ.ರವರು ತಿಪಟೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೇರಳಕಟ್ಟೆಯ ಪಿ.ಆರ್. ಚೆಲುವರಾಜನ್‌ರವರು ಪಾವಗಡ(ತಾ) ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾ ಗೋರಿಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ.[೨೨]

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸ್ಮಾರಕಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಶಿರಾ(ತಾ) ಬುಕ್ಕಾಪಟ್ಣ, ಗುಬ್ಬಿ (ತಾ) ಬೆಟ್ಟದಹಳ್ಳಿ, ತಿಪಟೂರು (ತಾ) ಜಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ, ಪಾವಗಡ (ತಾ) ವೈ.ಎನ್. ಹೊಸಕೋಟೆ, ನಿಡಗಲ್, ಬೂದಿ ಬೆಟ್ಟ, ಮತ್ತು ಮರಿದಾಸರಹಳ್ಳಿ, ಜೊತೆಗೆ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಚಿನಗ ಮತ್ತು ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್ಲು, ಪ್ರದೇಶಗಳು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಗಳಾಗಿವೆ.೨೨ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ, ತುಮಕೂರು (ತಾ)ನ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಾಮವಾದ ಚಿನಗವು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರು "ಪಾಂಡವರ ಕಲ್ಲು" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸ್ಥಳದ ಕೆಲವೊಂದು ಶಿಲಾ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ನಿಧಿಗೋಸ್ಕರ ಹಾಳು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಿಲಾ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ೩-೪ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವು ಶಿಲಾವರ್ತುಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಿಲಾ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು, ಇದೇ ಊರಿನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೫ ಅಡಿಯ ಎರಡು ನೆಡುಗಲ್ಲು ಅಥವಾ ನಿಲುಸುಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಶಿಲಾಸ್ಮಾರಕಗಳ ಐತಿಹ್ಯ

ಈ. ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು "ಪಾಂಡವರ ಕಲ್ಲು" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿರುವ ನೆಡುಗಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಅವರ ಅಜ್ಞಾತ ಸ್ಥಳವೇ ಈ ಶಿಲಾ ಸ್ಮಾರಕಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಎರಡು ನೆಡುಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗವು ಕತ್ತಿ ತುದಿ ಬಾಗಿದ್ದು, ಕತ್ತಿಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಚೂಪಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ "ಚಿನಗ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ತುಮಕೂರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಜಿಲ್ಲೆ. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮಂಡ್ಯ, ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರು. ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಅನಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಕಲೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ತೋರಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ತುಮಕೂರಿನ ಹೆಸರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ "ತುಮ್ಮಗೂರು" (ತುಂಬೆವೂರು) ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ 'ತುಮಕೂರು' ಎಂದಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ತುಂಬೆ ಹೂವಿನ 'ವನ' ಪ್ರದೇಶವಾದುದರಿಂದ ತುಮಕೂರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆಯಿತೆಂಬ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಇಂದಿನ 'ಕೈದಾಳ' ಅಥವಾ ಹಿಂದಿನ ಕ್ರೀಡಾಪುರದ ಅರಸು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು 'ಟುಂಕಿ' ಅಥವಾ 'ಟುಮಕಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ತುಮಕೂರು ಎಂದಾಯಿತೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ದಾಖಲೆಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದಲೂ ತುಮಕೂರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ನೆಲೆಗಳಾದ ಕಿಬ್ಬನಹಳ್ಳಿ, ಬಿಳಿಗೆರೆಗಳು ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳು 'ರಾಮಾಯಣ' ಮತ್ತು 'ಮಹಾಭಾರತ' ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಡಬದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಶ್ರೀರಾಮ ತಂಗಿದ್ದನೆಂದೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ, ತುಂಬಾ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನದಿಯನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದನೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಆಗ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದ ಕರೆ ಕಡಬದ ದೊಡ್ಡಕೆರೆ ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳಪುರಾಣದಂತೆ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಕಾಣಬಹುದು. ತುರುವೇಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ 'ಸಂಪಿಗೆ' ಸ್ಥಳವು ಹಿಂದೆ 'ಚಂಪಕನಗರ'ವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಇದನ್ನು 'ಹಂಸಧ್ವಜ'ನ ಮಗನಾದ 'ಸುದನ್ವನ' ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೩.೨ ಇತಿಹಾಸ

ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಅನೇಕ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಗಂಗರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ನೊಳಂಬರು, ಚೋಳರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರದರಸರು, ಮೈಸೂರು ಅರಸರು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧೆಡೆ ದೊರಕಿರುವ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು, ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಪುಲವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.[೨೩]

ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮ

ಗ್ರಾಮ

ಗ್ರಾಮದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಗಾವುಂಡ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ಮುಖಂಡನು ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕರಣಿಕನನ್ನು ಕುಲಕರ್ಣಿ ಎಂದು ಗ್ರಾಮಸೇವಕರನ್ನು ಆಯಾಗಾರರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು. ಗಾವುಂಡ ಗ್ರಾಮಸಭೆಯೊಡನೆ ಗ್ರಾಮದ ಅಭ್ಯುದಯದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಈತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಜನರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನು ಸಂಭಾವನೆ, ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ರಿಯಾಯಿತಿ ಪಡೆದಿದ್ದು ಗ್ರಾಮದ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಅಪರಾಧಗಳ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಮೀನಿನ ಮೇಲಿನ ಹತೋಟಿ ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿ ಕೆಲಸಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ, ತೆರಿಗೆಗಳ ವಸೂಲಿ, ದಾನಗಳ ಹತೋಟಿ, ಹಣದ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಧರ್ಮದರ್ಶಿಯಾಗಿ, ಕೆರೆ, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅಗ್ರಹಾರಗಳು

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಗ್ರಾಮವೇ ಅಗ್ರಹಾರ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪಾಲುಗಾರರನ್ನು "ಮಹಾಜನರೆಂದು" ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. "ಮಹಾಜನಸಭೆ", ಅಗ್ರಹಾರದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇವರು ಪೌರಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವು ವಿದ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೇ ಸ್ವಯಂ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಅಗ್ರಹಾರದ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅಹೋಬಲ, ಅಗ್ರಹಾರ, ದಾನಶಾಸ್ತ್ರಿಪಾಳ್ಯ, ಅಮಾನಿಕೆರೆ ಮೊದಲಾದ ಅಗ್ರಾಹಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಮಹಾಜನಸಭಾ

ಅಗ್ರಹಾರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳ ಆಡಳಿತವು ಮಹಾಜನರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಭೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದಿತು. ಈ ಸಭೆಗಳು ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಹಾಜನರ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮತದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ "ಸರ್ವೈಕ್ಯಮತ್ಯರಾಗಿ" ಐಕ್ಯಸ್ವಾಮ್ಯವಾಗಿ 'ಒಡಂಬಟ್ಟು' ಎಂಬು ಪದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ಮಹಾಜನಸಭೆಯು ಅಗ್ರಹಾರದ ಮತೀಯ ಆಡಳಿತ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ ವಿತರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಛತ್ರ ಮತ್ತು ಮಠಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಇವರು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಗಡಿ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಗ್ರಹಾರಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ವಿವಾದಗಳನ್ನೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದು ಇವರ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ತಲಕಾಡಿನ ಗಂಗರು

ಬಹುಶಃ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ ಮೊದಲ ಮನೆತನವೆಂದರೆ ಗಂಗ ಅರಸರು. ಇವರ ಕಾಲಾವಧಿ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ.೨೫೦–೯೯೯ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾವೇರಿ ನದಿಯ ಭಾಗಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಆಗ್ನೇಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರದು. ಸುಮಾರು ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಕೋಲಾರ, ತಲಕಾಡು ಮತ್ತು ಮಾಕುಂದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ದಾಖಲೆಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೪೦೦ ಸವಣರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅನೇಕ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ 'ಮಾಧವವರ್ಮ' ಅರಸ ಶಾಸನ ದೊರಕಿದೆ. ಈತ ಬಹುಶಃ ದಡಿಗ ದೊರೆಯ ಪುತ್ರನಾದ' ಕಿರಿಯ ಮಾಧವ ಅಥವಾ ಎರಡನೇ ಮಾಧವನಿರಬಹುದು. ಈ ಮಾಧವವರ್ಮನು 'ಬೋಧಿಕತ್ವ'ನೆಂಬ ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದನೆಂದು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[೨೪]

ಗಂಗ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕ್ರಿ.ಶ.೫೪೫ರ ಸುಮಾರಿನ ಐದು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳು ಮಧುಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಡಗತ್ತೂರಿನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಗಂಗರಾಜರ ವಂಶಾವಳಿ ಬಿರುದುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇವು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ನಂತರ ನವಕಾಮ ದೊರೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಬ್ಬೂರಿನಲ್ಲಿ ದೊರಕಿವೆ. ಗಂಗರಸರ ಧರ್ಮಗುರು ಹಾಗೂ 'ಶಬ್ದಾವತಾರ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃವು ಆದ ಪೂಜ್ಯಪಾದನೆಂಬುವನಿಂದ ದುರ್ವಿನೀತ ಅರಸು ವೇದಾವಂತ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಬಂಧಿತನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದುಬರುವುದು.

ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ.೭೫೦ರ ಮಿಡಿಗೇಶಿ ಹೋಬಳಿ ಬಳಿ ದೊರಕಿರುವ ೯೯ನೇ ಶಾಸನ ರಟ್ಟರು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಗಂಗವಾಡಿಯ ಮೇಳೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿರುವುದು ಚಾದಿಯ ಮತ್ತರಸ ವೀರಯೋಧ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಈ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಗ ಅರಸು ಶ್ರೀರೂಪ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಅರಸು ಒಂದನೇ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ನಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪಿಂಚನೂರು, ಕಾಗೆಮಾಗೆಯಾರು, ಬಾಗೆಯೂರು ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ನಡೆದಿದ್ದವು.[೨೫] ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಬಾಗೆಯೂರು' ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಗುಬ್ಬಿಗೆ ಎಂಟು ಕಿ.ಮೀ. ದೂರಲ್ಲಿರುವ ಬಾಗೂರು ಎಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತಿಪಟೂರು ಬಳಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ೯೭೨ ಸುಮಾರಿನ ಕಿಬ್ಬನಹಳ್ಳಿಯ ೧೦೩ನೇ ಶಾಸನ ಗಂಗರಸರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಮತ್ತು ನೊಳಂಬರ ಅವನತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಅಲ್ಲದೆ 'ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ'ನೆಂಬ ಗಂಗದೊರೆ

ನೊಳಂಬರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪಡೆದು "ನೊಳಂಬ ಕಾಲಾಂತಕ" ಎಂಬ ಬಿರುದು ಧರಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಸಹ ಸಿಕ್ಕಿವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಸಹ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೬ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದವರೆಗೆ ದಖನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಯಾವ ದಾಖಲೆಗಳೂ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಕ್ರಿ.ಶ.೭೫೩ರಿಂದ ೯೭೩ರವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದರು.[೨೬] ತದನಂತರ ಕ್ರಿ.ಶ.೭೫೩ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ದಂತಿದುರ್ಗ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕೊನೆಯ ಅರಸು ಎರಡನೇ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾಮಂತರಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿ ಎರಡು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ವೈಭವದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದರು.[೨೭]

ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಮತ್ತೊಂದು ದಾಖಲೆಯೆಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೯೮೨ರ ಹೇಮಾವತಿ ಬಳಿ ದೊರಕಿರುವ ಶಿರಾ ೨೭ನೇ ಶಾಸನ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕೆಳದಿಯ ಅರಸು ಇಂದ್ರರಾಜನು ನಡೆಸಿದ ದಿಗ್ವಿಜಯಗಳು, ಕದನಗಳು ಮತ್ತು ಅನವತಿ, ಸಾವು ಹಾಗೂ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಆತನು ಹೊಂದಿರುವ 'ಇರಿವಬೆಡಂಗ', 'ಕೀರ್ತಿ ನಾರಾಯಣ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೨೮] ಅಲ್ಲದೇ ಈ ದೊರೆಯು ೯೮೨ ಮಾರ್ಚ್ ೨೦ನೇ ದಿನಾಂಕದಂದು ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಜೈನರ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಳದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯ ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ಮೂರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವ ೬೧ ಶಾಸನ ಪ್ರಮುಖವಾದುದೆಂದು ಕೆಲವು ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಶಾಸನ 'ಅಕಾಲವರ್ಷ'ನೆಂಬ ರಾಜನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಅಮೋಘ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ರಾಜನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರಾದ 'ಕನ್ನೇಶ್ವರ' ಎಂದು ಕರೆದನು. ಈ ಕನ್ನೇಶ್ವರನನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ.೭೫೬–೭೭೫ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೊರೆ ಒಂದನೇ ಕೃಷ್ಣ–ಕಣ್ಣ–ಕನ್ನೆ ಎಂಬುದು ರೂಪಾಂತರ ನಾಮವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.[೨೯] ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಎಲ್ಲೋರಾ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಸಹ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಧಾರಾವರ್ಷ' ಅಥವಾ 'ಆಕಾಲವರ್ಷ'ನು ಆನೆಯೇರಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸಿ ನದಿಪ್ರದೇಶವಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆನೆಯೇರಿ ಹೋದಾಗ ಈತನ ಸೈನ್ಯವು ಅಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾಶವಾಯಿತೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ.

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಲ್ಲದೆ ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯೂ ಸಹ ಇದೆ. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಜಾಲವರ್ಮ, ಅವರ ಮಗ ಯಶೋವರ್ಮ, ಅವನ ಪುತ್ರ 'ವಿಮಲಾದಿತ್ಯ'ರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆಗಳಿವೆ.[೩೦] ಈತ 'ಬೇಕಿರಾಜ'ನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದು ಗಂಗಮಾಂಡಲಿಕ ಆದಿರಾಜನಾಗಿದ್ದನು ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಂದ ನೇಮಕವಾದ ಒಬ್ಬ ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಆಗಿರಬೇಕು.[೩೦] ಅಲ್ಲದೇ ಇಂದಿನ ಕುಣಿಗಲ್ ಪ್ರದೇಶದ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿದ್ದನು.[೩೬] ಈ ಪ್ರದೇಶ ಅಂದು ೫೦೦ ವರಹಗಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯವಾಗಿತ್ತು.[೩೧]

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೨೦ರಿಂದ ೧೨೦೦ರ ಅವಧಿಗೆ ಸೇರಿದ ಚಾಲುಕ್ಯ ದೊರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದ ನೇರವಾಗಿ ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಿರುದುಬಾವಲಿಗಳು, ಪರಮಾಧಿಕಾರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ, ಇರಿವಬೆಡಂಗ, ಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದವು. ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾಗಗಳಾದ ತಿಪಟೂರು, ಶಿರಾ, ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಶಾಸನ ಮಾತ್ರ ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ದೊರಕಿವೆ.[೩೨]

ನೊಳಂಬರು

ಇವರು ಸ್ಥಳೀಯ ಅರಸರೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧಾರಗಳು ಸಹ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿವೆ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದಾಗ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಅವರ ರಾಜಧಾನಿ 'ನೊಳಂಬವಾಡಿ'ಯಾಗಿದ್ದು, ೩೨೦೦೦ ವರಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು,[೩೩] ಶಿರಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಪೆಂಜೇರು' ಅಥವಾ 'ಹೆಂಜೇರು' ನೊಳಂಬರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಆಗಿದ್ದು,[೩೪] ಇದನ್ನು ಇಂದಿನ ಮಡಕಶಿರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ 'ಹೇಮಾವತಿ' ಎಂದು ಖ್ಯಾತ ಶಾಸನತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದ 'ಈ ಲೂಯಿರೈಸ್' ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೩೫]

ನೊಳಂಬರು ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಿಡುಗಲ್ಲು, ಮಧುಗಿರಿ, ಶಿರಾಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಗುಡಿ ಗೋಪುರಗಳು ಸಹ ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಪ್ರಥಮ ಶಾಸನವು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೯೪೩ರಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಈಶ್ವರನು ಕುಲದೇವರಾಗಿದ್ದು, ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರ ಮರಾಲಪುರುಷ 'ತ್ರಿನಯನ' ನರಾಳಂಬರ ಮೂಲ ಪುರುಷನು ಸಹ ಆಗಿದ್ದನು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೩೬]

ಮಹೇಂದ್ರ ನೊಳಂಬ

ನೊಳಂಬ ಕುಲದ ಮಹೇಂದ್ರ ಅಧಿರಾಜನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂರು ಶಾಸನಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು.[೩೭] ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೨೪ ಮತ್ತು ೩೮ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನಗಳು ಶಿರಾದಲ್ಲೂ, ೪೫ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನವು ಪಾವಗಡದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದೆ.[೩೮] ಮೊದಲೆರಡು ಶಾಸನಗಳು ಮಹೇಂದ್ರವಂಶ, ಏಳುಬೀಳುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಮಹೇಂದ್ರನು ಚೋಲ ಮತ್ತು ಇತರ ಶತೃಗಳನ್ನು ಸೆದೆಬಡಿದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಅವರೆಲ್ಲರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡವರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.[೩೯] ಶಿರಾ ೩೫ನೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರನು ಬರಗೂರಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಾಗ, ಅಲ್ಲಿನ ಅಧಿದೇವತೆ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ[೪೦] ತನ್ನ ಅರಮನೆಯನ್ನೇ ದತ್ತಿ ನೀಡಿ ಮಹೇಂದ್ರೇಶ್ವರ ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ[೪೧] ಅದರ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಶಿರುಗಾಡಿನ 'ನಂದೂರು' ಅಂದರೆ ಈಗಿನ ನಾದೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ದೇವರಾಯನ ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದು.

ಚೋಳರ ಕಾಲ

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ನಾನಾ ಕಡೆ ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಶಾಸನವೆಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೧೮-೧೦೫೪ರವರೆಗೆ ಆಳಿದ ರಾಜಾಧಿರಾಜನ ೩೧ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೪೮ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.[೪೨]

ತುಮಕೂರು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಚೋಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಪಲ್ಲವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನದ ನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಚೋಳರು ಕ್ರಿ.ಶ.೯ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೩ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ್ದರು.[೪೩] ತುಮಕೂರು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೦೭೦ರವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ಹೊಯ್ಸಳರು ಪ್ರಬಲವಾಗುವವರೆಗೂ ಚೋಳರಸರು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದರು. ಇಳೈಯಾನ್ ಚೋರ ಎಂಬುವನು ಪ್ರಥಮ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದನು.[೪೪] ನಂತರ ಕರಿಕಾರ ಚೋಳ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೂ ಮತ್ತು ಚೋಳರಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಯುದ್ಧಗಳು ನಡೆದು ಇದರಲ್ಲಿ ಚೋಳರು ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಚೋಳರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಸಿದಂತೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೨-೧೦೬೪ರವರೆಗೆ ಆಳಿದ ರಾಜೇಂದ್ರ ಚೋಳರ ೧೦ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೧೦೬೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದು, ಗಂಗವಾಡಿ ಮತ್ತು ನೊಳಂಬವಾಡಿಗಳು ಚೋಳ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಚೋಳರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದವು.[೪೫]

ಕರಿಕಾಲಚೋಳ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಇವನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಪಾರಂಪರ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದನು. ಈತನ ನಂತರ ಬಂದ 'ವಿಜಯಾಲ ಚೋಳ' ಕ್ರಿ.ಶ.೮೫೦–೮೭೧ರವರೆಗೆ,[೪೬] 'ಒಂದನೇ ಆದಿತ್ಯ' ಕ್ರಿ.ಶ.೮೭೧–೯೦೭ 'ಒಂದನೇ ಪರಾಂತಕ' ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೦೭–೯೫೫ ರಾಜರುಗಳ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದರು. ಚೋಳರು ಮತ್ತು ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೂ ಯುದ್ಧಗಳು ನಡೆದಿವೆ ಎಂಬಂತೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು, ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ ಮಾಡಿದವರ ನೆನಪನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೪೭]

ಚೋಳರ ಕಾಲದ ಎರಡನೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೨–೧೦೬೪ರವರೆಗೆ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರ ಚೋಳನ ೧೦ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೧೦೬೪ರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಲಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವುದು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.[೪೮]

ಚೋಳ ಅರಸರು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಪಟ್ಟಣದ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಅನೇಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕತೆಯ ನೆಲೆಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.[೪೯]

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲಾವಧಿ

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳ ಮನೆತನದವರು ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು ಎಂಬುದರಂತೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಲವು ಕಡೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದಂತಹ ಕಟ್ಟಡ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ.[೫೦]

ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಆಳಿದ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಮನತನದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕಾಲಾಪಣೆಯನ್ನು ಸಹ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೫೧]

ವರ್ಧಮಾನ ಸುದತ್ತ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ 'ಸಳ' ಎಂಬುವನು ಮೂಲಪುರುಷನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 'ನೃಪಕಾಮ' 'ವಿನಯಾದಿತ್ಯ', 'ಎರೆಯಂಗ', 'ಒಂದನೆಯ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ' ಮತ್ತಿತರರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ.[೫೨] 'ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ' ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಸುಮಾರು ೨೩ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಗುಬ್ಬಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗಂಗವಾಡಿ ೯೬೦೦೦ ಮತ್ತು ನೊಳಂಬವಾಡಿ ೩೨೦೦೦ಗಳು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.[೫೩] ಅದೇ ರೀತಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೫೭ರಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಲಿನ ಶಾಸನವು 'ಗಂಗವಾಡಿ' ಎಂಬ

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಳೇಗಾರನ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು. ಇಲ್ಲಿನ ಇವರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು ಎಂಬಂತೆ ಕೆಲ ಆಧಾರಗಳು ಸಹ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.[೫೪]

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ದೊರತಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಶಾಸನವೆಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೮ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ 'ವಿನಯಾದಿತ್ಯ' ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. [೫೫]ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೦ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಿಪಟೂರಿನ ೧೦೪ನೇ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೩೪ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಾಸನವು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿವೆ.

[೫೬]ತುಮಕೂರಿನ ಬಳಿ ದೊರೆತಿರುವ ೯ನೇ ಶಾಸನವು 'ಗೂಳಿಬಾಚಿ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಳೆಯಗಾರನ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು. ಈ ಗೂಳಿಬಾಚಿ ಮಾನ್ಯಬೇಡಪುರದ ಒಡೆಯ ಮತ್ತು ಗಂಗಪುತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದನು.[೫೭] ಈ ಗೂಳಿಬಾಚಿ ಬೌದ್ಧ, ಜಿನ, ಶೈವ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು 'ಕೈದಾಳ'ದಲ್ಲಿ ಗಂಗೇಶ್ವರ(ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರ) ನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಚಲುವರೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಗಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ರಾಮೇಶ್ವರ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಕೆಲವಾರು ಜಿನ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈತ ಕೆಲವು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ.[೫೮]

ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆ ಎರಡನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳನ ಶಾಸನಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ೩೬ನೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಾಳದೇವನ ದಿಗ್ವಿಜಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇವನು ಉಚ್ಚಂಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.[೫೮] ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಾಳದೇವನನ್ನು ದುಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಕ, ಶಿಷ್ಟಪಾಲಕನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಲ್ಲಾಳ ದೊರೆಯ ಸೇನಾಪತಿ ಮಾಧವ ದಂಡಾಧಿಪತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮಾಧವ ದಂಡಾಧಿಪತಿಯು ಶತ್ರುರಾಜರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಆನೆಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು, ಶ್ವೇತ ಛತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.[೫೭] ಈ ವಿಷಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು 'ಭೀಮರಕಿ' ನದಿ ಅಥವಾ ಇಂದಿನ ಭೀಮಾನದಿಯವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತೆಂಬ ವಿಷಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೫ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಿಪಟೂರಿನ ೪೩ನೇ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೫೮]

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಟಿ.ಜಿ.ಚಂದ್ರಶೇಖರಪ್ಪ, ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸ, ಪು.೩೪
೨. ಟಿ.ಜಿ.ಚಂದ್ರಶೇಖರಪ್ಪ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೩೫
೩. ಕವಿತಾ ಕೃಷ್ಣನ್ 'ಜಯಮಂಗಲಿ' ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ, ಪು.೧೬
೪. ಶಿವತಾರಕ ಕೆ.ಟಿ., ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕುರುಹುಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೨೦೮
೫. ಅದೇ, ಪು.೨೦೯
೬. ಅದೇ, ಪು.೨೧೦
೭. ಅದೇ, ಪು.೨೧೦
೮. ಕೆ.ಟಿ.ಶಿವತಾಕರ ತುಮಕೂರು ಜಿ.ಪ್ರ.ಹಳೇಶೂಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ ಸಂ.೧೧., ಪು.೧
೯. ಅದೇ, ಪು.೧
೧೦. ಶಿವತಾರಕ ಕೆ.ಪಿ., ಕರ್ನಾಟಕದ ಪುರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು, ಪು.೯೬
೧೧. ಅದೇ, ಪು.೭
೧೨. ಎಂ.ಶೇಷಾದ್ರಿ, ದಿ.ಸ್ಟೋನ್ ಯುನಿಂಗ್ ಕಲ್ಚರ್ ಆಫ್ ಹಿಸ್ಟಾರಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪ್ರೋಟೋ ಹಿಸ್ಟಾರಿಕ್ ಮೈಸೂರು, ಪು.೮೮
೧೩. ಅದೇ, ೮
೧೪. ಡಾ. ಆರ್.ಗೋಪಾಲ್, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಪು.೮
೧೫. ಕವಿತ ಕೃಷ್ಣನ್, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೪
೧೬. ಅದೇ, ಪು.೧೪
೧೭. ಅದೇ, ಪು.೧೪
೧೮. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ.೧೫–೨೦೦, ಪು.೨
೧೯. ಅದೇ, ಪು.೨
೨೦. ಅದೇ, ಪು.೨
೨೧. ಅದೇ, ಪು.೩
೨೨. ಅದೇ, ಪು.೩
೨೩. ಕವಿತಾ ಕೃಷ್ಣನ್, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೪
೨೪. ಅದೇ, ಪು.೧೫
೨೫. ಅದೇ, ಪು.೧೫
೨೬. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ.೯ ೧೯೯೨ ಪು.೯೮
೨೭. ಅದೇ, ಪು.೧೦೧
೨೮. ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿ ನಂಜಯ್ಯ, 'ಹೊನ್ನಾರು' ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್

ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ ಪು.೪
೨೯. ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿ, ನಂಜಯ್ಯ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೪
೩೦. ಕನ್ನಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಕನ್ನಡ ರತ್ನಕೋಶ ಪು.೬೩
೩೧. ಕನ್ನಡ ಚಂದ್ರಶೇಖರಪ್ಪ, ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸ, ಪು.೮೬
೩೨. ಅದೇ ಪು.೧೮೮
೩೩. ಆರ್.ಗೋಪಾಲ್, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಪು.೮೬
೩೪. ಸೂರ್ಯನಾಥಕಾಮತ್,ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಪು.೧೦೧
೩೫. ಅದೇ, ಪು.೧೦೧
೩೬. ಎಂ.ಪ್ರಭಾಕರನ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಪು. ೯೧
೩೭. ಸಾಲತೊರೆ ಬಿ.ಎಂ., ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ, ಪು. ೧೨೩
೩೮. ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿ ನಂಜಯ್ಯ, ಹೊನ್ನಾರ, ಪು. ೪
೩೯. ಅದೇ ,ಪು.೪
೪೦. ಕವಿತಾಕೃಷ್ಣ ,"ಜಯಮಂಗಲಿ", ಪು. ೧೮-೧೯
೪೧. ಕೆ.ಆರ್.ಬಸವರಾಜು, ನೊಳಂಬರ ಇತಿಹಾಸದರ್ಶನ, ಪು. ೧೩
೪೨. ಅದೇ, ಪು, ೧
೪೩. ಅದೇ, ಪು, ೧
೪೪. ಅದೇ, ಪು, ೧
೪೫. ಕೆ.ಆರ್.ಬಸವರಾಜು, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು, ೩
೪೬. ಅದೇ, ಪು, ೩
೪೭. ಅದೇ, ಪು, ೪
೪೮. ಅದೇ, ಪು, ೪
೪೯. ಅದೇ, ಪು, ೮
೫೦. ಕೆ.ಆರ್.ಬಸವರಾಜು, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು, ೧೮
೫೧. ಅದೇ, ಪು, ೨೨
೫೨. ಅದೇ, ಪು, ೨೬
೫೩. ಸುರೇಂದ್ರರಾವ್.ಬಿ., ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟ, ಪು. ೯೪ ಸೂರ್ಯನಾಥ್ ಕಾಮತ್, 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗೆಜೆಟಿಯರ್, ಪು. ೨೦೬
೫೪. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟ.೯, ಪು.೯೮
೫೫. ರಾಬರ್ಟ್ ನಿವೆಲ್, ಮರೆತುಹೋದ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಪು.೧೮
೫೬. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ದಾನ ಶಾಸನ
೫೭. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟ-೧೦ (ನಂಜುಂಡ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಲೇಖನದ ಮಾಲೆ) ಪು.೨೪೩

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು : ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

೪.೧ ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

೪.೨ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ

೪.೩ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು

೪.೪ ಶಾಸನಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು

ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

೪.೧ ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

ದೇವಾಲಯ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಎಂದಿಗೂ ಅಭೇದ್ಯವಾದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ತುಮಕೂರಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಅರ್ವಾಚೀನ ಎಲ್ಲ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಒಟ್ಟು ೭೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದೇವಾಲಯಗಳು ಇಲ್ಲಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೦ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮೀಯರದೂ, ೩ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮೀಯರದೂ, ೨ ಜೈನ ಧರ್ಮೀಯರದೂ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಉಳಿದವೆಲ್ಲ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮೀಯರ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೮ ಶೈವ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳು, ೯ ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳು, ೧೦ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ದೇವಿ ದೇವಾಲಯಗಳು, ೭ ಆಂಜನೇಯ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಗಣಪತಿ ದೇವಾಲಯಗಳು, ೮ ಬಸವಣ್ಣನ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಬಹಳವಾಗಿ ಕಾಣಬರದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ನಾಗೇಶ್ವರ, ಪಾಂಡುರಂಗ ಮುಂತಾದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳು ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಆಯಾ ಪಂಗಡದವರ ಆರಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮೈದಳೆದುದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಇದ್ದವರೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ಪಂಗಡದವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದುದ್ದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವರ್ಗದವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಇವು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, ತುಮಕೂರಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ಭದ್ರಗೊಳಿಸಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.[೧]

ಪ್ರದೇಶ	ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ದೇವಾಲಯ ಹೆಸರು	ಧರ್ಮ	ದೇವಾಲಯದ ಸರಿಸುಮಾರು ಕಾಲ(ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವಂತೆ) ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ
ದಿವಾನಾರ ಬೀದಿ	೧	ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿ	ಜೈ	೧೯೨೦ರ ನಂತರ
	೨	ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ	ಶೈ	೩೦೦ ವ. ಹಳೆಯದು(ಮುಂದು)
ಚಿಕ್ಕಪೇಟೆ	೩	ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ	ವೈ	ವಿಜಯನಗರಕಾಲ(ಶಾಸನವಿದೆ)
	೪	ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ	ವೈ	
	೫	ಕಲ್ಪವಿಶ್ವಕರ್ಮ	ಶೈ	

	೭	ಕಾರಂಜಿ ಆಂಜನೇಯ	ಆ	
	೭	ಕನ್ಯಕಾ ಪರಮೇಶ್ವರಿ	ಶ	ಸು.೧೯೧೭ (ಮುಂದು)
	೮	ವೀರಭದ್ರ	ಶೈ	೧೪-೧೫ನೇ (ಮುಂದು)
	೯	ಆಂಜನೇಯ	ಆ	
ಮಾರ್ಕೆಟ್	೧೦	ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ	ಶೈ	೧೭ನೇ ಶತಮಾನ
	೧೧	ಕೋಟೆ ಆಂಜನೇಯ	ಆ	ಕ್ರಿಶ ೧೯೮೪ (ಬಿಂಬ ಹಳೇದಿತ್ತು)
	೧೨	ಕೋಡಿ ಬಸವೇಶ್ವರ	ಬ	ಕ್ರಿಶ ೧೬ನೇ ಶ, ಕ್ಕ
	೧೩	ದುರ್ಗಮ್ಮನ ಗುಡಿ	ಶ	ಮುಂದೆ(ಶಾಸನವಿದೆ)
	೧೪	ಬಾಣದ ಗುಡಿ	ಶೈ	
	೧೫	ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ	ಶೈ	
ಹೊರಪೇಟೆ	೧೬	ನೀಲಕಂಠೇಶ್ವರ	ಶೈ	
	೧೭	ಬಯಲಾಂಜನೇಯ	ಆ	ಸು ೧೦೦ ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನದು
	೧೮	ಅಜಿತನಾಥ	ಜೈ	
	೧೯	ಕಾಶಿವಿಶ್ವನಾಥ	ಶೈ	
	೨೦	ಚಿನಿವಾರಕಟ್ಟೆ ಬಸವೇಶ್ವರ (ಅರಳೇಪೇಟೆ)	ಶೈ	ಕ್ರಿಶ ೧೭ನೇ ಶತಮಾನ ಕ್ರಿಶ ೧೮೯೫ನೇ ಹಿಂದೆ
ಕೆ.ಆರ್. ಬಡಾವಣೆ	೨೧	ರಾಮದೇವರು	ವೈ	
	೨೨	ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಶೈ	(ಸು ೧೯೦೭ ಕ್ರಿಶ)
	೨೩	ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ	ವೈ	ಕ್ರಿಶ ೧೬-೧೭ನೇ
	೨೪	ನಾಗೇಶ್ವರ	ಶೈ	ಶ(ಹಳೆಯಬಿಂಬವಿದೆ)
ಸೋಮೇಶ್ವರಪುರ	೨೫	ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ	ವೈ	ಸು ೧೯೩೫-೪೦
	೨೬	ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ	ಶ	
ಅರಳೇಪೇಟೆ	೨೭	ಸುಂಕದಬಸವ	ಬ	ಕ್ರಿಶ ೧೯೩೯
	೨೮	ಬೆಣ್ಣೆ ಬಸವ	ಬ	
	೨೯	ಬಸವೇಶ್ವರ ಅರಳೇಪೇಟೆ	ಬ	ಸಿ. ೨೦೦ ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನದು
ಮಂಡಿಪೇಟೆ	೩೦	ಸಂಗಮೇಶ್ವರ	ಶೈ	ಇತ್ತೀಚಿನದು
	೩೧	ಮಾರುತಿ	ಆ	

ಚರ್ಚ್‌ಚೌಕ	೩೨	ಬಸವಣ್ಣನಗುಡಿ	ಬ	
ಬಿ.ಹೆಚ್. ರಸ್ತೆ	೩೩	ಪ್ರಸನ್ನ ಗಣಪತಿ	ಗ	
ಗಾಂಧಿನಗರ	೩೪	ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ	ವೈ	
ಶಂಕರಮಠ	೩೫	ವಿದ್ಯಾಗಣಪತಿ	ಶೈ	
ಸೆಷನ್ಸ್ ಕೋರ್ಟ್	೩೬	ಸತ್ಯಗಣಪತಿ	ಗ	
ಪಂಚಾಂಗದವರಬೀದಿ	೩೭	ಶ್ರೀನಿವಾಸ	ವೈ	
ಅಮಲ್ದಾರ್	೩೮	ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ	ಶೈ	
ಗುಂಡಪ್ಪನವರ ಬೀದಿ				೧೦೦-೧೫೦ ವರ್ಷ ಹಳೆಯದು
ತಿಗಳ ಬೀದಿ	೩೯	ಕೊಲ್ಲಾಪುರದಮ್ಮ	ಶ	
ದೊಂಬರಕೇರೆ	೪೦	————————	ಶ	(ಕ್ರಿಶ ೧೯೩೦ರ ನಂತರ)
	೪೧	ಕರಿಗಲ್ಲಮ್ಮ	ಶ	(ಕ್ರಿಶ ೧೯೩೦ ಕ್ಕಿಂತ ಹಳೆಯದು)
ಪಾಂಡುರಂಗನಗರ	೪೨	ಪಾಂಡುರಂಗ	ವೈ	(ಸು ೧೯೪೦)
ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಕಛೇರಿ ಆವರಣ	೪೩	ಸಿದ್ಧಿಗಣಪತಿ	ಗ	(ಇತ್ತೀಚಿನದು)
ರೂರಲ್ ಪೋಲೀಸ್‌ಸ್ಟೇಶನ್	೪೪	ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರ	ಶೈ	(ಇತ್ತೀಚಿನದು)
ಎಮ್ಮೆಕೇರಿ	೪೫	ಅಂಕಾಲಮ್ಮ	ಶ	
	೪೬	ಮುದ್ದುಬಸವೇಶ್ವರ	ಶೈ	
	೪೭	ಆಂಜನೇಯ	ಆ	ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲ
ಕಿಕ್ಕೇರಿ	೪೮	ಯಲ್ಲಮ್ಮ	ಶ	
ಚಿತ್ರಗಾರರ ಬೀದಿ	೪೯	ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ	ಶೈ	
	೫೦	ಗ್ರಾಮದೇವತೆ	ಶ	
	೫೧	ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರ	ಶೈ	ಕ್ರಿಶ೧೬೧೦ಕ್ಕೆ ಮೊದಲು(ಶಾಸನವಿದೆ)
ಬಾರ್‌ಲೈನ್ ರಸ್ತೆ	೫೨	ಚೌಡೇಶ್ವರಿ	ಶ	
ಹರಿಜನ ಕಾಲೋನಿ	೫೩	ಅಮ್ಮನವರ ಗುಡಿಗಳು	ಶ	

ಈ ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೫೫ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳು, ೨ ಜೈನ ದೇವಾಲಯಗಳಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಈ ತುಮಕೂರಿನ ಉಲ್ಲೇಖವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದ್ದು, ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಹಾದಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಒಂದು ದೇವಾಲಯದ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಅವುಗಳ ರಚನಾಕ್ರಮದಲ್ಲಾದ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳು, ಕಾಲಕಾಲದಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ದೇವಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗುರುತಿಸುವುದಾದರೆ, ಮೊದಲಿಗೆ ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಹರಿಯುತ್ತದೆ.[೨] ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷವೆಂದರೆ ಸಿರಾಗೇಟ್ ಬಳಿ ಇರುವ ದುರ್ಗಾಶಿಲ್ಪ. ಇದೊಂದೇ ಆ ಕಾಲದ ಹೆಗ್ಗುರುತಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕೆ.ಆರ್. ಬಡಾವಣೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಕ್ರಿ.ಶ.೯೫೫ ರ ಶಾಸನವಿದೆ. ಇದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನವಲ್ಲವಾದರೂ, ಆ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇವಾಲಯವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಈಗಿರುವ ದೇವಾಲಯದ ರಚನೆಯ ಕಾಲವು ಅಷ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊಯ್ಸಳದೊರೆ ವೀರ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಸು.೭೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ದೇವಾಲಯವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲು ಕೆಲವು ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಕೆಲಮಟ್ಟಿನ ಹಳೆಯ ಅವಶೇಷಗಳಾಗಿ ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ ಗಣಪತಿಗಳು ಉಳಿದಿವೆ. ಆದರೆ ದೇವಾಲಯವು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈಗಿರುವಂತೆ ಈ ದೇವಾಲಯದ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೬-೧೭ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆ.

ಗಂಗರ ಕಾಲದ ನಂತರ ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಅವಶೇಷಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೋಡಿ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಗಣಪತಿ ಮತ್ತು ಬಸವ ಪೀಠವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧-೧೨ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮೊದಲ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಅದರ ಮುಂದಿರುವ ನಂದಿಯು ಸು.೧೨-೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆ. ನಂತರ ಕಾಲದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೪-೧೫ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳ ರಚನೆಯೂ ಕೂಡ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇದರ ನಂತರ, ಶಾಸನೋಕ್ತವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಪ್ರಾಚೀನ ರಚನೆ ಎಂದರೆ ಕೋಡಿ ಬಸವನ ದೇವಾಲಯ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಗರುಡಗಂಬದ ಶಾಸನವು (ತುಮ.೩) ಕ್ರಿ.ಶ.೧೫೧೬ರದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಆ

ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯವಿದ್ದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈ ದೇವಾಲಯದ ಬಿಂಬಗಳೂ ಇದನ್ನೇ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳ ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವೂ ಕೂಡಾ ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿವೆ. [೩]

ಅನಂತರ, ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಕಾಶಿವಿಶ್ವನಾಥ ಮುಂತಾದವು. ಇಲ್ಲಿನ ಮಾರಿಯಮ್ಮ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೬೧೦ರ ಶಾಸನವಿದ್ದು, ಈ ದೇವಾಲಯವೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ ದೇವಾಲಯದ ದೇವಿ ದೇವಾಲಯ, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರುವ ದೇವಿ ಬಿಂಬ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿನ ನಂದಿ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ನಂದಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ದೇವಾಲಯದ ಶಿಖರ, ಸುಂಕ ಬಸವಣ್ಣ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೮-೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಹೊಸ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ದೇವಾಲಯಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಸೇರ್ಪಡೆಗಳು, ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗಳೂ ವಿಪುಲವಾಗಿ ನಡೆದಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಭಕ್ತರು ತಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವರ ದೇವಾಲಯದೆಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿ, ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ದೇವಾಲಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಪಾರವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿರುವುದು ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. [೪]

ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅರ್ವಾಚೀನ ದೇವಾಲಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹೀಗಾಗಲೂ ಎರಡು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಹಳೇ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣ ಅಥವಾ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷಗಳು ಮಾಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳು ಹಾಳಾಗಿರಲೂಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅರಳೇಪೇಟೆಯು ಸಾವಿರ ವರ್ಷದಷ್ಟು ಹಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆಯಾದರೂ, ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಹಳೇ ಕಾಲದ ಯಾವ ದೇವಾಲಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಅರಳೇಪೇಟೆ ಬಸವ ಮತ್ತು ಸುಂಕದ ಬಸವ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಅರಳೇಪೇಟೆ ಬಸವ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷಗಳು ಉಳಿದಿದ್ದು, ಇದು ಆ ಕಾಲದಿಂದ ಇದ್ದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. [೫]

ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಗಂಗರು, ಹೊಯ್ಸಳರು ಮತ್ತು ಸಂಗಮ ಅರಸರ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷಗಳು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹಾಳಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಹಿಂದೆ ತುಮಕೂರು ಕ್ರೀಡಾಪುರದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿ ಜಮಾಬಂದಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಈಗಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದದ್ದು ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರಣವಾಗಿಯೂ, ಇಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ, ಮೈಸೂರು ಅರಸರು ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಬಹ್ಮದಾಗಿದೆ: ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಷ್ಠಾನ, ಭಿತ್ತಿ, ಪ್ರಸ್ತರಗಳ ಅಂಗಗಳನ್ನು(ಒಂದೆರಡು ದೇವಾಲಯ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಉಳಿದೆಡೆ) ಕಾಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಳೆಯ ರೀತಿಯ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲಿನ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಡ(Super Structure) ಮಾತ್ರ ಬಹುಪಾಲು ಶಾಲಾ, ಕೊಠಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಳೆಯ ಮಾದರಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೇ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ(ವೀರಭದ್ರ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಇತ್ಯಾದಿ). ಈ ರೀತಿಯಾದ ದ್ವಿತಳ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇಲ್ಲಿವೆ(ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥ, ವೀರಭದ್ರ, ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ, ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ). ಒಟ್ಟಾರೆ, ಇವು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ರೀತಿಯ ಷಡ್ವರ್ಗ ದೇವಾಲಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ.[೬]

ದೇವಾಲಯದ ಒಳರಚನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ವಿಶಾಲವಾಗಿರುವ, ವಿವಿಧ ಮಂಟಪಗಳಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕಡಿಮೆಯೇ! ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ಮತ್ತು ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮಾತ್ರ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಯೋಗ ಶಾಲೆ ಇದೆ. ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೇವಿ ದೇವಾಲಯವಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಮಂಟಪವೂ ಇದೆ. ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳಿರುವ ತ್ರಿಕೂಟ, ಚತುಷ್ಕೂಟ(೪ ಗರ್ಭಗೃಹ) ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗರ್ಭಗೃಹಗಳು ಬಹುಪಾಲು ಸಾಲಾಗಿಯೇ ಇವೆ (ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ, ಸಂಗಮೇಶ್ವರ). ಏಕಕೂಟವನ್ನೇ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯದಂತೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ವೀರಭದ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಸುತ್ತ ಒಳಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥದ ರಚನೆ ಇಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಂತರಾಳವು ದ್ವಾರಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದೇ ಹೊರತು ತೆರೆದ ಅಂತರಾಳ ಅಥವಾ ಅರ್ಧ ಮಂಟಪಗಳಿಲ್ಲ (ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥ, ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ ಇತ್ಯಾದಿ). ನವರಂಗ ರಚನೆಯು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಿದ್ದು, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಧಾನ ಕಂಬಗಳೂ, ೯ ಅಂಕಣಗಳೂ, ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ

(ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ). ಕಂಭಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಚಿತ್ರಖಂಡ ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿದ್ದು(ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ, ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥ, ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ) ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪಬೋದಿಗೆ (ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ, ಅರಳೇಪೇಟೆ ಬಸವ, ಸಂಗಮೇಶ್ವರ) ಅಥವಾ ಸೀಳುಬೋದಿಗೆ. ಸಿಂಹ ಸವಾರರ ಸ್ತಂಭವನ್ನೂ ಸಂಯೋಗ ಸ್ತಂಭವನ್ನೂ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ(ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ), (ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥ, ವೀರಭದ್ರ). ಅಪರೂಪವಾಗಿ ತರಂಗಬೋದಿಗೆ(ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ), ಸುರಳಿ ಬೋದಿಗೆ(ಸಿದ್ಧರಾಮ)ಗಳೂ ಇವೆ. ಒಳಚಾವಣಿಯು(ವಿತಾನ) ಕಮಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡಿರುವುದುಂಟು(ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ಇತ್ಯಾದಿ). ದ್ವಾರವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರಳ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ(ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥ, ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಗಾಧರ). ಅನೇಕ ಕಡೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಇಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನವಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ (ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಬೆಣ್ಣೆ ಬಸವ ಇತ್ಯಾದಿ). ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ(ಸಂಗಮೇಶ್ವರ, ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥ, ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ) ಕಥಾನಕ ಶಿಲ್ಪಗಳಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳ ಗಾರೆ ಶಿಲ್ಪಗಳೂ(ಸಿದ್ಧರಾಮ, ವೀರಭದ್ರ), ಲೋಹ ಶಿಲ್ಪಗಳೂ (ಕೋಡಿ ಬಸವ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ) ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.[೭] ಸಂಗಮೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ ಮುಂತಾದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತ/ನಿರ್ಮಾತೃಗಳ ಶಿಲ್ಪವಿರುವುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ, ವೀರಭದ್ರ ಮುಂತಾದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕಾರ ಗೋಪುರಗಳಿದ್ದರೂ ಇದು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೆಡೆ ನವರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಳಿಗೋಪುರದಂತಹ ರಚನೆಯೂ ಇದೆ(ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸೋಮೇಶ್ವರ).[೮]

ಹೀಗೆ ಈ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕೆಲವೆಡೆ ಹಳೆಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಕೆಲವೆಡೆ ಅನುಕೂಲ, ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿರ್ಮಾಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅನಂತರ ಕೆಲವು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳು ಆಗಿವೆ. ಬಹುಪಾಲು ದೇವಾಲಯಗಳು ಈ ಗುಂಪಿನೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದ್ದು, ಅವು ಭಿನ್ನರೀತಿಯ ರಚನೆಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಕೋಡಿಬಸವ, ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿ, ಕೋಟೆ ಆಂಜನೇಯ ಮುಂತಾದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಈ ರೀತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಸ್ಥಳಾಭಾವದಿಂದ ೩–೪ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರವಾಗಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ದೇವಾಲಯ

ತುಮಕೂರಿನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದುದೂ ಹಳೆಯದಾದುದೂ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದೇವಾಲಯವೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ದೇವಾಲಯ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ

ಈ ದೇವಾಲಯವು ೨೦೦-೨೫೦ ಅಡಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಇರುವ ದೇವಾಲಯದ ರಚನಾ ರೀತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಇದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಚನೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಷ್ಠಾನ, ಭಿತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಹೊರಭಾಗಗಳನ್ನು ಪುನರ್‌ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪುನರ್‌ನಿರ್ಮಿತ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಡ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗೂಡುಗಳಂತೆ ಕಾಣಬರುವ ಕೂಟ ಮತ್ತು ಶಾಲಾಗಳ ಒಂದು ತರದ ಹಾರವಿದ್ದು ಇದು 'ದ್ವಿತಲ ದೇವಾಲಯ'ವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ತಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಎತ್ತರವಾದ ಕೋಷ್ಠವಿದ್ದು, ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ಣಕೂಟಗಳು ಚೌಕಾಕಾರದ ಬದಲು ದುಂಡಾಗಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ಇದರ ಶಿಖರವೂ ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇದು ನಾಸಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಮೇಲೆ ಕಲಶವಿದ್ದು, ಪೂಜಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಡವು ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಕಾಲದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದೆ.[೯]

ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ ಮತ್ತು ಮುಖಮಂಟಪವಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ದ್ವಾರವು ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಗರುಡಪೀಠದ ಮೇಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ೪೧/೨ ಮತ್ತು ೩ ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿರುವ ಆಸೀನಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಮ್ಮನವರು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸುಮಾರು ೧೪-೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಿಂಬವಾಗಿದೆ. ನಾರಾಯಣನು ಲಲಿತಾಸನ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಕಿರೀಟಮುಕುಟ ಧರಿಸಿರುವ ನಾರಾಯಣನ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಕರಕುಂಡಲವಿದೆ. ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಕೆ, ಪದಕದ ಹಾರ ಮತ್ತು ಒಂದು ಹೂಹಾರವಿದೆ. ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧರಿಸಿರುವ ನಾರಾಯಣನು ಚತುರ್ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚಿನ್ಮುದ್ರೆಯನ್ನು, ಪದ್ಮ, ಚಕ್ರ ಶಂಖವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು ಎಡಗೈಯೊಂದು ದೇವಿಯ ಕಟಿಯನ್ನು ಆವರಿಸಿದೆ. ನಾರಾಯಣನು ಬಲಗಾಲನ್ನು ಕೆಳಚಾಚಿ ಭೂಮಿ ಪಾದಸ್ಥನಾಗಿದ್ದು, ಎಡಗಾಲನ್ನು ಮಡಿಚಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಕರಂಡ ಮಕುಟವುಳ್ಳ ದೇವಿಯ ಕಂಠಿಕೆ, ಉರಹಾರ, ಸ್ತನಬಂಧ, ಒಡ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲದಂದಿಗೆ, ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ ಮತ್ತು ಚೈನ್‌ಗಳಿವೆ.[೧೦]

ದೇವಿಯ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದು, ಬಲಗೈ ದೇವನನ್ನು ಬಳಸಿದೆ. ಅಂತರಾಳದ ಬಲ ಮತ್ತ ಎಡಕ್ಕೆ ಆಳ್ವಾರರು, ವಿಶ್ವಕ್ಷೇನ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬಿಂಬವು ಇತ್ತೀಚಿನದಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಹಳೆಯ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತರಾಳ ದ್ವಾರದ ಮುಂದೆ ಗೂಡು ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಕಾಳಿಂಗಮರ್ದನ ಕೃಷ್ಣನ ಬಿಂಬಗಳನ್ನಿಡಲಾಗಿದೆ. ನವರಂಗದವರೆಗಿನ ರಚನೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವರಾದರೂ ಸ್ತಂಭದ ಭಾಗಗಳು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಪ್ಪ ಚೌಕ ಫಲಕಗಳಿಂದಾದ ಸರಳ ರೀತಿಯ ಕಂಭಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುವ ದಪ್ಪ 'ಕಲಶ' ಮತ್ತು 'ಕುಂಭ' ಈ ಅಂಗಗಳು ಮತ್ತು ಮೇಲಿರುವ ಪುಷ್ಪಬೋದಿಗೆ

ಇವುಗಳಿಂದ ಇದರ ಕಾಲವು ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಕಂಭದ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳ ಮುಖಗಳು ಹಾಳಾಗಿವೆ.

ನವರಂಗಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕು ಎರಡೂ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ದ್ವಾರವಿದ್ದು, ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ದ್ವಾರಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿನ ದ್ವಾರಪಾಲಕನು ನೀಳಕಾಯನಾಗಿದ್ದು, ಕ್ಬರಂಡಮುಕುಟ ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಕರಕುಂಡಲ, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಏಕಾವಳಿ, ಎರಡು ಪದಕದ ಹಾರ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳಿವೆ. ಕೈಗಳಿಗೆ ತೋಳ್ಬಂದಿ ಕಡಗ ಧರಿಸಿರುವ ಇವನ ಉದರಬಂಧವು ಪಟ್ಟಿಯಂತಿದೆ. ಕಟಿವಸ್ತ್ರವು ಮಂಡಿಯವರೆಗಿದ್ದು ನಿರಿಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಕಾಲ್ಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಗವಿದೆ. ಇವನ ಚತುರ್ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉದ್ದವಾದ ಗದೆ, ಚಕ್ರ, ಶಂಖ, ಚಿನ್ಮುದ್ರೆ ಧರಿಸಿ ದ್ವಿಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ.[೧೧]

ದ್ವಾರಪಾಲಕನ ಈ ಶಿಲ್ಪವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೬-೧೭ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಲ್ಪದೊಂದಿಗೆ, ಗಂಗೆ-ಯಮುನೆಯರಿಂದ ಕೂಡಿದವಲ್ಲಿ ಶಾಖೆ ಇರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ದ್ವಾರ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೆತ್ತನೆ ಇದೆ. ಉತ್ತರದ್ವಾರದ ದ್ವಾರಪಾಲಕನ ಶಿಲ್ಪಕೆತ್ತನೆಯೂ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ನವರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ಗರುಡನ ಮೇಲಿರುವ ಶ್ರೀಭೂದೇವಿಯುತ ನಾರಾಯಣ ಲೋಹದ ಬಿಂಬ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ನವರಂಗದ ಮುಂದೆ ವಿಶಾಲ ಮುಖಮಂಟಪವಿದ್ದು, ಈ ದೇವಾಲಯದ ವೈಶಾಲ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದೆ. ಇದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಮುಖಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನವಿದ್ದು, ಇದು 'ಕಪೋತಬಂಧ' ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿದೆ. ಸುತ್ತ ಗೋಡೆ ಇದ್ದು, ಮುಂಭಾಗ ಮಾತ್ರ ತೆರೆದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆನೆ ಸೊಂಡಲಿನ ಕಟಕಟೆಯಿಂದ(ಹಸ್ತಿಹಸ್ತ) ಕೂಡಿದ ಸೋಪಾನವಿದೆ.[೧೨] ಮುಖಮಂಟಪದಲ್ಲಿನ ಮಧ್ಯದ ಕಂಭಗಳು 'ಸಂಯೋಗಸ್ತಂಭ' ವೆಂಬ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಹಂಪೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂಭದ ಸುತ್ತ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಕಂಭದ ರಚನೆ ಇರದೆ ಅವು ಮೂಲಕಂಭಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಂತಿವೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪಬೋದಿಗೆಯೂ, ವಿತಾನದಲ್ಲಿ ಕಮಲನ ಅಲಂಕಾರವೂ ಇದೆ. ಮುಖಮಂಟಪದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಂಭಗಳಿವೆ. ಇದು ಸಿಂಹಸವಾರರಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಬಿಡಿಯಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ 'ಏಕಪಾನ ಸಂಯೋಗಸ್ತಂಭ'ವಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವೂ ಗರುಡಸ್ತಂಭವೂ ಇದೆ. ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾದ ಎರಡು ಕೋಣೆಗಳಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಪಾನಕ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಯಾಗಶಾಲೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಸಂತೋತ್ಸವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಇದರ ನಿರ್ಮಾತೃ ವೆಂಕಟಪ್ಪನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಾನಕಪೂಜೆಯು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ತೆರೆದ ಮಂಟಪವಾಗಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಭಿತ್ತಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ.

ಇವರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಯಾಗಶಾಲೆ. ಇದನ್ನು ಮೂರುಭಾಗ ಮಾಡಿದ್ದು, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಾಂಜನೇಯನ ಸ್ಥಾನೀಕ ಬಿಂಬವಿದೆ. ದೇವರ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕುಂಡವಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಬಾಗಿಲಿದೆ. [೧೩]

ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತ ಪ್ರಾಕಾರವಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಂಟಪದಂತಿರುವ 'ಪ್ರತೋಲಿ'ಯೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಗೋಪುರವಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಳೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ.

ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯ

ಇದೊಂದು ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ದೇವಾಲಯ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯವು ೨೦ ವರ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದರ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಅಧಿಷ್ಠಾನ, ಭಿತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನವೀಕೃತಗೊಂಡಿದ್ದು, ಪ್ರಸ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ಸುತ್ತ ಕೋಟೆ ತೆನೆಯಂತೆ ಕೋರುವ 'ಛತ್ರಶೀರ್ಷಾ'ಲಂಕರಣವಿದೆ. ಇದು ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲ್ಭಾವಣಿಗೆ ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಇದರ ನಂತರ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ 'ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಡ' ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಕೂಟ-ಶಾಲಾಗಳ 'ತಲಹಾರವಿದ್ದು' ಇದೂ ಕೂಡಾ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಒಂದು ದ್ವತಲ ದೇವಾಲಯ ಎನಿಸಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಂಭಗಳಿಂದಾದ ಕೂಟವು ನಾಸಿಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕೋಷ್ಠವೂ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ, ಭಕ್ತ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ಬಿಂಬಗಳಿವೆ. 'ತಲಪ್ರಸ್ತರ'ವೂ ಕೂಡಾ ನಾಸಿಯಿಂದಲಂಕೃತಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲಿನ 'ಗ್ರೀವ'ರು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಗಣಪನ ಬಿಂಬಗಳಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿವೆ. ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವಂತೆ ನಂದಿ ವಾಹನವಿದೆ. ಗ್ರೀವದಂತೆ ಶಿಖರವೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು, ಮೇಲೆ ಸ್ತೂಪಿ ಇದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ, ಈ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಡವು ಇತ್ತೀಚಿನದಾದರೂ, ಹಿಂದಿನ ದೇವಾಲಯಗಳಂತೇ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಾಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. [೧೪]

ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗಡೆ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗಗಳಿದ್ದು, ಇವೂ ಕೂಡಾ ಸಾಕಷ್ಟು ನವೀಕೃತಗೊಂಡಿವೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನ ಬಿಂಬವಿದ್ದು, ಇದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಸವನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ವೀರಭದ್ರನ ಬಿಂಬವು ಸುಮಾರು ೩ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ಆಲೀಢಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಾನೀಕ ಬಿಂಬವಾಗಿದೆ. ದೇವನು ಧರಿಸಿರುವ ಕರಂಡ ಮಕುಟದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವೂ ಇದೆ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಏಕಾವಳಿ, ಉರದ ಹಾರವಿದೆ, ಉದ್ದವಾದ ವಸ್ತ್ರವೊಂದು ಎರಡೂ ಭುಜಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಇಳಿಬಿದ್ದಿದೆ. ಚರ್ತು-ಭುರ್ಜ ದೇವನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಖಡ್ಗ, ಬಾಣ, ಧನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಖೇಟಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ

ಸ್ವಾಮಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಗಣವನ್ನೂ, ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತಿರುವ ಕುರಿತಲೆಯ ದಕ್ಷನನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊಣಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ಗಡಗ, ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಪಾದಾಜಾಲಕವೂ ಇದ್ದು ಎತ್ತರವಾದ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದೇವನಿಗೆ ಉದ್ದವಾದ ರುಂಡಮಾಲೆಯ ಅಲಂಕಾರವೂ ಇದೆ. ಚಿಕಣಿ ಶಿಲ್ಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಶಿಲ್ಪವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಮುಂದಿನ ಅಂತರಾಳದ ಪಕ್ಕ ಎರಡು ಕೋಣೆಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಭದ್ರಕಾಳಮ್ಮನ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಈ ಭದ್ರಕಾಳಮ್ಮನ ಬಿಂಬವು ಸುಮಾರು ೩ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ದೇವಿಯ ಸಮ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನೀಕಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ದ್ವಿಭುಜೆಯಾದ ದೇವಿಯ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇದರ ದ್ವಾರದ ಮೇಲೆ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಬಸವನ ಕೆತ್ತನೆ ಇದೆ. [೧೫]

ನವರಂಗವು ಆಯತಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು, ಸುತ್ತಗೋಡೆ ಇದೆ. ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಗ್ರಿಲ್ಸ್' ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕಂಭಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಚಿತ್ರ ಖಂಡ' ಪ್ರಕಾರದ ಈ ಕಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ಹಳೇ ಮಾದರಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುವ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಚಿಸಲಾದ, ಸೀಳು ಬೋದಿಗೆ ಇದೆ. ಈ ಕಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಗಂಡಭೇರುಂಡ, ಆನೆಗಳ ಲಿಂಗಾಭಿಷೇಕ, ಒಂದೇ ತಲೆಯ ಎರಡು ಶರಭಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಉಬ್ಬು ಕೆತ್ತನೆಗಳಿವೆ. ನವರಂಗದ ಗ್ರಿಲ್ಸ್ ಬಳಿ ಸರಳ ರೀತಿಯ ಕಂಭಗಳಿದ್ದು, ೪ ಕಂಬಗಳ ಬೋದಿಗೆಯು ಹಳೇ ಕಾಲದಂತಹ ಪುಷ್ಪಬೋದಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶೈವ ದ್ವಾರಪಲಕರ ಬಿಂಬಗಳಿವೆ. [೧೬]

ಈ ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತ ಪ್ರಾಕಾರವೂ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಗೋಪುರವೂ ಇದೆ. ಪ್ರಾಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ, ದೇವಾಲಯದ ಎದುರಿಗಿರುವ ಮಹಾದ್ವಾರ ಮಂಟಪ/ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ (ಪ್ರತೋಲಿ) ಒಳಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಂಟಪ(ಇಂದ್ರಶೀರ್ಷ)ವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತೋಲಿಯು ಉಪಪೀಠ ಮತ್ತು ಪಾದಬಂಧ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಇದರ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಹಂತದ ಗೋಪುರವಿದೆ. ಗೋಪುರದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾಕೂಟಗಳಿದ್ದು, ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾಶಿಖರವಿದೆ. ಪ್ರಾಕಾರ ಮತ್ತು ಗೋಪುರವಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಲದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ಗೋಪುರವು ವಿವಿಧ ಗಾರೆಶಿಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಚಿತ್ತಾರಗಳಿಂದ ಸಾಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. [೧೭]

ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ (ರಸ್ತೆ ದಾಟಿ) ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಸವನ ಕೆತ್ತನೆ ಇರುವುದಲ್ಲದೆ ಕೆಳಗೆ ಭಕ್ತ/ನಿರ್ಮಾತೃ ಶಿಲ್ಪವೂ ಇರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಕೋಟೆ ಆಂಜನೇಯ ದೇವಾಲಯ

ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಎತ್ತರ–ಬಿತ್ತರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ಭವ್ಯವಾದ ದೇವಲಯ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ೩೦೦ ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಮೂಲ ವಿಗ್ರಹವು ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯೆಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಈಗಿರುವ ದೇವಾಲಯವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯೮೪ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು ನವೀನ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುವಂತೆ ಈಗಿರುವ ದೇವಾಲಯದ ಅಧಿಷ್ಠಾನದ ಬದಲು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಕಂಭಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದನ್ನು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಭಿತ್ತಿಯ ಏಕತಾನತೆಯು ನೀಗುವುದಲ್ಲದೆ, ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭದ್ರತೆಯನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಕಿಟಕಿಗೆ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚಿಗೆ, ಕಲಶಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ಭಿತ್ತಿಕೋಷ್ಠದ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. [೧೮]

ದೇವಾಲಯದ ಛಾವಣಿಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಪ್ರಸ್ತರದ ಬದಲು ಇಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರಚನೆ ಇದೆ. ಛಾವಣಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದ್ದು, ಅದರ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಕಪೋತವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲಿರುವ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಡವು ಸರಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಹಳೇ ರೀತಿಯ ರಚನೆಯಾಗಲೀ, ನವೀನ ರೀತಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೌಶಲ್ಯವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಎರಡು ತಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಚೌಕಾಕಾರದ ಭಿತ್ತಿ, ಕಪೋತಗಳು ಮುಂದುವರೆದಿವೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಚೌಕಾಕಾರದ ಗ್ರೀವ, ಶಿಖರ ಮಹಾಪದ್ಮವು ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ; ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲಶವಿದೆ. [೧೯]

ಒಳಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಎತ್ತರವಾದ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾದ ಹಜಾರವು ವೈಶಾಲ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಶುಭ್ರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಾರಗಳಿವೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಾಲಾಂಧ್ರವೂ, ಗರ್ಭಗೃಹದ ಸುತ್ತ ಒಳಗೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥವಿರುವುದೂ ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪರೂಪ ರಚನೆ ಎನ್ನಬಹುದು. [೨೦]

ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಆಚಿಜನೇಯನ ಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು ೪ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು, ಪತ್ರಾವಳಿಯ ಪ್ರಭಾವಳಿಯ ಕೆಳಗೆ ಈ ವೀರಾಂಜನೇಯ ಪ್ರತ್ಯಾಲೀಢ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತಿರದೆ, ಮುಖವು ಎಡಗಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದೆ. ಬಲಗೈ ಅಭಯ ಹಸ್ತವೂ, ಎಡಗೈ ಕಟಿಹಸ್ತವೂ ಆಗಿದೆ. ಕೈಕೆಳಗಿನಿಂತ ಗಧೆ ಭದ್ರವಾಗಿದೆ. ಎಡಗಡೆಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ

ಕಾಲುಗಳೆರಡೂ ಆ ಎಡೆಗೇ ತಿರುಗಿದೆ. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ತೋಳ್ಬಂದಿ, ಕಡಗಗಳಿವೆ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಂದ ಕಂಠಿಕೆ, ಎರಡು ಪದಕದ ಹಾರಗಳಿವೆ. ಕಟಿಯಿಂದ ತೊಡೆಯವರೆಗೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದೆ. ಭುಜದ ಮೇಲಿರುವ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಇಳಿಬಿದ್ದಿವೆ. ಕಾಲ್ಗಡಗವಿದೆ. ದೇಹದ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳು ಉಬ್ಬಿರುವಂತೆ ಬಿಡಿಸಿದ್ದು, ಅವನ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ತೋರುತ್ತಿದೆ; ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಿಂದ ಕೇಸರಗಳು ಕೆದರಿವೆ. [೨೧]

ಈ ಗರ್ಭಗೃಹದ ನಂತರ ವಿಶಾಲವಾದ ಹಜಾರವಿದೆ. ಇದರ ದ್ವಾರದ ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿನ ಒಳಭಿತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಷ್ಠಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಆಂಜನೇಯನ ಲೀಲಾರೂಪಗಳಾದ, ರಾಮನಿಗೆ ಎದೆಬಗೆದು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರುವ ಆಂಜನೇಯ ಮತ್ತು ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತವನ್ನೇರುತ್ತಿರುವ ಆಂಜನೇಯನ ಸಿಮೆಂಟಿನ ಬಿಂಬಗಳನ್ನು ಕಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೋಷ್ಠಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ, ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೋರಣ ಅಲಂಕಾರವಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಇದೇ ರತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೋಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಆಂಜನೇಯನ ಮಾದರಿ ರೂಪವನ್ನು ಅಮೃತಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ, ಗಾಜಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ.

ನವರಂಗದ ಮುಂದಿರುವ ಸಣ್ಣ ಹೊರಾಂಡದ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರವಾದ ಗೋಪುರವಿದೆ. ಗೋಪುರವು ಮೂರು ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚೌಕಾಕಾರದ ಕರ್ಣಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲ. ಇದರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸ್ತಂಭಗಳು ಕೂಡಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಚೌಕಾಕಾರ/ದುಂಡಾಗಿರದೆ 'Vas' ರೀತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಇಷ್ಟೆ ಸಣ್ಣ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರತಿಹಂತ / ತಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಯತಾಕಾರದ "ಶಾಲಾ" ರಚನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ, ಮೂರು ತಲ/ಹಂತಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕೋಷ್ಠ/ಪ್ರಭಾವಳಿ ಗೋಪುರವಿದ್ದು, ಅದರೊಳಗೆ ನಿಂತಿರುವ ಎತ್ತರದ ಆಂಜನೇಯ ಬಿಂಬವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಇದೇ ನೇರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತ ಸಣ್ಣ ಕೋಷ್ಠಗಳಿದ್ದು, ಇದು ಕೊನೆಯ 'ಶಾಲಾ'ದ ನಾಸಿ ಮತ್ತು ಗ್ರೀವ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿದೆ. ಈ ಒಂದೊಂದು ಗೂಡಿನಲ್ಲೂ ದಶಾವತಾರದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. [೨೨] ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಾಲಾ ಮತ್ತು ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಗ್ರೀವ ಭಾಗವು ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ತೆರೆದ ಭಾಗದ ಮುಂದೆ ಎರಡು ಕಂಭಗಳಿದ್ದು, ಇದು ಮಂಟಪದಂತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿದೆ; 'ಶಾಲಾ'ದ ಮೇಲೆ ಸಾಲು ಕಲಶಗಳಿವೆ. ಗೋಪುರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ/ನಾಸಿ ಇಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ, ಕೋಷ್ಠಗಳನ್ನೇ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ಒಳಗೆ ತೆರೆದ ದ್ವಾರವಿದೆ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಹಂತವೂ ಒಂದೊಂದು ಮಂಟಪದಂತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಅಲಗವಾಗಿಲ್ಲದ, ಗೋಪುರದ ಈ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಶಾಲಾನಾಸಿಯಲ್ಲಿ (ಪಾರ್ಶ್ವನಾಸಿ) ಸರಸ್ವತಿಯ ಕೆತ್ತನೆ ಇದೆ. ಹೀಗೆ, ಈ ಗೋಪುರದ ಹಳೆಯ ರಚನೆಗಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯದಾಗಿದ್ದು, ಆಂಜನೇಯನ

ಬೃಹದಾಕಾರದಿಂದ ದೂರದಿಂದಲೇ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಂತಿದೆ. ಇದರ ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ದೀಪದ ಕಂಬವಿದೆ.

ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತ ಮೇಲೆ ಕೈಪಿಡಿ ಗೋಡೆ ಇದ್ದು, ಅಲಂಕಾರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲೂ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಭಾವಳಿ ಗೋಪುರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಆಂಜನೇಯನ ವಿವಿಧ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಆಧುನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಕೆಲವು ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. [೨೩]

ಹೀಗೆ, ತುಮಕೂರು ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಜಯನಗರ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ನಂತರ ಕಾಲದ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳ, ವಿವಿಧ ಶತಮಾನಗಳ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗ ಆಸರೆಯಾಗಿದ್ದು, ವಿವಿಧ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲಾಗಿದೆ.

"ಅಮಾರ್ತ್ಯಶ್ಚೈವ ಮರ್ತ್ಯಾಶ್ಚಯತ್ರಯತ್ರ
ವಸಂತಿ ಹಿತದ್ವಸ್ತು ಇತಿಮತಃ"

ಎಂಬ ಮಯಮತ ಗ್ರಂಥದ ಈ ವೇದವಾಕ್ಯವು ವಾಸ್ತುಕಲೆಯನ್ನು ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಮರ್ತ್ಯರು, ಅಮರ್ತ್ಯರು ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ವಾಸ್ತು ಎಂದು ಹೆಸರು. ವಾಸ್ತುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಶಿಲ್ಪವೇ ವಾಸ್ತು ಎಂದೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಮಾನವನ ತನ್ನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಲೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಶಿಲೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯ ಬಳಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುವ ಕಲೆಯನ್ನು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. [೨೪]

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ವಸ್ತುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಗೃಹ, ಗುಡಿ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ವಾಸ್ತುವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಡಗಳಂತೆಯೇ ಕಟ್ಟಡದ ನಕ್ಷೆಗಳು, ಅಳತೆಗಳು, ಕಟ್ಟಡದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಭೂಮಿ, ವಸತಿ ಗೃಹಗಳೂ ಸಹ ವಾಸ್ತುಗಳೇ. ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುವೆಂಬುದು ಭೂಮಿ ಕಟ್ಟಡ ವಾಹನ ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಂಕಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಗ್ರಾಮಗಳು, ನಗರಗಳು, ಕೋಟೆಗಳು, ಪಟ್ಟಣಗಳು, ಮಠಗಳು ಸಹ ವಾಸ್ತುಗಳೆಂದು ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. [೨೫]

"ಅವಾಸವಾಸವೇಶ್ಮಾದ್ ಪುರೇ ಗ್ರಾಮೇ ವಣಿಕ್ಪಥೇ
ಪ್ರಸಾದಾರಾಮದುರ್ಗೇಷು ದೇವಾಲಯ ಮಠೇಷು ಚ"

ಆಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಬಳಸಿದ ಇಟ್ಟಿಗೆ, ಮರ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸಹ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಗಳೆಂದೇ ಕರೆದಿದೆ. ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಎಂಬ ಪದವು ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಅರ್ಥ ನೀಡುವುದು. ಗಟ್ಟಿಯಾದ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ವಾಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ರಚನೆಗೊಂಡ ಎಲ್ಲಾ ವಾಸಯೋಗ್ಯರಚನೆಗಳೂ ಸಹ ವಾಸ್ತು ರಚನೆಯ ಪರಿಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವಾಸ್ತು ರಚನೆಗಳು ಮಾನವನ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಮಾನದಂಡ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿಕಸನದ ರೀತಿಯ ಖಚಿತತೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದೇವಾಲಯದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದೇ ವಾಸ್ತುರಚನೆಯಾಗಿದೆ.[೨೬]

ವಾಸ್ತು ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು "ಗಂಧಾಯುರ್ವೇದದ" ಉಪವೇದದಿಂದಲೂ ಒಡಮೂಡಿದುದಾಗಿದೆ. ಸ್ತೂಪ, ಚೈತ್ಯ, ವಿಹಾರ, ಬಸದಿ, ಮಸೀದಿ, ಚರ್ಚ್, ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟೆ, ಕೋಟೆ ಹಾಗೂ ಮನೆಗಳಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ರಚನೆಗಳು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಶುಕ್ರನ ನೀತಿಸಾರ ಗ್ರಂಥವು ದೇವಾಲಯ, ಅರಮನೆ, ದೇವತಾ ಮೂರ್ತಿಗಳ ರಚನೆ, ಸರ್ವಜನೋಪಯೋಗಿ ಗೃಹಗಳು, ಬಾವಿ, ಪುಷ್ಕರಣಿ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ವಾಶ್ತುಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳು ಅವಳಿ ಜವಳಿ ಸೋದರಿಗಳಿದ್ದಂತೆ. ವಾಸ್ತುವಿನ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಲ್ಪವು ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವಾಸ್ತು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳೆರಡೂ ಕಲಾ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪ್ರೌಢಿಮೆಗೆ ಕೈದೀವಿಗೆಗಳಿದ್ದಂತೆ.

ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಗಳಿವೆ ಪ್ರಸಾದ ಮಂಟಪ, ಸಭಾ, ಶಾಲಾ, ಪ್ರಿಪಾ ಮತ್ತು ವಾಹನ (ಯಾನ)ಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಸ್ಕಂದನ, ಶಿಬಿಕಾ, ರಥ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಪರ್ಯಂಕಗಳು ಆರು ಪಂಜರ, ಮಂಚಲೀ, ಮಂಚ, ಕಷ್ಟ, ಫಲಕಾಸನ ಮತ್ತು ಬಾಲ ಪರ್ಯಂಕ. ವಾಸ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಗೆ ನಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸ್ತ್ರ. ಶುಕ್ರನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅರಮನೆಗಳ, ರೇವುಗಳ, ಮನೆಗಳ, ಕಾಲುವೆಗಳ, ವಿಗ್ರಹಗಳ ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾನಸಾರ ಗ್ರಂಥವು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲೂ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣದ ಉದ್ದೇಶ, ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳು, ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಿರುವ ಯೋಗ್ಯಸ್ಥಳ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು, ಸ್ಥಳ, ವಿನ್ಯಾಸ, ಅದಿಷ್ಠಾನ, ಶಿಖರ, ಮುಖ್ಯ ದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ, ಪರಿವಾರ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಅಥವಾ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬುದು ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥವೆಂದರೆ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವರಾಹಮಿಹಿರನು ಕ್ರೂಢೀಕರಿಸಿದ ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತೆ. ಇದು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿದ ಮಯ. ವಿಶ್ವಕರ್ಮ, ಗರ್ಗ ಮತ್ತು ಮನುಗಳು ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕಾಣಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಾರಾಂಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವು ಆಗಿದೆ.

'ಯಮತ್' ಗ್ರಂಥವೂ ಮಾನಸಾರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ವಾಸ್ತು ಪುರುಷನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂಸ್ಕಾರ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಉಪಪೀಠ, ಅಧಿಷ್ಠಾನ, ಭಿತ್ತಿ, ಪ್ರಸ್ತರ, ಕಟ್ಟಡದ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿ, ದೇವಾಲಯದ ಶಿಖರ ಪ್ರಾಕಾರ ಮಂಟಪಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃ 'ಮಯ' ಇರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ದೇವಾಲಯ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿಲಾಯುಗದ ನಾಗರೀಕತೆಯಿಂದಲೂ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವವನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಾನವ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಸೆಣಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುವಾಗ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅವನು ಸದಾ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಕೃತಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಭಯ, ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವು. ಮಳೆ, ಗುಡುಗು, ಸಿಡಿಲು, ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚುಗಳು ನಿಸರ್ಗ ನಿಯಮಗಳೆಂಬುದನ್ನರಿಯದ ಕಾರಣ ಅವನಲ್ಲಿ ಭೀತಿ ಮೂಡಿಸಿದವು. ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿ – ದೇವರು ಇದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದನು. ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಆ ನಿಸರ್ಗದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಕುತೂಹಲ ಉಂಟಾಯಿತು. ನಿಸರ್ಗ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು 'ಆಶ್ಚರ್ಯವತ್ ಪಶ್ಯತಿ' ಎಂದು ಅರಿತು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲದೇ ಅವು ಪವಿತ್ರ, ಪೂಜಾರ್ಹ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ತಾನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿಗಳ ಬೆಂಬಲ, ಆಶೀರ್ವಾದ, ಅವಶ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಕಾರಣ ಆ ಶಕ್ತಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪ ನೀಡಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಬೇಟೆಗೆ ಹೋರಾಟಾಗ ತಾನು ಬೇಟೆಯಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ರೇಖಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಆಯುಧ ತಗುಲಿದಂತೆ, ಅದು ಮರಣಹೊಂದಿದಂತೆ ತೋರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ಇಡೀ ಚಿತ್ರದ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಮಂಡಲವನ್ನೆಳೆದು ಅದು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಕಾಲಾನಂತರ ಇಂತಹ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಬದಲು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದೇ ಬಗೆಯಲಾದ ಸ್ಥಳವೊಂದರಲ್ಲಿಟ್ಟು

ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರು - ಯಾರೊಬ್ಬರೂ - ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಅಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಓಡಾಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ. ನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ದೇವಾಲಯಗಳ ರಚನೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನೂ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.[೨೮]

ದೇವಾಲಯಗಳು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಪುರಾತತ್ವ ಆಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳು ಮಾನವ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಕಾಲದ ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಮಾನವ ದೈವ ಇಹಪರ ವಾಸ್ತವಿಕ. ಆದರ್ಶ ಇವುಗಳ ಮಿಲನದ ಸಂಕೇತವೇ ದೇವಾಲಯ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಕನಾದ ದೇವನಿಂದ ಮುಕ್ತಿಪಡೆಯಲು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಾಗಲು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಸ್ಥಳವೂ ದೇವಾಲಯವೇ ಆಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಪೂ.ದಿಂದಲೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದರೂ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೌತುಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದು ಸಾವಿನ ನಂತರ ಜೀವನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಧಿಗಳು ಪೂಜಾರ್ಹ ಸ್ಥಳಗಳಾದವು. ದೇವರು ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸಿಂಧೂ ನದಿಯ ನಾಗರೀಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆಯಾದರೂ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩೦೦೦ಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯದಾದ ಸಿಂಧೂ ನಾಗರೀಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಗೆ, ಮುದ್ರೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ಇದ್ದು ಮಹೆಂಜೋದಾರೋದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ನರ್ತಕಿಯ ವಿಗ್ರಹ, ಪುರೋಹಿತ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪ, ಗೂಳಿ, ಪಶುಪತಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಚಿತ್ರಗಳು ಅವರ ಕಲಾಸಕ್ತಿಗೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ದೇವಾಲಯಗಳ ರಚನೆಗೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಆರಾಧನೆ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆ ಆರಂಭವಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಾಸ್ತುರೂಪ ಪಡೆಯಿತು ಹೇಳಬಹುದು. ನಂತರದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮಾನವನು ದೇವರ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬಿಹಾರದ ಬಾರಾಬರ್ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿನ ಲೋಮಸ ಮತ್ತು ಸುಧಾಮ ಗುಹೆಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಅವರ ನಿರ್ಮಾಣದ ವಾಸ್ತುಕೃತಿಗಳು ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಲೆಂದೇ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ವಾಸ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಭಾರತೀಯ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಾದ ಧರ್ಮವಾಗಿ

ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಇವರ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಪ್ರಯೋಗ ಸ್ಮಾರಕಗಳೆಂದರೆ ಸ್ತೂಪ ಮತ್ತು ಚೈತ್ಯಗಳು. ಸ್ತೂಪಗಳು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಮಾಧಿಯ ಮುಂದುವರೆದ ಹಂತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಈ ರೀತಿಯ ಸಮಾಧಿ ದಿಬ್ಬಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದವುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕಟ್ಟಡ ರೂಪದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಕಲ್ಲನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದನ್ನು. ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದಿಂದ ಗುರ್ತಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲು, ಇಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸರಳತೆ ಮತ್ತು ವಿರಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೩ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯು ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಚ್ಚ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುಪ್ತರ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮಾಧ್ಯಮ ಶೈಲಿಯ ಮುಂದುವರೆದ ರಚನೆಯನ್ನು ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವರು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ರಚನಾತ್ಮಕ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು.[೧೮] ನಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ವಾಸ್ತು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೆತ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯಾಕರ್ಷಕವಾದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಹಜತೆ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲವು ದೇವಾಲಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಕಾಲಘಟ್ಟವೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇವರ ಕಾಲದ ಕಲಾಶೈಲಿಯು "ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿ"ಯೆಂದೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿತು.[೧೯] ನಂತರ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಶೈಲಿಯು ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೊಡುಗೆಯೆಂದೇ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಒಡಮೂಡಿದ ಕಲಾತ್ಮಕ 'ವಿಜಯನಗರ ಶೈಲಿ' ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಶೈಲಿಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ವಿಂಗಡನೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಗಾರರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಮಾನವನ ದೇಹದೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಣಾಮ ದೇವಾಲಯದ ಕಟ್ಟಡದ ಹಲವಾರು ಭಾಗಗಳಿಗೆ ದೇಹದ ವಿವಿಧ ಅಂಗಗಳಾದ ಪಾದ, ಚರಣ, ಅಂಘ್ರ, ಜಂಘು, ಕಟಿ, ಕುಕ್ಷಿ, ಗ್ರೀವ, ಕಂಠ, ಶಿಖರ, ಶಿರ, ಮಸ್ತಕ, ಮುಖ, ವಕ್ರ, ನಾಸಿಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.[೨೦] ದೇವಾಲಯದ ರಚನೆಯ ಮೊದಲು ವಾಸ್ತು (ನಿವೇಶನದ ಆಯ್ಕೆ) ಗುರುತಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ತದನಂತರ ಇದು ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವೆಂದೇ

ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಗುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಹೋಬಳಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಅವುಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ನೀಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

೪.೨ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿವೆ. ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಅಥವಾ ಶಿಲ್ಪ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಶಿಲ್ಪ' ಎಂಬ ಪದವು ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ನಂತರ ಇದು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪರಿಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿಲ್ಪ ಎಂದರೆ ಮೂರ್ತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಎಂಬ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಯಿತು.[೨೩] ಮಾನವನ ಉಗಮದೊಂದಿಗೆ ಶಿಲ್ಪದ ಉಗಮವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಬಹುದು. ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನ್ನು ಜಗತ್ ಶಿಲ್ಪಿ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಶಿಲ್ಪ ಎಂಬ ಪದವು 'ಶೀಲ ಸಮುದೌ' ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಿಲ್ಪ ಎಂದರೇ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ರೂಪಿತವಾಗುವ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುವೇ ಶಿಲ್ಪ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಶಿಲ್ಪ ಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಪಕ ಅರ್ಥ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಶಿಲ್ಪ ಕರ್ಮಕಲಾಧಿಕಂ ಎನ್ನುವುದು ಅಮರಸಿಂಹ ಅಮರಕೋಶದ ವಿವರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ತೃವಿನ ಅಧಿಕ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕರ್ಮ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಶಿಲ್ಪವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದು ಭಾರತೀಯ ವಾಸ್ತು, ಮೂರ್ತಿ, ಚಿತ್ರಕಲೆಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ.

ಮೂರ್ತಿ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳಾದ ಪ್ರತಿಮಾ, ಬಿಂಬ, ಪ್ರತಿಕೃತಿ, ವಿಗ್ರಹ, ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಅದೊಂದು ಭೌತಿಕ ವಸ್ತು ಎಂಬಂತೆ ಅರ್ಥಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೂರ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಮಾಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಶ್ಯಪಶಿಲ್ಪ, ಮಾನಸಾರ, ಮಮರಾಂಗಣ ಸೂತ್ರಧಾರ, ಶಿಲ್ಪರತ್ನಂ, ಮಯಮತಂ, ಮಯವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಕಲಾಧಿಕಾರ, ಕಾಶ್ಯಪ ಸಂಹಿತೆ, ದೇವತಾ ಮೂರ್ತಿ ಲಕ್ಷಣ, ಪ್ರಸಾದ ಮಂಡನ, ರಾಜವಲ್ಲಭದಂತಹ ಇಪ್ಪತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳು ಅತೀ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ಸಿಂಧೂನಾಗರೀಕತೆಯಿಂದಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಆರಾಧನೆ ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ

ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಬದಲಾದಂತೆ ದೇವರ ಆರಾಧನೆಯ ರೀತಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಸಾಗಿತು. ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಗಳು ಮೌರ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಾಗಿದ್ದು ಕಲ್ಲಿನ ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲಿನ ವೃಷಭ, ಆನೆ, ಸಿಂಹ, ಕುದುರೆ, ಮೊದಲಾದ ಆಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾದವು. ತದನಂತರ ಶೃಂಗರ, ಕುಶಾನರು, ಕಳಿಂಗರು, ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತರ ಕೊಡುಗೆ ಅಮೋಘವಾದುದು. ಇವರ ಭವ್ಯ ಕಲಾಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಇವರ ಕಾಲವನ್ನು ಸುವರ್ಣಯುಗ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗ ಶಾತವಾಹನರು, ಕದಂಬರು, ಗಂಗರು, ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಚೋಳರು, ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಹೊಯ್ಸಳರು ಮತ್ತು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದರು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ರಾಜವಂಶಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ವಾಸ್ತು ಶೈಲಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದೇ ಆದ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಬೆಳೆದುಬಂದಿವೆ. ಕಪ್ಪುಮಿಶ್ರಿತ ಬಳಪದ ಕಲ್ಲು, ಹಸಿರು ಮಿಶ್ರಿತ ಬಳಪದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ವಿವಿಧ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಲ್ಲುಗಳು ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಿ ಕೆತ್ತನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂರ್ತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಅಲಂಕಾರಿಕ ದೇವಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬರ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದು, ಇವರ ಕಾಲದ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ನಂತರದ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತ ಅಥವಾ ಆಂಜನೇಯ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಶೈವ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಸಿಂಧೂ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಯೋಗ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಸೀನನಾಗಿರುವ ಮೂರು ಮುಖದ ಪಶುಪತಿ ಶಿವನ ಚಿತ್ರಗಳು ಶೈವ ಪಂಥದ ಪ್ರಾಚೀನ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳೆಂದು ಗುರ್ತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಪರಂಪರೆಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ನಿದರ್ಶನವಿದೆ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ರೇಣುಗುಟ್ಟ ಹತ್ತಿರದ ಗುಡಿಮಲ್ಲಿಂದದಲ್ಲಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಪರಶುರಾಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾರವಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಂಕೋಲ ಬಳಿ ಚೋಳ ಮಹಾಕೂಟದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗಗಳು ಶೈವರಾಧನೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಗೆ

ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ.[೩೦] ಇದರಿಂದ ಶೈವ ಪಂಥ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದೆಂದು ಶಿವನನ್ನು ಮೂರ್ತಿ ರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಅಮೂರ್ತವಾದ ಲಿಂಗದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಶಿವಪೂಜೆ ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಲಿಂಗಾರಾಧನೆಯೇ ಆಗಿದೆ.[೩೧] ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಶೂಲ, ತ್ರಿಶೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರೂಪವಾದ ಲಿಂಗದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ೩೨ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಲಿಂಗ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಲಿಂಗ, ಭದ್ರಲಿಂಗ, ಭಾರಶಿವಲಿಂಗ, ಸ್ತಂಭಲಿಂಗ, ಸ್ವಯಂಭೂಲಿಂಗ, ದಿವ್ಯಲಿಂಗ, ದೈವಿಕ ಲಿಂಗ, ಬಾಣಲಿಂಗ, ಪೃಥ್ವೀಲಿಂಗ, ಆಫಲಿಂಗ, ತೇಜೋಲಿಲಂಗ, ವಾಯುಲಿಂಗ, ಆಕಾಶಲಿಂಗ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಲಿಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆ ಇದೆ. ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಲಿಂಗಗಳು ಪೀಠ ರಹಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಸುಮಾರು ೫ ಲಿಂಗಗಳು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅನ್ನದಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಿಪಾಳ್ಯ, ಗುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ, ರಾಮಗೊಂಡನಹಳ್ಳಿ, ಹಿರೇತೊಟ್ಲುಕೆರೆ ಮತ್ತು ಬೆಳಧರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾದ ಲಿಂಗಗಳು, ಹಿರೇತೊಟ್ಲುಕೆರೆಯ ಶಿವಲಿಂಗವು ಸುಮಾರು ೧೬ನೇ ಮತ್ತು ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದು ಗಂಗ, ಚೋಳರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಾಗಿದೆ.

ಇವು ಚರಿತ್ರೆಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲ ಉಂಟಾದಾಗ ಸಹಾಯಕವಾಗಬಲ್ಲ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪುರಾತತ್ವೀಯ ಆಕರಗಳು ಆಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಆಯಾ ಪರಿಸರದ ಮಾನವನ ಚರಿತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಅವನ ಕಾಲದ ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಯಾ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪ, ಅವುಗಳ ಪರಿಚಯ, ವಿಶಿಷ್ಟತೆ, ಅಂದಿನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಕುಶಲತೆ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನ, ಅವರ ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಹೋಬಳಿ ಪರಿಸರವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಗಂಗರ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಶೈಲಿಯವರೆಗೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ, ಹೊಯ್ಸಳರ, ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಲೆ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಬಹುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಅರಸರುಗಳ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಆಸನಗಳು

ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಚಕ್ರ ಪ್ರಧಾನ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕೆಲವು ರೂಪದ ಶಿಲ್ಪಗಳು. ಉದಾ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರ, ಶೇಷಶಯನ ಅವತಾರ, ದೇವಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಭಕ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಭಂಗಿ, ದ್ವಿಭಂಗಿ, ತ್ರಿಭಂಗಿ, ಅತಿಭಂಗಿ, ನೃತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಯೋಗಾಸನ, ಅನಂತಾಸನ, ಸಿಂಹಾಸನ, ಭದ್ರಾಸನ, ವಿಮಾಲಾಸನ, ಪದ್ಮಾಸನ, ವಿರಾಸನ, ಸುಖಾಸನ, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿನ ಆಯುಧಗಳು

ಶಿಲ್ಪಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಆಯುಧಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ೨,೪,೮,೧೦,೧೨ ಕೈಗಳಿರುವಂತಹ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಾತ್ವಿಕ ವೀರ, ಶಾಂತಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ೨ ಇಲ್ಲವೇ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಿರುತ್ತವೆ. ರಜತ, ತಾಮಸ, ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ೬-೮ ಕೈಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗಧಾ, ತ್ರಿಶೂಲ, ಡಮರು, ಶೂಲ, ಟಂಕ, ಪಾಶ, ಖಟ್ವಾಂಗ, ಖಡ್ಗ, ಧನಸ್ಸು, ಬಾಣ, ಅಂಕುಶ, ವಜ್ರಶಕ್ತಿ, ಪರಶು, ನೇಗಿಲು, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.[೩೩] ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗಧಾ, ಪದ್ಮ, ಶಿವನಿಗೆ ತ್ರಿಶೂಲ, ಡಮರು, ಅಗ್ನಿ, ಗಣಪತಿಗೆ ಪಾಶ, ಅಂಕುಶ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪದ್ಮ, ಬಲರಾಮನಿಗೆ ನೇಗಿಲು, ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ ಪರಶು, ರಾಮನಿಗೆ ಬಿಲ್ಲು, ಕಾರ್ತಿಕೇಯನಿಗೆ ಶೂಲ, ಟಂಕ, ವಜ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಕಮಂಡಲ, ಹೀಗೆ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದೇವರಿಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಆಯುಧಗಳಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದೊಂದು ಆಯುಧಗಳಿಗೂ ಇರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.[೩೪] ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿ ಗುಣಗಳು ಕೆಲವು ಆಯುಧಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮೂರ್ತಿರೂಪ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಯುಧ ಪುರುಷರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಆಭರಣಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದವುಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಶಕ್ತಿಯೊಂದು ಒದಗಿಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಂದಿದೆ. ಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ದೇವತಾ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಿರೀಟ, ಮುಕುಟ, ಜಟಾ, ಮುಕುಟ ಕರಂಡ, ಜಟಾಬಂಧ, ಶಿಲಾಮಣಿ, ಕೇಶಬಂಧ, ಮಹಾಕುಂಡಲ, ಪತ್ರಕುಂಡಲ, ರತ್ನಮಾಲೆ, ಮಣಿಸರ, ಕಂಠಹಾರ, ಶಿಲಾಮಣಿ, ಕೇಶಬಂಧ, ಮಹಾಕುಂಡಲ, ಉದರಬಂಧ, ಉಪವೀತ, ಕಂಕಣ, ಮಣಿಬಂಧ, ರತ್ನಾಮಾಲ, ನೂಪುರ,

ಪಾದಜಾಲಕ, ಭುಜಂಗವಲಯ, ಪ್ರಭಾಮಂಡಲ, ಕೊರಳ ಸರ, ಬೆರಳುಂಗುರಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಲಾಂಛನ

ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹಂಸ, ಶಿವನಿಗೆ ವೃಷಭ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಗರುಡ, ಗಣಪತಿಗೆ ಮೂಷಿಕ, ದುರ್ಗೆಗೆ ಸಿಂಹ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನಿಗೆ ನವಿಲು, ದತ್ತಾತ್ರೇಯನಿಗೆ ನಾಯಿ, ಸರಸ್ವತಿಗೆ ನವಿಲು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪದ್ಮ, ಕೌಮಾರಿಗೆ ಮಯೂರ, ಚಾಮುಂಡಿಗೆ ಸಿಂಹ, ವರಾಹಿಗೆ ಮಹಿಷಾ, ಹೀಗೆ ಆಯಾ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಲಾಂಛನಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ ಹಾಗೂ ಶಾಕ್ತ ಪಂಥಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಪ್ರತಿಮಾ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸುಖಾಸೀನ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಭದ್ರಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಸವ್ಯ ಲಲಿತಾಸನದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗಿರುವ ಶಿವ ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ ಸರ್ಪಾರಣಧಾರಿಯೂ ಚತುರ್ಭುಜಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪರಶು, ಡಮರು ಮತ್ತೆರಡು ಕೈಗಳು ಅಭಯಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿ, ಸ್ಕಂದ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ದರೆ ಈ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಸೋಮಸ್ಕಂದ ಶಿಲ್ಪವೆಂದು ಶಿವನ ಜಟಾಮುಕುಟ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿಲ ನೀಲೋತ್ಸವ ಮತ್ತು ಸರ್ಪ ಹಿಡಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಂದಿವಾಹನವಿರುತ್ತದೆ.

ನಂದಿಶಿಲ್ಪಗಳು

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಊರಿನಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ನಂದಿಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ನಂದಿ, ಶಿವನ ವಾಹನ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಿವನ ವಾಹನ ನಂದಿ ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ನಂದಿಯ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಡುಬ್ಬ ಪರ್ವತಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಮುಂದಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದೊಂದಿಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಲಿಂಗದ ಆಕಾರದ ಡುಬ್ಬ ನಂದಿಯ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನಂದಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಶಿವಾಲಯದ ಅಂತರಾಳ ಅಥವಾ ನವರಂಗದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬೆಣಚುಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸಭಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸಭಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩-೪ ಅಡಿಯ ನಂದಿ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭-೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂದಿಶಿಲ್ಪಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಚ್ಚಿನ ಪದಕ, ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಘಂಟೆ ಸರ, ಉದರ ಪಡಿಕೆ, ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿರುವುದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ.

ಭೈರವ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಶಿವ ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ ಭೈರವ ಸಂಹಾರ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭೂತ ಪ್ರೇತಗಳ ಉಚ್ಚಾಟನೆಗೆಂದು ಭೈರವನ ಪೂಜೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಪಾಲವನ್ನು ಓಡಿದು, ದಂಡಪಾಣಿಯಾಗಿ ಪರ್ವವನ್ನು ಯಜ್ಞೋಪವೀತವಾಗಿ ಧರಿಸಿ ಯಾಗವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವ ಭೈರವನನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆತನೊಂದಿಗೆ ನಾಯಿ ಇರುತ್ತದೆ. ತಾಮಸಿಕ ಭೈರವನು ಅಷ್ಟಭುಜಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರುಂಡಮಾಲೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಭೈರವ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ.

ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ವೈಷ್ಣವ ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಶಿವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಆರುಕಳೆಗಳ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ವಾಯು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಶರವಣ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಶರವಣಭವವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ಕೃತಿಕೆಯರು ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನಾದನು. ಮೊದಲು ಪ್ರಪ್ರಥಮರೂಪ ಮುರುಗನ್ ಪಾರ್ವತಿ ಮುರುಗನನ್ನು ಶರವಣ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಅವನ ೬ ಕಳೆಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಾಗ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಸ್ಕಂದನ ರೂಪವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಹಾಲುಣಿಸಿ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರು ತಮ್ಮ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಆತನು ಸೋಮಸ್ಕಂದನಾದನು. ಶೂರಪದ್ಮ ಮಾವಿನ ಮರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡನು. ಕುಮಾರನು ಮೇಲಾಯುಧದಿಂದ ಆ ಮಾವಿನ ಮರವನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದಾಗ ಅಸುರರ ಶರೀರ ಇಬ್ಭಾಗವಾಗಿ ಒಂದು ಭಾಗ ನವಿಲಿನಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗ ಕೋಳಿಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಕುಮಾರನು ನವಿಲನ್ನು ತನ್ನ ವಾಹನವನ್ನಾಗಿಯೂ ಕೋಳಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಧ್ವಜವನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ, ಶೇಯೋನ್, ಮುರುಗ, ಷಣ್ಮುಖ, ಮಹಾಸೇನ, ಕುಮಾರ ಬಾಲಸ್ವಾಮಿ, ವೇಲನ್, ದಂಡಪಾಣಿ, ಮಲ್ಲಿನಾಯಕ, ದೇವಸೇನಾಪತಿ, ಸೇನಾನಿ, ಗುಹ, ಗುರುಗುಹ, ಶಿವಗುರು, ದೇಶಿಕ, ಎಂದು ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪವು ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಗಣೇಶ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಇಲಿಯನ್ನು ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಗಣೇಶ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರ ಮಗ. ಪುರಾಣ, ತಂತ್ರ, ಆಗಮ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸೂತ್ರ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಓಮಪರ್ವದ ತಪ್ಪಲಿನ ಕಾಮಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿದ್ದ ಗಜಗಳ ಮಿಥುನವನ್ನು ಕಂಡು ತಾವೂ

ಕ್ರೀಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಲೌಖಿಕ ಆಸೆಯಿಂದ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರು ಗಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸಿ ಫಲವಾಗಿ ಜನಿಸಿದವನೇ ಗಣೇಶ ಎಂದು ಆಗಮವೊಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಗಣೇಶನಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಂಪರೆಯಿದ್ದು ಆದಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ರುದ್ರನ ಪುತ್ರ, ವಿನಾಯಕನಾಗಿ ಮೆರೆದು ಬುದ್ಧಿಶೀಲ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ವೈದಿಕ ದೇವತೆಗಳೇ ಪುರಾಣ ಕಾಲದ ಗಜಮುಖ, ವಿನಾಯಕ, ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದು ವರ್ಗದವರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಎಲ್ಲ ಮತದವರೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೂತಗಣನಾಯಕ ಎಂಬ ಪ್ರತಿನಾಮವೂ ಇದೆ.[೬೨]

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಗಣೇಶ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಸ್ಥಾನಿಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಸಮಭಂಗಿ, ದ್ವಿಭಂಗಿ, ತ್ರಿಭಂಗಿಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಬಳಿ ಮೂಷಿಕವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈತನಿಗೆ, ಗಜಮುಖ, ಶೂರ್ಪಕರ್ಣ, ಆನೆಯ ತಲೆ, ಮರದಂತಹ ಕಿವಿಗಳಿಲರುತ್ತವೆ. ಸೊಂಡಲಿನ ವಿನ್ಯಾಸ ಬಲಗಡೆ ಬಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ ಮೋದಕ, ಅಂಕುಶ, ಪಾಶ, ಪರಶು, ಬಿಲ್ಲು, ದಂತ, ವಲಯ, ಅಂಗುಳಿಯ ನಾಣ್ಯ, ಮುದ್ರೆ, ಗದು ಶಿಲ್ಪ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳು, ಅಗಲವಾದ ಹಾರ, ಮಕುಟ, ಕಿರೀಟ, ವೈಜಯಂತಿ ಹಾರ ಮುಂತಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಪ್ಪುಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಶಿಲ್ಪಗಳು ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ , ಗೊಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ್ತಿದ್ದು ಇವುಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ೩–೪ನೇ ಶತಮಾನದ ಗೋಕರ್ಣ ಮತ್ತು ಬನವಾಸಿ ಶಿಲಾ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ.

ವೀರಭದ್ರನ ಶಿಲ್ಪ

ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳಾದ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಶಿವನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವನೆಡೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಗ್ನನಾದ ಆತನಿಂದ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೋಪದಿಂದ ಆತನನ್ನು ತಾನು ಅವಮಾನಿಸಬೇಕೆಂದು ಯಜ್ಞ ನಡೆಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ. ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಯರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಶಿವನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಜ್ಞ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೂ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಶಿವನ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳು ಅವಮಾನಿತಳಾಗಿ ಅದೇ ಯಜ್ಞಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಕುಪಿತನಾದ ಶಿವ ಜಡೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕಪ್ಪಳಿಸಿ ದಕ್ಷನಯಜ್ಞವನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ದಕ್ಷನ ಪತ್ನಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಟಗರಿನ ಮುಖವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಬದುಕಿಸುತ್ತಾನೆ. ವೀರಭದ್ರನ ಈ ಹಿನ್ನಲೆ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಿಂಗ, ಸ್ಕಂದ, ಶಿವ, ಮತ್ಸ್ಯ, ವಿಷ್ಣು, ವಾಯು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ಭಾಗವತ

ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. ೧೦೪೫ ರ ಹಾವೇರಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರದೇವರ ಉಲ್ಲೇಖ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಕೆಸ್ತೂರಿನ ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ವೀರಭದ್ರನ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪವು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಇದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬-೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಿಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪವು ೪ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ಚತುರ್ಭುಜಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳು, ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಂಕುಶವನ್ನು ಮಗದೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು, ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ಕೆಳಗಡೆ ಇಳಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ರುಂಡಮಾಲೆಯನ್ನು ಸಹ ಧರಿಸಿದೆ. ವೀರಗಾಸೆ ತೊಟ್ಟಿದೆ. ಕಿರೀಟ, ಮುಕುಟ, ಕರ್ಣಕುಂಡಲ, ಯಜ್ಞಪವಿತ್ರ, ಭುಜವಲ್ಯ, ಕಾಲಿಗೆ ದಪ್ಪನೆಯ ಕಡಗ ಧರಿಸಿರುವನು. ಈ ಶಿಲ್ಪದ ಬಲ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. [೨೯]

ವೈಷ್ಣವ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಪಂಥವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಕೊನೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ನಂತರದ ಮೊದಲ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಕುಲದ ಪಂಚವೀರರನ್ನು ವಾಸುದೇವ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಾಂಬ, ಅನಿರುದ್ಧ, ಮೂರ್ತಿ ರೂಪದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಚಾರ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಪುರಾತತ್ವ ಕುರುಹುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ದ.ಭಾ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೬ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೫ನೇ ಶತಮಾನದವರೆವಿಗೆ ಪಂಚವೀರರ ಆರಾಧನೆ ಇತ್ತು. ಬನವಾಸಿಯ ಕದಂಬರು, ತಲಕಾಡಿನ ಗಂಗರ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಈ ಧರ್ಮ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೆಲವು ಅರಸರು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ವೈಷ್ಣವ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ. ವಿಭವಾಂತರವೆಂದರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತ ವೈಕುಂಠದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದು ಬರುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಅವತಾರ ಪುರುಷ ಕಥೆ, ಪುರಾಣ, ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹ, ನರಸಿಂಹ, ವಾಮನ, ಪರಶುರಾಮ, ರಘುರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶುಲ್ಕ್ಯ ಎಂಬ ೧೦ ಅವತಾರಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಇದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಇಂತಹ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಪ್ರತೀಮ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದ ದೇವಲಾಪುರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ೫ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದು ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತ ನೀಲಿ ಕಲ್ಲಿನದು ಇದು ಚತುರ್ಭುಜವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಆಯುಧಗಳು ಶಿಥಿಲವಾಗಿವೆ. ಇದು ಸ್ಥಾನಿಕ ಶಿಲ್ಪವಾಗಿದ್ದು ಸಮಪಾದದಲ್ಲಿದೆ. ಕಿರೀಟ, ಮಕುಟ, ಕರ್ಣಕುಂಡಲ, ಕಂಠಹಾರ, ಕಟಿವಸ್ತ್ರ, ತೋಳಬಂಧಿ, ಕೈಖಡಗ, ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ನರಸಿಂಹನ ವಿಗ್ರಹಗಳು

ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿನ ನರಸಿಂಹವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ರೀತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಪ್ರಸನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ, ಉಗ್ರ ನರಸಿಂಹ, ಕಂಬದ ನರಸಿಂಹ ಈ ಮೂರು ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಿಲ್ಪಗಳು ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ತೊಟ್ಲುಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿವೆ. ಇವು ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಿಲ್ಪಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಸ್ಥಾನಿಕ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಚತುರ್ಭುಜನಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ ಮತ್ತೊಂದು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಭಯಮುದ್ರೆ, ಎಡಗೈನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಆಯುಧ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಗೆಜ್ಜೆ ಸರ, ಕೊರಳಹಾರ, ಮುಂತಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಕಪ್ಪು ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಹನುಮಂತನ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ವೈಷ್ಣವ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ಶಿಲ್ಪಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಆಂಜನೇಯನ ಮಗನೆಂದೂ ರುದ್ರಾಂಶ ಸಂಭೂತನೆಂದೂ, ಬಾವಿರುದ್ರನೆಂದೂ, ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನೆಂದೂ, ವಾಯು ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಮರದ್ಗುಣ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವನೆಂದೂ, ರಾಮ ಭಕ್ತನೆಂದೂ, ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣನೆಂದೂ ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹನುಮಂತನ ಅವತಾರವೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಹನುಮಂತನ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಡಿದವು. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಹನುಮಂತನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಜಾನಪದರು ಹನುಮಂತನನ್ನು ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳ ವಿನಾಶಕನಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಸರು ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ರಾಜಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಸ ಶೌರ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲೆಂದು ಕೋಟೆ, ಪಟ್ಟಣ, ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.[೨೮]

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಆತನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ನಾಣ್ಯ, ಧ್ವಜ ಹಾಗೂ ಲಾಂಛನದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೂ ಹನುಮಂತನ ಆರಾಧನೆ ಸರ್ವೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ೬ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಹನುಮಂತನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಒಂದು ಕೈಯನ್ನು ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ಅಭಯ ಹಸ್ತದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಚಿನಗದ ಆಂಜನೇಯ ಶಿಲ್ಪವು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣವಿದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಭಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಶಾಕ್ತ ಪಂಥದ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಶಕ್ತಿದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಯು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಹರಪ್ಪ, ಮಹೆಂಜೊದಾರೋ ನಾಗರೀಕತೆಯಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಪ್ತಶತಿ ಅಥವಾ ಚಂಡಿ ಎಂಬ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದ ೨೦೦ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮಹಾಮಾತೆಯ ಅವತಾರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿವೆ. "ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರ್ವಣವ" ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ೮೫ ದೇವತಾ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಪ್ರತಿಮಾ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ಸಮಸ್ತ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಕರ್ತೃ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆ. ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಯ ಉಗಮದ ಬಗ್ಗೆ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಶಕ್ತಿಯ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳಾದ ಚಂಡಿ, ಕಾಳಿ, ದುರ್ಗಿ, ಊರಮ್ಮ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದಿನಿ ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಪಂಥ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟಿರುವ ಪಂಥವಾಗಿದೆ.

ಬೊಮ್ಮನಳಮ್ಮನ ಶಿಲ್ಪ

ಈ ಶಿಲ್ಪವು ಗುಂಡಗಲ್ಲಿನ ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ಧಿನಿಯ ಪ್ರತಿರೂಪದಂತಿದೆ. ೮ ಕೈಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ತುಳಿದು ಸಂಹರಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸ್ಥಾನಿಕ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬಾಣ, ಶೂಲ, ಖಡ್ಗ, ಶಂಖ, ಧನಸ್ಸು, ಖೇಚಕ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದೆ. ದೇಹವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ತಲೆಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಕೊರಳಮಾಲೆ, ದಪ್ಪವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಬೇಸಾಯಗಾರರ ಧಾನ್ಯ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಋಗ್ವೇದದ ತ್ರಿಸೂಕ್ತಿ, ಶತಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಶಾಂಖಾಯನನ ಗೃಹಸೂತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರು ಅಮೃತದ ಆಸೆಯಿಂದ ಹಾಲ್ಗಡಲನ್ನು ಕಡೆದಾಗ

ಅವರಲ್ಲಿ ಅತಿ ಅಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತಳೂ ಸುಂದರಳೂ ಆದ ಕನ್ಯೆ ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ ತೇಲಿ ಬಂದಳು. ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ತ್ರಿಲೋಕ ಸುಂದರನಾದ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿಸಿ ಕೈಹಿಡಿದು ವಕ್ಷಸ್ಥಲ ವಾಸಿನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನೆಂದೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ನಿಂಗಾಪುರದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿನಕೊಳಗ ವಕ್ಕಲಿಗ ಜನಾಂಗದವರು ಕೊಳಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದೇವತೆಯನ್ನು ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ಕಳಶವನ್ನಿಟ್ಟು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ.

ವೀರರ ಗುಡಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಜನತೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ವೀರ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳೇ ವೀರರ ಗುಡಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು. ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕ್ರೂರಮೃಗದೊಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬ ವೀರ ಹೋರಾಡುವ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಸ್ಥಳೀಯರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಹುಲಿ ಅಥವಾ ಚಿರತೆಯ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಆ ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಗಡ ಹೋರಾಡಿ ಕೊಂದನು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ನಂತರ ಗಾಯಗೊಂಡಿದ್ದ ಈತ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದನು. ಹೀಗಾಗಿ ಈತನ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಗುಡಿಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾಣಿಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ರಾಮಗೊಂಡನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಮತ್ತು ಆಂಜನೇಯ ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಂದಿಯ ಪ್ರಾಣಿಶಿಲ್ಪವಿದ್ದು. ಹಂದಿಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನಾಯಿಗಳು ಹಿಡಿದು ಕಚ್ಚುತ್ತಿವೆ. ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೀರನ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ದು ವೀರನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎತ್ತುತ್ತಿರುವ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ.

೪.೪ ಶಾಸನಗಳು

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿವೆ. ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಗೊಂದಲ ಉಂಟಾದಾಗ ಮೋರೆಹೊಗುವುದೇ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ. ಶಾಸನಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಧ್ಯಯನದ ಶಾಖೆಗೆ ಶಾಸನ ಶಾಸ್ತ್ರ [ಇಖಿಂಡಿಚಿಖಿಥಿ] ಎಂದು ಕರೆಯಾಗಿದೆ.[೬೭] ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪಾಳಿ, ಪ್ರಾಕೃತ, ತಮಿಳು, ಕನ್ನಡ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಕರೋಷ್ಠಿ ಲಿಪಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಈ

ಶಾಸನಗಳು ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸುಟ್ಟ ಮಣ್ಣಿನ ಮುಂದ್ರೆಗಳು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇತಿಹಾಸ ಗೊಂದಲವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣಿಭೂತವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅತೀ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಆಧಾರ ಸಾಕ್ಷಿಗಳೆಂದರೆ ಶಾಸನಗಳು ಇತರೆ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹದು ಶಾಸನಗಳೆ ಇತರೆ ಆಧಾರಗಳು ತುಂಬಿ ಕೊಡಲಾಗುದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಶಾಸನಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಎಂಬ ಪದವು ಕಾನೂನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಳದಲ್ಲಿ ಈ ಪದವು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸನ ಎಂಬ ಪದವು 'ಶಾಸ್' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು, ಅಂದರೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡು ಘೋಷಣೆ ಹೊರಡಿಸು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಶಾಸನಗಳು ಕಾಲಾ ನಂತರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಹತ್ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಾಗಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ದಾನಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಾದವು. ಈ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಧಾನ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾದದ್ದರಿಂದಲೇ ದಾನಶಾಸನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.[೭೧] ಒಟ್ಟಾರೆ ದೇವಲಾಯಗಳಿಗೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ, ಗುರುಗಳಿಗೆ, ಮಠಗಳಿಗೆ ಹೊಲವನ್ನು ಹಣವನ್ನು ಆದಾಯದ ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ದಾನ ಶಾಸನಗಳ ಉದ್ದೇಶ.[೭೨] Inscription ಎಂದರೆ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ, ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬರಹ ಎಂದು ಅರ್ಥ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ತಾಳೆಗರಿ, ಭೋರ್ಜ್ವಪತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಂಡು ಬರುವ ಬರಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯು ಸಾಮಾಗ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿರುವ ಬರಹಗಳನ್ನು ಶಾಸನವೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕರೆಯಬಹುದು. ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಆಂತರಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಶಾಸನವೆಂದರೆ ಆಜ್ಞೆ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಹಿತೆ, ಸಂವಿಧಾನ, ನೀತಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿರೆಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆಗಳ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಲೇಪನವನ್ನಚ್ಚಿ 'ಧರ್ಮ ಲಿಪಿಗಳೆಂದೂ' ಸಹ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಶೋಕನ ತನ್ನ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಶಾಸನಗಳೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ Inscribe ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೊರಟ ಕೆತ್ತನೆ, ಕೊರೆ, ಕಂಡರಿಸು, ಎಂಬ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಆಡಳಿತ, ಪ್ರಭುತ್ವ, ಆಜ್ಞೆ, ಅಪ್ಪಣೆ, ಕಾನೂನು, ಕಟ್ಟಳೆ, ವಿಧಿ, ನಿಗ್ರಹ, ಓಡಿತ, ಶಿಲಾಲೇಖ,

ತಾಮ್ರಲೇಖ, ದಾಖಲೆ, ಶಿಕ್ಷೆ, ದಂಡನೆ, ಶಾಸ್ತಿ, ಒಪ್ಪಂದ, ಕರಾರು, ಎಂಬ ವ್ಯಾಪಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಶಾಸನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬಂಡೆಗಲ್ಲು, ಶಿಲೆ ಹಾಗೂ ಧಾತುಗಳಿಂದ ತಾಮ್ರ, ಕಬ್ಬಿಣ ಬೆಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಾಸಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ್ದು ಸಿಂಹಪಾಲು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವಷ್ಟು ಶಾಸನಗಳು ಭಾರತದ ಬೇರೆಯಾದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಮತ. ಕರ್ನಾಟದಲ್ಲಿ ಮೌರ್ಯನ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ನಂತರದ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳು ಆಯಾಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಇತರ ಶಾಸನಗೆ ಪ್ರಕಾರ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ದಾನಶಾಸನಗಳದ್ದೇ ಮೇಲುಗೈ ಮಠಮಾನ್ಯ, ಅಗ್ರಹಾರ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಪುರೋಹಿತರು ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು ಅವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮುಖಂಡರಿಂದ ಶಾಸನವನ್ನು ಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಿಸಿ ಶಾಶ್ವತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.[೭೪] ದಾನಶಾಸನಗಳು ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದು ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವು.

ಹೊಯ್ಸಳ ಕಾಲದ ದಾನ ಶಾಸನ ಸೋಮೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ ಭದ್ರಮ್ಮ ವಿವಾಹ ಮಂದಿರ.

ಗಂಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನ ನಂತರ ಹೊಯ್ಸಳರು ಕರ್ನಾಟದಲ್ಲಿ ಏಳಿಗೆಗೆ ಬಂದರು. ಇವರ ದೊರೆಯಾದ ಪ್ರತಾಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ ದೇವರಸನ ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಪೊನ್ನಣ್ಣನ ಮಗ ಕಾಮಯ್ಯದಣ್ಣಾ ನಾಯಕನು ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್ಲಿನ ಮಸಣಿಗೌಡನ ಮಗ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣನಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೨೩ ರಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಗ್ರಾಮವನ್ನೇ ಕೊಡೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಗ್ರಾಮದ ಆದಾಯವನ್ನು ಮರಿದಾಸ ಕಿರಿಯ ತಮ್ಮನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದನು. ಗಂಗಾ ಪತನದ ನಂತರ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣವು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಆಗ ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದ್ದರಿಂದಲೇ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಶಯ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಆರಂಭವಾಯಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೩೩೮ರಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭು ರಾಮೇಗೌಡನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಹೊಳಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಮಹಾ ಸಾಮಂಧಾದಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ಬೊಮ್ಮರ ನಾಯಕನ ಮಗ ಮೊಚಣ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ತನ್ನಳಿಯನಿಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನೇ ನೀಡಿದನೆಂದು ಹಿರೇಗುಂಡಗಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಊರಿನ ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಈ ಊರು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ದಾನಗಳಿಗೆ ಬಳಗಾಗಿತ್ತು ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಬ್ರಿಟೀಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋಬಳಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಹೋಬಳಿಯ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ಚಿನಗ ಗ್ರಾಮದ ದಾನ ಶಾಸನ

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದ ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಾಮವಾದ ಚಿನಗವನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ದಾನ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಸಂಗಮ ವಂಶದ ಹರಿಹರ II ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೩೯೫ ರಂದು ಈ ಊರಿನ ಹಿರಿಯ ನಾಯಕನಾದ ಸೋಮಣ್ಣ ನಾಯಕನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಊರಿನ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್ಲಿನ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು

ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ೧೮ ವೀರಗಲ್ಲು ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ೮ನೇ ಶತಮಾನ ಉತ್ತರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಮತ್ತು ಗಂಗರ ನಡುವಿನ ಯುದ್ಧವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ದೊರೆಯಾದ ಮೊದಲನೇ ಕೃಷ್ಣನು ತಲಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗರ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸೇನಾ ಸಮೇತ ಆಗಮಿಸಿ ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್ಲಿನ ವಿಶಾಲವಾದ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ವಿಜಯಗಳಾಗಿ ತಲಕಾಡನ್ನು ಗೆದ್ದರೆಂದು ಈ ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮವು ಗಂಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರದ ಗಡಿಭಾಗವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸೈನಿಕರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ಪರಿಣಾಮ ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ನೆಡೆಲಾಯಿತೆಂದು ಈ ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು ಗಂಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಯಕನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ದೊರೆಯಾದ ಎರಡನೇ ಶಿವಮಾರನೊಂದಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ದೊರೆ ಎಡರನೇ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಕಾಗೆ ಮಗೆಯೂರು ಬಳಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಕೆಲವು ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಗಂಗರನ್ನು, ಪಿಂಚನೂರು, ಕಾಗೆ ಮೋಗೆಯೂರು ಮತ್ತು ಬಾಗೆಯೂರು ಕದನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಭವನೆಗೊಳಿಸದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆತ್ತಿರುವ ೮ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು ಶ್ರೀ ಪುರುಷನ

ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದು ವನ ದಂಡ ನಾಯಕ ಸಿಯಾಗಲ್ಲನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೀರಗಲ್ಲು ಈರೀತಿ ಹೇಳಿದೆ "ಶ್ರೀ ಪುರುಷ ಮಹಾರಾಜ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದು ಮತ್ತು ಸಿಯಾಗಲ್ಲನು ಮರುಗಲೆನಾಡು ೨೦೦ಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಯಾಗಿದ್ದನು. ಮೂರು ಕೊಡೆಣ್ಣಿಯೂರ್ ಕಣ್ಣರಸನೊಂದಿಗೆ ಪಿಂಚನೂರು ಬಳಿ ನಡೆದ ಕದನದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕಣಮೋದಯ ವಾಲ್ಗಾಚ್ಚಾಗಿ ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್ ಬಳಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಲಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತೊಂದು ವೀರಗಲ್ಲು 'ಕಡ್ಡಾನೆ' ಎಂಬುವನು ಈ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ 'ಸಿಯಾಗಲ್ಲು' ಎಂಬುವನು ಕೆಸುಮಣ್ಣು ನಾಡಿನ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಮಾಲತಿರಸನ ಮರಿದಾಸ ಕರಿಯತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅವನ ಮನೆಯ ಮಗ ನಾಗರತ್ತರಸ ಬಾಗೆಯೂರು ಬಳಿ ನಡೆದ ಕದನದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಕಠಾರಿ ವೀರನಾದ ಸಿಯಾಗೆಲ್ಲನು ತನ್ನ ಮತ್ತು ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನ ಸ್ನೇಹದ ಕುರುಹಾಗಿ ಅವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಅವನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಹಿರೇಗುಂಡಗಲ್ ಗ್ರಾಮದ ಇಡೀ ಆದಾಯವನ್ನೇ ನೀಡಿದನು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೭೯]

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಡಾ. ಬಾರಾ. ಗೋಪಾಲ್, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆಗಳು, ಸಂ–೪, ಪು ಸಂ ೧

೨. ಪೋಮೋಕ್ತ, ಪು ಸಂ ೧

೩. ಗರುಡ ಪುರಾಣ, ಅಧ್ಯಾಯ ೪೬, ಪು ಸಂ –೨೮

೪. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆಗಳು, ಸಂಪುಟ ೪, ಪು ಸಂ ೧

೫. ಅನಂತ ರಂಗಾಚಾರ್ ಎನ್., ಭಾರತೀಯ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ, ಪು ಸಂ ೩೦೮

೬. ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ, ಕುರುಗೋಡು, ಲೇ. ರಮೇಶನಾಯಕ, ಪು ಸಂ ೮೮

೭. ಪ್ರಭಾಕರನ್. ಎಸ್, ದೇವಾಲಯಗಳ ವಾಸ್ತು ಚಂದ್ರಿಕೆ ಪು ಸಂ ೫೫

೮. ಡಾ.ಬಾರಾ. ಗೋಪಾಲ್, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆಗಳು, ಸಂಪುಟ.೪, ಪು ಸಂ ೧

೯. ಅದೇ, ಪು ಸಂ ೨

೧೦. ಅದೇ, ಪು ಸಂ ೪

೧೧. ದೇವರ ಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಭಾರತೀಯ ವಾಸ್ತ ವಿದ್ಯೆ, ಪು ಸಂ –೩–೫

೧೨. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆಗಳು, ಸಂಪುಟ.೪ ೪೦ ಬಾ.ರಾ. ಗೋಪಾಲ್, ಪು ಸಂ ೧

೧೩. ದೇವರ ಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ, ಭಾರತೀಯ ವಾಸ್ತುವಿದ್ಯೆ, ಪು ಸಂ ೬

೧೪. ಬಾರಾ. ಗೋಪಾಲ್, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆಗಳು, ಸಂಪುಟ ೪, ಪು ಸಂ ೪

೧೫. ವೇದಮೂರ್ತಿ.ಪಿ., ಪಾಲಯ್ಯ, ಚಳ್ಳಕೆರೆ ತಾ. ಪರಿಸರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಎಂ.ಎಲ್. ಸಂಪ್ರಬಂಧ, ಪು ಸಂ ೪೯

೧೬. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್. ಎಸ್.ಕೆ., ಭಾರತ ದೇವಾಲಯಗಳ ನೆಲೆ, ಹಿನ್ನಲೆ, ಪು ಸಂ ೧

೧೭. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್. ಎಸ್.ಕೆ., ಕೆಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು, ಪು ಸಂ ೮೦

೧೮. ಜ್ಞಾನಾಂದ.ಜಿ., ಶಿಲ್ಪದರ್ಶನ; ಸಂ.೩, ಪು ಸಂ ೧೬

೧೯. ಅದೇ, ಪು ಸಂ ೧೭

೨೦. ಬಾರಾ. ಗೋಪಾಲ್, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆಗಳು, ಪು ಸಂ ೧೯

೨೧. ಕಡಪಟ್ಟಿ ಎಂ.ಎನ್., ಪ್ರಾ.ಕ. ಶೈವಧರ್ಮ, ಪು ಸಂ ೪೫

೨೨. ಅದೇ, ಪು ಸಂ ೩೭

೨೩. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ. ಎಚ್., ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಪು ಸಂ ೫೨೩

೨೪. ಕರಗುಂದ ಟಿ. ಪಂಕಜಾಕ್ಷಿ, 'ಶಿಲ್ಪ ಸೌಂದರ್ಯ', ಪು ಸಂ ೩

೨೫. ಕರಗುಂದ ಟಿ. ಪಂಕಜಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು ಸಂ ೩

೨೬. ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಜಿ ಕುಲಕರ್ಣಿ. ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳೂ (ಪಿ.ಹೆಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ) ಪು ಸಂ ೨೩೦

೨೭. ಮಹಂತೇಶ ಎನ್.ಎಸ್., 'ಹೊಸದುರ್ಗ ಪರಿಸರದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು ಸಂ ೪೯

೨೮. ಕರಗುಂದ ಟಿ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು ಸಂ ೩

೨೯. ಅದೇ, ಪು ಸಂ ೬೨೬

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು : ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ

೫.೧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

೫.೨ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

೫.೩ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

೫.೪ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ

೫.೧ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಜನಸಮೂಹವನ್ನು ಸಮಾಜ ಎನ್ನಬಹುದು.[೫] ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು, ನಂಬಿಕೆ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಹತ್ತರವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಢಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇವು ಆ ಸಮಾಜದ ನೈತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು

ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಉನ್ನತ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮನನಾಲಗೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಧರ್ಮಬೋಧನೆ, ಪೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಉಸ್ತುವಾರಿ, ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ ಮುಂತಾದ ಉನ್ನತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವರು ತಮ್ಮ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯಿಂದ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ "ದ್ವಿಜ"ರೆಂಬ ಗೌರವಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. 'ದ್ವಿಜ' ಎಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಉನ್ನತ ಎಂಬರ್ಥಗಳಿವೆ.[೬] ಇವರು ಹಲವಾರು ಗೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಭಾರದ್ವಾಜ ಗೋತ್ರ ಜಮದಗ್ನಿ ಗೋತ್ರ, ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಗೋತ್ರ, ಶ್ರೀ ವತ್ಸ ಗೋತ್ರ, ಗೌತಮ ಗೋತ್ರ, ಕೌಶಿಕ ಗೋತ್ರ, ಅಗಸ್ತ್ಯ ಗೋತ್ರ, ಸಂಕ್ಕಾಯನ ಗೋತ್ರ, ವಶಿಷ್ಟ ಗೋತ್ರ, ಹರಿತಸ ಗೋತ್ರ ಮುಂತಾದ ಗೋತ್ರಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಅಹೋಬಲ ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತಾಮ್ರದಾನ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಹರಿಹರರಾಯನ ಪುತ್ರ ಬುಕ್ಕರಾಯ ಎಂಬುವವನು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೯೫೨ನೇ ಸಾಧಾರಣ ನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಭಾನುವಾರದ ಅರುಣೋದಯ ಪುಣ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಹೋಬಲಾರ್ಯನ ಪುತ್ರನಾದ

ಕೃಷ್ಣಯಜ್ವಾ ಎಂಬುವರ ಪುತ್ರರಾದ ಸುಬ್ಬಾದೀಕ್ಷಿತರೆಂಬುವವರಿಗೆ ಘನಶೈಲ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ "ಆನೆ ಬಿದ್ದ ದರಿ" ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿನ ಘಟ್ಟದ ಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು "ಬುಕ್ಕರಾಯಪುರ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ಷತ್ರಿಯರು

ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಭುಜಗಳಿಂದ ಜನಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಶೌರ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮಾಜವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕರನ್ನು ಅವರ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಇವರ ಪಾತ್ರ ಅಮೋಘವಾದುದಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಿಸರದ ಸಮುದಾಯ ಜನರು ಅಗ್ನಿವಂಶ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ವೈಶ್ಯರು

ವರ್ಣ ಸಮಾಜದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತೃತೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮನ ತೊಡೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವರನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೆಟ್ಟರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಗೌಡ, ವಟೇಲ, ಶಾನುಭೋಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ.

ಶೂದ್ರರು

ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೆಳಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದು, ಮೇಲಿನ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಉದಯಿಸಿದವರು ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಕೆಳಹಂತದ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾ ಚಪ್ಪಲಿ ಹೊಲೆಯುವುದು, ಸತ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದು, ಮೇಲಿನ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಬದಲಾಗಿದೆ. ಇತರೆ ಜನಾಂಗಗಳಾದ ಅಗಸ, ಒಕ್ಕಲಿಗ, ಕುರುಬ, ಗೊಲ್ಲ, ಈಡಿಗ, ಸಂದಾರ ಲಿಂಗಾಯಿತ, ನಾಯಕರು, ಉಪ್ಪಾರ, ತಿಗಳ, ಭೋವಿ, ಮುತಾಂದ ಜನಾಂಗದವರು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ, ನಾವಿದ, ಹಾವಾಡಿಗರು ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ

ಮೊರಕುತ್ತಿತ್ತು. ಉದಾ ಡೊಂಬರ ಬದುಕನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕೆಲವು ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳು ಮಹಾನವಮಿ ದಿಬ್ಬದ ಸ್ಮಾರಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರ ಕುರಿತ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕೃತಿಗಳೂ ಇವರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ವೇದಾಧ್ಯಯನ ವಿಪ್ರರಿಗೂ, ಧರಣಿ ಪಾಲಿನ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರ ವೈಶ್ಯರಿಗೂ ಕೃಷಿ ಮುಂತಾದ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಗಳು ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಮೀಸಲಾದವು.[೭] ಈ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳ ಮೂಲ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಇವು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿವಶರಣು, ದಾಸಕೂಟದವರು, ತಮ್ಮ ವಚನ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹೊಸ ತಿರುವನ್ನು ನೀಡಿದರು.[೮]

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ವೇದಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪೂಜ್ಯನೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಳು. ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಕುಂಠಿತಗೊಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಗೌರವ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದರೂ "ಅರ್ಥೋಃಹಿ ಕನ್ಯಾ ಪರಕೀಯ ಏವಾ" ಹೆಣ್ಣು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಳು ಅಥವಾ ಪರಕೀಯ ಎಂಬ ವಾಡಿಕೆಯೂ ಇತ್ತು.[೯] ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ, ರಾಜಕೀಯ, ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಮಹಿಳೆಯರು ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಾತ್ರ ಗಳಿಸಿರುವ ಸಾಧನೆ ಅತೀ ಮಹತ್ವದ್ದು.[೧೦] ಸಾಮಾಜಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ತಾಯಿ, ಪತ್ನಿ, ಸಹೋದರಿ, ಮಗಳು ಮುಂತಾದ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳೂ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಹಿಳೆಯರು ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇವಳ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯಗಳ ಪರಿಚಾರಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುರಾತತ್ವೀಯ ಆಕರಗಳು ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗೌರವವಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ.[೧೧] ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುವುದು, ಕೆರೆಕಟ್ಟೆ, ಅಗ್ರಹಾರ, ಛತ್ರ, ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಜನೋಪಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ರೀತಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯವಾದ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ, ದೇವದಾಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಸತಿ ಸಹಗಮನ, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಮೊದಲಾದ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ.[೧೨]

೫.೨ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

ಭೂಮಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆ ಪರಿಸರದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಜನರ ದುಡಿಮೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರದೇಶದ ಜನ-ಜೀವನ, ಪದ್ಧತಿ, ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣವು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡು ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ವ್ಯವಸಾಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿವೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಭೂಮಿಯು ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು, ಮರಳು ಮಿಶ್ರಿತ ಮಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದೆ. ವ್ಯವಸಾಯವೇ ಜನರ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಣ ಬೇಸಾಯ, ನೀರಾವರಿ ಬೇಸಾಯ, ಭೂಮಿಗಳೆರಡೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.[೧೩]

ನೀರಾವರಿ

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿನ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನದಿ, ಬಾವಿ, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತು. ಅರಸರಾಧಿಗಳು ಕೆರೆ, ಬಾವಿ, ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಬಾವಿ, ಕೆರೆ, ಕಾಲುವೆಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ ರಾಜರು, ಊರಿನ ಗೌಡರು, ಪಾಳೆಗಾರರು, ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೧೪] ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಸುಮಾರು ೧೫ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೆರೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧.ನದಿ ಆಶ್ರಿತ ಕೆರೆಗಳು, ೨. ಮಳೆ ಆಶ್ರಿತ ಕೆರೆಗಳು. ಕೆರೆ ಎಂದೊಡನೆ ಮೊದಲಿಗೆ ನೆನಪಾಗುವುದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಮಾತ್ಯನ ಶಾಸನ "ಕೆರೆಯಂ ಕಟ್ಟಿಸು, ಬಾವಿಯಂ ಸವೆಸು, ದೇವಾಗಾರವಂ ಮೂಡಿಸು"[೧೫] ಎಂಬ ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರೌಢಪ್ರತಾಪರಾಯನ ಮಂತ್ರಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನು ಕೂಸಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನ ತಾಯಿ ಹಾಲುಣಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಕಾರ್ಯದ ಜ್ಞಾನಾಂಶವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಉತ್ತುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದಾನಶಾಸ್ತ್ರಿ ಪಾಳ್ಯದ ಕೆರೆ, ಮುದ್ದರಾಮಯ್ಯನ ಪಾಳ್ಯದ ಕೆರೆ, ಸಿ.ಟಿ. ಕೆರೆ, ಅಮಾನಿ ಕೆರೆ, ಕೆಂಪನ ದೊಡ್ಡೇರಿ ಕೆರೆ, ಮುಂತಾದವುಗಳು ಈ ಭಾಗದ ಜನತೆಗೆ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದಾತ್ತ ಗುಣಗಳ ಅರಸರು ಉದಕ ದಾನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿ, ಉದಾರವಾಗಿ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಶಾಸನಗಳು

ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಬಾವಿ ತೋಡಿಸುವುದು, ಒಂದು ಪುಣ್ಯದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನೀರಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಾಗಿ ಬಾವಿ, ಕೆರೆ, ಕುಂಟೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಬೆಳೆಗಳು

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಗದ್ದೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ನೀರಾವರಿ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಭತ್ತ, ಬಾಳೆ, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಪುಷ್ಪದ ಬೆಳೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಪತ್ತು, ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾಗಿ ತೆಂಗು, ಬಾಳೆ, ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಣಬೇಸಾಯ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಿ, ಜೋಳ ಸಜ್ಜೆ, ನೆಲಗಡಲೆ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ ಮೊದಲಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ.

ತೆರಿಗೆ ಪದ್ಧತಿ

ಕಂದಾಯ, ಕೊಟು, ಕರ, ಮಾನ್ಯ ತೆರಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳಿಂದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಗಡಿ ಕೆರೆ, ಭೂಮಿ, ಗೋಮಾಳ, ಮನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಚಿನಿವಾರದಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಚಿನ್ನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿದೆ.

ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇದು ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕುದುರೆ, ಎತ್ತು, ಕತ್ತೆ, ಎಮ್ಮೆ ಸರಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಟ್ರಾಕ್ಟರ್, ಆಟೋ, ಬಸ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಸರುಕು ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಸಾಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಣ್ಯ ಪದ್ಧತಿ

ಮೊದ ಮೊದಲು ವಸ್ತು ವಿನಿಯಮ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಅವರ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಿಷಯ, ಕಾಸು, ಪೈಸೆ, ಆಣೆ, ರೂಪಾಯಿಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಹಿವಾಟಿನ ನಾಣ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಾರೆ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

೫.೩ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದ ಜನಜೀವನದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ದೈವಗಳು ಹಾಗೂ ಭಕ್ತರು. 'ಧರ್ಮ' ಎಂಬ ಪದವು 'ಧೃ' ಎಂಬ ಧಾತುವಿಗೆ 'ರ್ಮ' ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೊಂಡಿದೆ. ಧರ್ಮದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೆ ಜಾತಿ-ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ಭಕ್ತಿ ಔಚಿತ್ಯವೆಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.[೧೬] ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಿಲಿಜನ್ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್-ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ 'ಮಾನವನು ತಾನು ಒಂದು ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಯ ಅಧೀನನೆಂದೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಧೇಯತೆಗಳು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕ ದೇವನೊಬ್ಬನು ಇದ್ದಾನೆಂದೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಅಥವಾ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ.[೧೭]

ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಕಾಲದೇಶ ಪರಿಸರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳು ತಿಳಿದುಬಂದಿವೆ. ಕೆಲವು ಧರ್ಮಗಳು ಕಾಲಾನಂತರ ಕಾಲಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತತ್ವಾದರ್ಶಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆದಿವೆ. ಮಾನವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬದುಕಲಾರ. ಅವನೊಂದಿಗೆ ಅವನ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅವನ ಜೀವನ ಶೈಲಿಗೆ ಸುಸಂಬದ್ಧವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಧರ್ಮ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಧರ್ಮ ಆಯಾ ನಾಡಿನ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಜೀವನದ ಕಥನ.[೧೮] "ಧರ್ಮೋ ರಕ್ಷತಿ ರಕ್ಷಿತಃ" ನಾವು ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಧರ್ಮವು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ.[೧೯] ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಜೈನ ಮತ್ತು ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿವೆ.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವು ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಆರ್ಯರು ಅಗ್ನಿ, ಇಂದ್ರ, ವರುಣ, ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.[೨೦] ಆದರೆ ಋಗ್ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ. ನಂತರ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲವಾದ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮ, ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮವೂ ಸಹ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಗಮವಾಗಿ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸರಣದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತು. ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳೂ ತಮ್ಮ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳೂ ಉಳಿದು ಸೌಹಾರ್ದತೆಯಿಂದ ಬಾಳಿ ಈ ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಒಂದು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ. ದೇವಾಲಯಗಳ ರೂಪಾಂತರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತೀಯ ಘರ್ಷಣೆಗಳುಂಟಾದರೂ ತಮ್ಮ ನೈತಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು

ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಧರ್ಮಗಳ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶೈವಧರ್ಮ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಧರ್ಮವು ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಇತಿಹಾಸವು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನಧರ್ಮ ಎಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.[೨೧] ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಪಶುಪತಿಯು ರುದ್ರನೆಂದು ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಯಜುರ್ವೇದದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರುದ್ರನೇ ಶಿವನ ರೂಪ ಪಡೆದು ಶೈವ ಅದಿದೇವತೆಯಾದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಶಂಕರ, ಮಹಾದೇವ, ಹೀಗೆ ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದಿವು.

ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಧರ್ಮ ಕದಂಬ ಮನೆತನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೇ ಪ್ರಚಲಿತಗೊಂಡಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಆರಾಧಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಧರ್ಮದ ಉಪ ಪಂಥಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಶೈವ ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳೆಂಬಂತೆ ಹಲವಾರು ಈಶ್ವರೀ ಸಂಬಂಧೀ ದೇವಾಲಯಗಳು ಗದ್ದಿಗೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ, ಇಂತಹ ಮಠಗಳು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಲಿವೆ.

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರಮುಖ ವೀರಶೈವ ಮಠ

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬೆಳದುಬಂದಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಪಂಥಗಳು ಮಠಗಳ ಮೂಲಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥಗಳ ಜನರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೂ ಗಮನ ಹರಿಸಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಅನೇಕ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಕುಟೀರವನ್ನು (ಮಠ) ಸ್ಥಾಪಿಸದರು. ಈ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದಾಸೋಹ ಮತ್ತು ಅನ್ನದಾಸೋಹ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಮಠವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ, ಆಶ್ರಯ, ಗುರುಮನೆ, ಗುರುಕುಲವಾಗಿ, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ, ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರ, ಜ್ಞಾನಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ಮತ ಪ್ರಸಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿವೆ.

ದಾಸರ 'ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕೆರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಹಿತವಚನದಂತೆ ಸಮಾಜದಿಂದ ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಾಜದ ಪೋಷಣೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದರು. ದೇವಾಲಯಗಳು ದೇವರ ಪೂಜಾಸ್ಥಾನವಾದರೆ ಮಠಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತಾಣವಾಗಿದ್ದವು ಈ ಮಠದ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ ಅನ್ನದಾಸೋಹ ನಂತರ ಜ್ಞಾನದಾಸೋಹವಾಗಿ

ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿನ ಈ ವೀರಶೈವ ಮಠವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಶ್ರೀ ಅಟವೀಸ್ವಾಮಿ ಮಠದ ಸಂಸ್ಥಾಪನಾ ಯತಿಗಳು ಶ್ರೀ ಅಟವೀ ಸ್ವಾಮಿ ಯತಿಗಳು. ಚಿಕ್ಕತೊಟ್ಲುಕೆರೆಯ ಊರಿನಿಂದ ಸುಮಾರು ೧ ಮೈಲಿ ದೂರದ ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಮತಪ್ರಚಾರ, ಜ್ಞಾನಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಗೋವಂಶ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧನೆಗಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಕಾರ್ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ೧೧-೦೨-೨೦೦೩ರಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬು ಕೃಷಿ. ಕೃಷಿಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬು ಗೋವುಗಳು. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತವು ಗೋವುಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬದುಕಿದೆ. ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಗೋವುಗಳು ಭಾರತೀಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದು ಇಂದಿಗೂ ಪೂಜ್ಯನಿಯ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿ.ಟಿ. ಕೆರೆಯ ಶ್ರೀ ಅಟವೀ ಸ್ವಾಮಿ ಮಠ ಕಾರ್ಯ ಮಗ್ನವಾಗಿದೆ.

ಶಿವಾನುಭವಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಲಿಂಗಣ್ಣ ತಾತನ ಗದ್ದಿಗೆ

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರವು ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆಯ ವೈಭವಗಳನ್ನು ಸಾರುವ ಪವಾಡಪುರುಷರ ನೆಲವೀಡೂ ಸಹ ಆಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪವಾಡ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದವರೇ ಲಿಂಗಣ್ಣ ತಾತ. ನಮ್ಮ ಪುರಾತನವನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡುವಂತಹ ಶಿವಶರಣರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನವಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದರು.

೧೮೨೧ರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಗೊಂಡನಹಳ್ಳಿ ದೊಡ್ಡಮನೆ ಚನ್ನೇಗೌಡರು ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮೂರು ಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಾಲಿಂಗಣ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಚನ್ನೇಗೌಡರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಸಹ ಕರೆದರು. ಅಪರಿಚಿತರೊಬ್ಬರು ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಉಂಟಾಗಿ ಮೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕುಡಿಯಲು ಎಳನೀರು ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಟ್ಟರಂತೆ ಮಹಲಿಂಗಣ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೊಚ್ಚಬೇಡಿ ಹಾಗೇ ಕೊಡಿ ಎಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹಸ್ತದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಸವರಿ ಸಂತೃಪ್ತಿಯ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರಂತೆ. ನಂತರ ಆ ಎಳನೀರನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಮಹಲಿಂಗ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಪುಟ್ಟದಾದ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟರಂತೆ. ಇಂದು ಇದೇ ಲಿಂಗಣ್ಣ ತಾತನ ಗದುಗೆ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆ. ಇವರು ಮುಂದೆ ಉದ್ಭಾನ

ಶಿವಯೋಗಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶ್ರೀ ಅಟವೀ ಮಠದ ಅಧಿಪತ್ಯ ವಹಿಸಿ ೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾದರು. ತೊಟ್ಟಿಲು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಗದ್ದುಗೆ ಇದೆ.

ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ

ಶಿವನಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿರುವಂತೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವನಷ್ಟೇ ಪ್ರಬಲನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ.[೨೩] ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ತನ್ನ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಇಡೀ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವನ್ನೇ ಅಳೆಯುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.[೨೪] ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಪೂ.ದಲ್ಲೇ ಇತ್ತೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಾನಾಘಟ ಶಾಸನ ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.[೨೫] ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತೈತ್ತರೀಯ, ಬ್ರಾಹ್ಯ, ಅರಣ್ಯಕಗಳು, ಉಪನಿಷತ್‌ಗಳು, ಮಹಾಭಾರತ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನನ ಧರ್ಮಸೂತ್ರ, ಪಾಣಿನಿಯ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯ, ಕಾಳಿದಾಸನ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕ, ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳು, ರೂಪಗಳು, ಅವತಾರಗಳು, ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ, ವೈಷ್ಣವ, ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಮೀಕರಣ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ದರ್ಶನ, ಆಚಾರ, ವಿಚಾರ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿವೆ.[೨೬]

ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಪಂಥಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦)ರ ಶಾಸನವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಥಮ ಆಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಡನ್ನಾಳಿದ ಕದಂಬ, ಚಾಳುಕ್ಯ, ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಜಯನಗರ, ಮೊದಲಾದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು ಈ ಧರ್ಮದ ಸರ್ವತೋಮುಖದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ ವಿಚಾರ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗವಥ ಪಂಥದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಸರಣಗೊಳಿಸಿದ. ನಂತರ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ಅರಂಭದಿಂದ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಶೈವ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ.[೧೬] ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚಿನಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿರುವ ರಂಗನಾಥ ದೇವಾಲಯವು ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಚಿನಗದ ಆಂಜನೇಯಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ, ಗೊಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಆಂಜನೇಯಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ ಜಕ್ಕೇನಹಳ್ಳಿಯ ಮುತ್ತುರಾಯಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ ದೇವಲಾಪುರದ ದಶರಥನ ದೇವಾಲಯ, ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ದೇವಲಾಪುರದ ವಿಷ್ಣು ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಕಂಬದ

ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪ, ಆಂಜನೇಯನ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಆರಾಧನೆ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಾಕಾರ ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಜೈನಧರ್ಮ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಜೈನಧರ್ಮವು ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅಸ್ತಿತ್ವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಧರ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಜಿನನಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮವೇ ಜೈಧರ್ಮ. ಈ ಧರ್ಮದ ಪರಮ ಗುರಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ದೇಹವನ್ನು ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮಗಳಿಂದ ದಂಡಿಸಿ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಯೋಗಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮವು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩೦೦ರ ವೇಳೆಗೆ ನೆಲಗೊಂಡಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಶ್ರವಣ ಬೆಳಗೊಳ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೆಲೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಇವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಜೈನಧರ್ಮವು ೨೪ ಜನ ತೀರ್ಥಂಕರರಿಂದ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದುದಾಗಿದೆ. ಈ ಧರ್ಮದ ವಂಶ ಸ್ಥಾಪಕ ವೃಷಭನಾಥ, ೨೩ ಮತ್ತು ೨೪ನೇ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರ ವರ್ಧಮಾನ ಮಹಾವೀರ. ಈತನ ಹಿಂದೆ ೨೩ನೇ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನು ಕ್ರಿ.ಪೂ ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ್ದನು. ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ತುಮಕೂರು ತನ್ನ ನೆಲಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀತಿ ಎಂಬಂತೆ ಕುಚ್ಚಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಸ್ಮಾರಕವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮ ಇತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮ

ಇಸ್ಲಾಂ ಎಂದರೆ ದೇವರ ಇಚ್ಚೆಗೆ ಶರಣಾಗುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಖುರಾನಿನಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಇಸ್ಲಾಂ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಧರ್ಮವೇ ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮ' ಎಂದರ್ಥ. ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಅಥವಾ ಅಹಮ್ಮದೀಯ ಧರ್ಮವೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಧರ್ಮ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದು ಅಲ್ಲಾಉದ್ದೀನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮಸೀದಿಗಳು

ಮುಸ್ಲಿಂ ಪರಂಪರೆಯ ವಾಸ್ತು ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಂ ವಾಸ್ತುಕಲೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಹಿಂದೂ ವಾಸ್ತುಕಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರವೆಂದೂ ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು. ಈ ಮಸೀದಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೆಕ್ಕಾದ ಕಡೆಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನೇಕ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಹೊರಾಂಗಣ ವಿಶಾಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೫.೪. ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು

ನಂಬಿಕೆ ಎಂಬುದು ಮಾನವನ ಉಗಮದೊಂದಿಗೆ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿ ಕೇವಲ ಕಂಠಪಾಠದ ಮೂಲಕ ಮಾನವನ ಅವ್ಯಾಹತ ಬದುಕನ್ನು ದಾಖಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುವ ಜೀವಂತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ.[೨೮] ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮನೆಗಳು, ಕಣಜಗಳು, ಕೋಟೆ, ಕೊತ್ತಲಗಳು, ಮನೆ ಬಳಕೆ ವಸ್ತುಗಳು, ಮಡಿಕೆ ಕುಡಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜಾನಪದ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.[೨೯] ಜಾನಪದವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದು ಇದು ಗತಕಾಲದ ವಿಷಯವನ್ನಷ್ಟೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಇದೊಂದು ಎಂದೂ ಬತ್ತದ ಜೀವಂತ ನದಿಯಾಗಿದೆ.

ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಎಂಬುದು ಎಂದೂ ನಿಲ್ಲದ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಂತಾಗಿದೆ. ಸ್ಮಿತ್ ಥಾಂಸನ್‌ರವರ ಪ್ರಕಾರ ಜಾನಪದ ಎಂಬುದು "ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಹರಿದುಬಂದಿರುವ ನೆನಪುಗಳು ಅಥವಾ ಆಚರಣೆಗಳು.[೩೦] ವಿಲಿಯಂ ಆರ್. ಭಾಸ್ಕರ್‌ರವರು 'ಪುರಾಣಗಳು, ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ಕಥೆ, ಒಗಟುಗಳು ಹಾಗೂ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಜಾನಪದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜೋಗಸ್ ಬೇಲಿಸ್‌ರವರು "ಇದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಜಾನಪದ ಕಾವ್ಯ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.[೩೧] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಕಲೆ ಎಂಬುದು ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು Floklore ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಿಲಿಯಂ ಎಂಬುವನು ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ೧೮೪೬ರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಬಳಕೆಗೆ ತಂದನು.

ಜಾನಪದ ಎಂಬುದು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಕಲೆಯಾದರೂ ಇದೊಂದು ಜೀವಂತ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜಾನಪದ ಎಂಬುದು ಜನಪದನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನವಲ್ಲ. ಇದು ಜನಪದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನ.[೩೨] ಹೀಗೆ ಜಾನಪದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರೀತಿಯ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೀಮಿತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಜಾನಪದ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದೇ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ.

ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳು

ಜಾನಪದ ಕಲೆ ಎಂಬುದು ಮಾನವನಿಗೆ ನಿಸರ್ಗ ನೀಡಿದ ಸಹಜವಾದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದ್ದು, ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯ ಕಲೆಯಾಗಿದೆ. ಮಾನವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೈಜ ಬೇರುಗಳು ಜನಪದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವುದರಿಂದ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದವು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ಜನಪದರ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯ ಬದುಕು ಮೌಖಿಕ ಆಚರಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಜಾನಪದವು ಜನತೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮತ್ತು ಜನತೆಗಾಗಿ ಇರುವ ಸೊತ್ತು.[೩೩] ಜನತೆಯ ಬದುಕಿನ ರೀತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕಥೆಯೇ ಇತಿಹಾಸ. ಇತಿಹಾಸದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದುದೇ ಕಲೆ.[೩೪] ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಕಲೆಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ನಂದಿ ಧ್ವಜ ಕುಣಿತ

ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನ, ಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಫಲಪೂಜೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದ ನಂದಿಧ್ವಜ ಕುಣಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂದಿ ಧ್ವಜವನ್ನು ನಂದಿಕಂಬ, ನಂದಿಕೋಲು, ಬರಡೆಕಂಬ, ನಂದಿಪಟ, ವ್ಯಾಸಗೋಲು ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಉತ್ಸವ, ಜಾತ್ರೆ, ಮದುವೆ ಮುಂತಾದ ಶುಭ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಧ್ವಜವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕುಣಿತ ಮೂಲತಃ ಶಿವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ನಂದಿಧ್ವಜ ಕೋಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬುರುಡೆಯಾಕಾರದ ರಚನೆಗಳು ವೀರಭದ್ರನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯದ ಸಂಕೇತ.[೩೫] ಇದು ಜನಪದ ಕಲೆಗಳಲ್ಲೇ ಗಂಡು ಕಲೆ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ.

ಚೌಡಿಕೆ

ಚೌಡಿಕೆ ಎಂಬುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಜೋಗಯ್ಯ ಜೋಗತಿಯರು ಸೇರಿ ನೀಡುವ ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನ. ಊರಿನ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿ, ರೇಗಿಸಿ, ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ಬೈಯುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಈ ಕಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ಮುಖಂಡರು ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇವೀ ಜಾತ್ರೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಚೌಡಿಕೆ ವಾದ್ಯದ ಮೂಲಕ ಐತಿಹ್ಯ ಹೇಳುವುದು ಇಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಮಾರಮ್ಮನ ಕುಣಿತ

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲೂ ಮಾರಮ್ಮನ ಕುಣಿತದ ಪದ್ಧತಿಯು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಮಾರಮ್ಮನನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುವಾಗ ಛಾವಟಿಯಿಂದ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪಟ್ಟಣದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಊರಮ್ಮ, ಕಾಳಮ್ಮ ದೇವಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಉತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕುಣಿತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ.

ವೀರಭದ್ರನ ಕುಣಿತ

ಈ ಜನಪದ ಕಲೆಯು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದವರ ಗಂಡು ಕಲೆಯಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಪ್ರದರ್ಶನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಇದು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ವೀರಭದ್ರನ ಅವತಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಅವನ ವೀರತ್ವದ ಪರಿಯನ್ನು ಭಕ್ತರು ಕುಣಿತದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಟ ೮ ಮಂದಿ ಕಲಾವಿದರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ತಲೆ ಪೇಟ, ಹಣೆಗೆ ವಿಭೂತಿ, ಕೊರಳಿಗೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮಾಲೆ ಹಾಗೂ ನಾಗಾಭರಣ ಎದೆಗೆ ವೀರಭದ್ರದೇವನ ಹಲಗೆ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಶಿರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ, ಕಡಗ, ಕರವಸ್ತ್ರ, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಲಾಂಛನವುಳ್ಳ ಸರ. ಮೈಮೇಲೆ ಕಾವಿಜುಬ್ಬ ಮತ್ತು ಕಾವಿಯ ಕಾಸಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕಾಸೇ ಕಟ್ಟಿದವರೇ ಈ ಕಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಕಲಾವಿದರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ವೀರಗಚ್ಚೆ, ವೀರಗಾಸೆ – ವೀರಕಾಸ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಕೋಲಾಟ

ಕೋಲಾಟ ಕಲೆಯು ಜನಪದ ಕಲೆಗಳಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಜನಪದ ಕಲಾ ಶೈಲಿಯಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯ ಕಲೆ.[೩೬] ಈ ಕಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯ ಜನರಲ್ಲೂ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಸುಗ್ಗಿ ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲೂ ಈ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜನಪದ ಕಲೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಉಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಲೆಗೆ ಪಟ್ಟಿ, ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ವಸ್ತ್ರ, ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೋಲಾಟದ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಗಂಧ, ಹೊನ್ನೆ, ಕಾರೆ, ಆಲದ ಮರದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಜನೆ ಮಾಡುವುದು

ಇದೊಂದು ಸಭೆ, ಸಮಾರಂಭದ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲೂ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಈಗಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಸೋಮವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರ, ಶನಿವಾರ ದಿನಗಳು ಭಜನೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನಗಳೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯ

ಹಾಡುಗಾರರ ಜೊತೆಗೆ ಹಿಮ್ಮೇಳದವರೂ, ಉಳಿದವರೂ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ, ತಾಳ, ಗೆಜ್ಜೆ, ತಮಟೆ, ಡೋಲಕ್, ಖಂಜರಿ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಭಜನೆ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಮಳೆ ಬಾರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫನ ಪದಗಳು ಶರಣ ತತ್ವ ಪದಗಳು, ಬಸವನ ವಚನಗಳು ಮತ್ತು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಜಾನಪದ ಕ್ರೀಡೆಗಳು

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದ ಜನತೆಯ ಜೀವನವು ಜನಪದ ಕ್ರೀಡೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಆಟ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿನೋದ, ಹಾಸ್ಯ, ತಮಾಷೆ, ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಮನಬಂದಂತೆ ಓಡಾಡು, ಕುಣಿದಾಡು, ಹಾರಾಡು, ನಲಿದಾಡು, ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಇವೆ.[೩೭] ಆಟ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೂ ಜನಪದ ಆಟಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದವು.[೩೮] ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನಾಧರಿಸಿ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಜನಪದ ಆಟಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಹೊರಾಂಗಣ ಆಟಗಳು

ಗೋಲಿ, ಬುಗುರಿ, ಈಜಾಟ, ಗೋಲಿಯಾಟ, ಕಬ್ಬಡಿ ಆಟ, ಕುಂಟ ಬಿಲ್ಲೆ, ಉಪ್ಪಾಟ, ಹುಲಿದನ ಆಟ, ಓಕುಳಿ ಆಟ, ಕಣ್ಣಾಮುಚ್ಚಾಲೆ, ಕೆರೆ–ದಡ ಆಟ, ಜಾರು ಬಂಡಿ, ಕಪ್ಪೆಯಾಟ, ಜೋಕಾಲಿ, ಮರಕೋತಿಯಾಟ, ಸರಪಣಿಯಾಟ, ಚಿನ್ನಿದಾಂಡು, ಗುಂಡು ಎಸೆತ ಆಟ, ಕಡ್ಡಿಯಾಟ, ಶಬ್ದ ಬಂಡಿಯಾಟ.

ಒಳಾಂಗಣ ಆಟಗಳು

ಚುಕ್ಕೆಯಾಟ, ಅಡಿಗೆಯಾಟ, ಕಳ್ಳ ಪೋಲೀಸ್, ಆಣೆಕಲ್ಲಾಟ, ಚೆನ್ನಮಣೆಯಾಟ, ಹಾವಿನ ಪಟ ಆಟ, ಸರಿಬೆಸ ಆಟ, ಚದುರಂಗ, ಕೈ ಆಟ, ಹೀಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಜನಪದ ಹಿನ್ನಲೆಯ ಮಹತ್ವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗುರ್ತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಜನಪದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗಳು

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರವು ಜನಪದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗಳ ತವರೂರಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಕಲೆಯ ರಚನೆಗೆ ಮರ, ಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಮಣ್ಣನ್ನಾಗಲೀ ಬಳಸಿ ಒಂದು ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಾಗ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುವುದು ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು ತಮಗೆ ಅನಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದ–

ಚಂದ ಕಂಡಂತೆ ರಚಿಸಿಕೊಂಡ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯೇ ಜನಪದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಚಿತ್ರಣದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಮಣ್ಣಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು ಜನಪದರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಹಬ್ಬದ ದಿನದಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೇವತೆ, ಪ್ರಾಣಿಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಇಂತಹ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ.

ಗುರ್ಜಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಅಥವಾ ಮಳೆರಾಯನ ಶಿಲ್ಪ

ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಕಾಲ್ಕಕೆ ಮಳೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಂಗಾಲಾದ ರೈತರು ಮಳೆರಾಯನಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿಯನ್ನು ನಂಬಿದ ರೈತರು ಮಳೆಯ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಳೆರಾಯನ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಗುರ್ಜಿ ಶಿಲ್ಪ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ರಚಿಸಿ ಅದರ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಈ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ.[೩೯]

ಶಿಲ್ಪದ ರಚನೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾದ್ರಪದ ಆಶ್ವೀಜ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆಯು ಬಾರದಿರಲು ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು ಈ ಗುರ್ಜಿ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಗುರ್ಜಿ ಎಂದರೆ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸಿ ಆ ಕೆಸರಿನಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ವೀರಭದ್ರನಾಕೃತಿಯ ಶಿಲ್ಪ. ಈ ಶಿಲ್ಪದ ಮೇಲೆ ಗರಿಕೆಯ ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪವೇ ಗುರ್ಜಿ ಶಿಲ್ಪ.

ಆಚರಣೆ

ಈ ಶಿಲ್ಪದ ಆಚರಣೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಧರ್ಮ, ಜಾತಿಯ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲ. ಈ ಆಚರಣೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದುದು. ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು ಚೆಂಡು, ಕಣಗಿಲೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕರಿಕೆ, ದಾಸವಾಳ, ಮುಂತಾದ ಹೂಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಊರಿನ ಓಣಿ ಮನೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಾರೆ. ಲಂಗೋಟಿ ಮಾತ್ರ ಧರಿಸಿದ್ದು ಬರಿಮೈಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ಗುರ್ಜಿ ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಮನೆ ಹೆಂಗಸರು ಹೊರಬಂದು ಶಿಲ್ಪದ ಮೇಲೆ ನೀರು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆಗ

ಶಿಲ್ಪಹೊತ್ತ ಹುಡುಗ ಸುತ್ತಲೂ ನಾಲ್ಕಾರು ಸುತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ನೀರು ಸುರಿಯುವಾಗ ಜನಪದ ಶೈಲಿಯ ಹಾಡು ಹಾಡುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಶಿಲ್ಪ ಪೂಜೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ೪-೫ ದಿನಗಳ ಕೊನೆಯ ದಿನ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಡಿಸಿ ಊರಿನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ವಿಸರ್ಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಾರಮ್ಮನ ಶಿಲ್ಪ

ಮಾರಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಮಾರಮ್ಮನನ್ನು ಮಾರಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ದೇವತೆ ನಾಯಕ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯದ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ದೇವತೆಗೆ ಮಾರಮ್ಮ, ಮರಮ್ಮ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು. ಮಾರಮ್ಮ ದೇವತೆಯು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದದ್ದು ಸಾವಿನ ಭಯದಿಂದ ಎಂದು ಜಾನಪದರ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ.[೪೦]

ರಚನೆ

ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸ್ಥಾನಿಕ ಮತ್ತು ಆಸಿನಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಸಾಧಾರಣ ವಸ್ತ್ರ ವಿನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಉತ್ಸವಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಂಕುಮ, ಚಂದ್ರ, ಹೂದಂಡೆ ಮತ್ತು ಜಾಜಿ ಹೂಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವತೆಯು ಚತುರ್ಭುಜಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗ, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಲು ಹಿಡಿದು ಸ್ಥಾನಿಕ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಈ ಶಿಲ್ಪದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ.

ಆಚರಣೆ

ಈ ಮಾರಿದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಂಗಳವಾರ ಮತ್ತು ಶುಕ್ರವಾರ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಅಥವಾ ನಾಯಕರು ಪೂಜಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಉತ್ಸವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮೂರು, ಐದು, ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಅದ್ದೂರಿಯ ಜಾತ್ರೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿಡಿ, ಗಾವು, ಓಕುಳಿ ಮುಂತಾದವು ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಕೋಣ, ಕುರಿ, ಮೇಕೆ ಮತ್ತು ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವತೆ ಜನಪದರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಸಿಲುಮಾರಿ, ಗಡಿಮಾರಿ, ಊರುಮಾರಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮಾರಿ, ದನಗಳ ಮಾರಿ ಹಾಗೂ ದಡಾರಮ್ಮಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಮಾರಮ್ಮನನ್ನು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಕಾಲುಜ್ವರ, ಬಾಯಿಜ್ವರ, ಸಾವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಊರಿನೊಳಗೆ ಜನರು ಸಾವು ನೋವು ಸಂಭವಿಸಿ ತೊಳಲಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾರಮ್ಮನ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿ ಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಹಬ್ಬ ವ್ರತಾಚರಣೆ ಬಲಿ ಮತ್ತು ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಜನರು ಶಾಂತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜಾನಪದ ವರ್ಣ ಚಿತ್ರಕಲೆ

ಚರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದಿಂದ ವರ್ಣ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅಣ್ಣಯ್ಯನ ತೋಟಕ್ಕೆ ೭೫ ಬೀಗ ಅತ್ತರೂ ಬರದು, ಕಿತ್ತರೂ ಬರದು" ಅಂದರೆ ಅಚ್ಚೆ. ಇದು ಶುಭದ ಸಂಕೇತದ ಕುರುಹು. ಜನಪದರ ಕಲಾಭಿರುಚಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಾಧನ. ಕಾಡು ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಪಡೆದ ಕಲೆ. ಇದು ಇಂದು ನಾಡ ಮಾನವನವರೆಗೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಮದ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಂತಿದೆ.[೪೧] ಶಾಶ್ವತ ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಮನುಷ್ಯ ತಾನು ಸುಖಿ ಇರಲಿ, ದುಃಖಿ ಇರಲಿ ಬದುಕಿನಲಿ ಸಿರಿತನವಿರಲಿ ಬಡತನವಿರಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಕಾಯ ಮಣ್ಣಾಗುವ ತನಕ ಆತನ ಮೇಲೆ ಚರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಚಿತ್ರಕಲೆಯೇ ಶಾಶ್ವತ ಚಿತ್ರಕಲೆ. ಇದು ಜನಪದರ ಒಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಪಚ್ಚೆ ಎಂಬುದರ ಪ್ರತಿರೂಪವಾಗಿ ಹಚ್ಚೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಬಂದಿರಬಹುದು. ಪಚ್ಚೆ ಎಂದರೆ ಹಸಿರು ಮಣಿ ರತ್ನ, ಹಸಿರು ಬಣ್ಣ, ಹಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಸ್ಥಿರವಾದ ತಿಲಕ ಎಂಬ ನಾನಾರ್ಥಗಳಿವೆ.[೪೨] ಕಿಟಲ್ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಚ್ಚೆ, ಪಚ್ಚೆ, ಹಚ್ಚೆ ಎಂಬರ್ಥಗಳಿವೆ.[೪೩] ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿರವರು ದೇಹದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡ ಚಿತ್ರ ಚಿತ್ತಾರ ಮತ್ತು ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ 'ಹಣಚಿ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು 'ಶುಂಗ' ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨ನೇ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನ ವಿವರವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೪೪ರಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿ ನಿಲೊಕುಂಟಿ ಮುಂತಾದ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರೂ ಸಹ ಹಚ್ಚೆಯ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಬರಹದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಚನೆ ಹಸಿರು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ರಸ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಹಳದಿ ಮಿಶ್ರಿತ ಹಸಿರು ಕಲೆಯನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಚರ್ಮದ ಮೇಲಿನ ವಿನ್ಯಾಸ ಕಲೆಗೆ ಹಚ್ಚೆ, ಪಚ್ಚೆ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಲಂಬಾಣಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹಚ್ಚೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು

ತಾವು ನಂಬಿದ ದೇವತೆಗಳೂ, ನಾಗರಹಾವು, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಕಳಸ, ತಾವು ಪ್ರೀತಿಸಿದವರ ಹೆಸರು ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈ, ಹಣೆ, ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹಚ್ಚೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

ಸೂಜಿದಿಂಡು, ಕಪ್ಪಿನ ಕುಡಿಕೆ, ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವ ಕಡ್ಡಿ, ಹಚ್ಚೆಯ ನಕ್ಷೆ ಇರುವ ಪುಸ್ತಕ, ಬಿದಿರಿನ ಕೊಳವೆ, ಸೀಸ, ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಚ್ಚೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ನಂಬಿಕೆಗಳು

೧. ಹಚ್ಚೆ ಇದ್ದರೆ ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೨. ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚೆ ಮಾತ್ರ ಜೊತೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

೩. ಪೂರ್ವಜರು ಹಚ್ಚೆಯ ಚಿತ್ರದ ಮೂಲಕ ಬಂದು ಕಾಪಾಡುತ್ತಾರೆ.

೪. ಮಾಟ ಮಂತ್ರ ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ.

೫. ವಿಷ ಏರುವುದಿಲ್ಲ

೬. ಮುತ್ತೈದೆಯ ಶಾಶ್ವತ ಸಂಕೇತ

೭. ಕೆಟ್ಟ ಕನಸುಗಳು ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ

೮. ಹಚ್ಚೆ ಇದ್ದವರು ಮಾತ್ರ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ಥಾರೆ

೯. ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚೆ ಇದ್ದರೆ ಪುಣ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ

೧೦. ಹಚ್ಚೆ ಇದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ[೪೪]

ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳು

ರಂಗೋಲಿಯು ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಾಗಿದೆ. 'ರಂಗ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ರಂಗೋಲಿ ನಾನೊಯ್ದು ರಂಗ ಬರುತ್ತಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂಬಂತೆ ರಂಗೋಲಿಯನ್ನಂತೂ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಅಲಂಕರಣದ ಕಲೆ, ಶೃಂಗಾರದ ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಕಲೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.[೪೫] ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮುಖ ಕಲೆಯೇ ರಂಗೋಲಿ. ಇದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಲೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಪ್ರದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿದ್ದರೂ ಉದ್ದೇಶ ಒಂದೇ. ಇದು ವರ್ಣ ರಂಜಿತ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಬದುಕಿನ ಸುಖವನ್ನು, ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು, ಮಂಗಳಕರ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಶುಭ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಹೇಳುವ ಲಾಲಿತ್ಯಾ ಪೂರ್ಣ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯವೇ ರಂಗವಲ್ಲಿ.[೪೬] ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಂಗವಾಲಿ, ರಂಗವಲಿ, ರಂಗವಲ್ಲಿ, ರಂಗವಳಿ, ರಂಗಮಾಲೆ, ರಂಗಾಲೆ, ರಂಗಾ ಹಾಕುವುದು, ಮಂಡಲ ಬರೆಯುವುದು, ಶೇಡಿ ಬರೆಯುವುದು ಎಂದು ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೪೭] ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶದಲ್ಲಿ "ಆರ್ನಮೆಂಟಲ್ ಲೈನ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಫಿಗರ್ಸ್ ಡ್ರಾನ್ ವಿತ್ ವೇರಿಯಸ್ ಆನ್‌ದ ಪ್ಲೋರ್ ದಿ ಮಟ್ಸ್ ಇನ್‌ಫ್ರಂಟ್ ಆಫ್ ದಿ ಹೌಸ್ ಆನ್‌ದಿ ಫ್ಲೋರ್ ಯಾನ್ ಐಡಲ್" ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದಾರೆ.[೪೮] ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬರೆಯುವ ಚಿತ್ರ ಕೆಲಸವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು ರಂಗೋಲಿ ಬಿಡಿಸಲು, ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು, ಬೆಣಚುಕಲ್ಲಿನ ಪುಡಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ರಂಗೋಲಿಯು ವರ್ಣ ಚಿತ್ರವಾಗಿಸಲು ಹಲವಾರು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಂಕುಮ, ಅರಿಶಿಣ, ಸುಣ್ಣ, ಉಪ್ಪು, ಜೇಡಿಮಣ್ಣು, ಹೂಗಳು, ಧಾನ್ಯಗಳು, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ರಂಗೋಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ನಂಬಿಕೆಗಳು

೧. ದೇವತೆಗಳು ಸದಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ

೨. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸೌಹಾರ್ದತೆಗಳು ನೆಲೆಸುತ್ತವೆ

೩. ದೀಪಾವಳಿಯ ದಿನದಂದು ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

೪. ಹೊಸ್ತಿಲ ತುಂಬ ರಂಗೋಲಿ ಬರೆಯಬಾರದು ಬರೆದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ

೫. ನೀರಿನಿಂದ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಿದರೆ ಕಷ್ಟ ಬರುತ್ತದೆ

೬. ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ರಂಗೋಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಪುನಃ ಅಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಹಾಕಬಾರದು

ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳು

ಅಲಂಕಾರ ಎಂಬುದು ಮಾನವನ ಸಹಜ ಗುಣ. ಈ ಅಲಂಕರಣವು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆ ಎಂದರೆ ನಾವುಗಳು ಧರಿಸುವ ಮತ್ತು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ.

ಉಡುಗೆಗಳು

ದೇಹವನ್ನು ಮಳೆಗಾಳಿ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾನವ ಬಳಸುವ ವಸ್ತುಗಳೇ ಉಡುಗೆಗಳು.[೨೯] ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚರ್ಮ, ಮರದ ತೊಗಟೆ, ಎಲೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹೊಂದಿಕೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದ ರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಆತನ ಉಡುಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳುಂಟಾದವು. ನಂತರ ವಯಸ್ಸಿನ ಸೂತಕ, ಜಾತಿ ಸೂತಕ, ಸಮಾಜ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೃತ್ತಿ ಸೂತಕ, ಪದವಿ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾಗಿವು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಶ್ರೀಮಂತರು ಬೆಲೆಬಾಳುವ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ತೊಡುಗೆಗಳು

ದೇಹಕ್ಕೆ ತೊಡುವ ಅಥವಾ ಧರಿಸುವ ಆಭರಣಗಳೇ ತೊಡುಗೆಗಳು.[೩೦] ಮಾನವ ಮೂಲತಃ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು ಹಲವಾರು ಬಗೆಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ

ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾನವನು ಹಲವಾರು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. 'ಶಿಪ್ಪಾಧಿಕಾರಂ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರ, ಮುತ್ತು, ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ. ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಆತನ ಅಲಂಕಾರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು. ಅಲಂಕಾರ ವಸ್ತುಗಳು ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಆಭರಣಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರು ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರು ಕೊರಳ ಸರ, ಕೈತೋಳು, ಬಂಧಿ, ಬೆರಳುಂಗುರ, ವಜ್ರದೋಲೆ, ಪದಕ, ತೋಳಬಂಧಿ, ವಜ್ರದುಂಗುರ, ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಡಾಬು, ಕಾಲುಂಗುರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹಬ್ಬಗಳು

ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೇ ಹಬ್ಬಗಳು. ಹಲವಾರು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಮೊತ್ತವೇ ಹಬ್ಬ.ಇಂಥ ಹಬ್ಬಗಳು ಜಾನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಮೆರೆದಿವೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲೂ ಬೆರೆತುಹೋಗಿವೆ. ಹಬ್ಬಗಳು ಆಯಾ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತೀಕವೂ ಹೌದು. ಹಬ್ಬ ಎನ್ನುವುದು ಆಚರಿಸುವವರ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಂಧುಗಳ ನೆರವಿನ ಹಬ್ಬವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಬ್ಬಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಹೌದು. ಹಬ್ಬ ಎಂಬುದು ಬಾಳಿಗೆ ತಂದು ಕೊಡುವ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಮೃತ ಬಿಂದುಗಳಾಗಿವೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಚೇತನ ಉದಯನ್ಮುಕಮುಖವಾಗಲು ಅವನ ಶೀಲ ವರ್ತನೆಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಲು, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಭಾವನೆ ಬೀರಲು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ನೆಮ್ಮದಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲು ಈ ಹಬ್ಬಗಳು ಉತ್ರೇಕ್ಷೆಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬಗಳು ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ.[೫೧] ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪರ್ವನ್ ತದ್ಭವವೇ ಹಬ್ಬ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪರ್ವನ್ ಎಂದರೆ ಉತ್ಸವ ಎಂದರ್ಥ.[೫೨]

ಯುಗಾದಿ

ಯುಗಯುಗಾದಿ ಕಳೆದರೂ ಯುಗ ಯುಗಾದಿ ಮರಳಿ ಬರುತಿದೆ ಎಂಬಂತೆ ಪಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಹಳೆಯ ವರುಷಕ್ಕೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿ ಮರುದಿನ ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲ ಪಾಡ್ಯ ಈ ವಿಜಯೋತ್ಸವದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಯುಗಾದಿ ಪುರುಷ ಪರಾಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವ ಸಂಭ್ರಮವೇ ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬ. ಯುಗಾದಿ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ತದ್ಬವ ರೂಪ 'ಉಗಾದಿ'. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವರುಷ ಆದಿ, ಎಂದರೆ ಆರಂಭ ಎಂದರ್ಥ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವರುಷದ ಆರಂಭದ ದಿನ ಎಂದರ್ಥ. ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬದ ದಿನದಂದು ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬೇವು, ಬೆಲ್ಲ ತಿನ್ನುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಸಿಹಿ ಮತ್ತು ಕಹಿ

ಇವೆರಡೂ ಬದುಕಿನ ಪ್ರತೀಕ. ನೋವು ನಲಿವಿನ ಸಂಕೇತ. ಇದನ್ನೇ ಚನ್ನವೀರಕಣವಿಯವರು 'ಜೀವನವೆಲ್ಲಾ ಬೇವು ಬೆಲ್ಲ ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಸವಿದವನೇ ಕವಿಮಲ್ಲ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.[೫೩] ಯುಗಾದಿಯ ದಿನದಂದು ಅಭ್ಯಂಜನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಗುರುಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಈಗಲೂ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ.

ಬನ್ನಿಹಬ್ಬ

ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ನವರಾತ್ರಿಹಬ್ಬ, ರಾಮಲೀಲಾ ಹಬ್ಬ, ದಸರಾ ಹಬ್ಬ, ವಿಜಯದಶಮಿ, ನಾಡಹಬ್ಬ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಬಡವ ಶ್ರೀಮಂತರೆಲ್ಲರೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ

ಎಳ್ಳು, ಬೆಲ್ಲವನ್ನಂಚಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಂತೆ, ನಾಡಿಗೆಲ್ಲ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತರಲೆಂದು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ಉಜ್ವಲವಾದ ಬೆಳಕು ಎಂದರ್ಥ. ಬೆಳಕು ಎಂದರೆ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಮೂಲತಃ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆಗಮನದ ತರುವಾಯ ಸೂರ್ಯನ ದ್ವಾದಶ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಮಕರರಾಶಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ೬ ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸುವನು. ಈ ಪಥ ಬದಲಿಕೆಯ ದಿನವನ್ನು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣ ಅಥವಾ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾಲವನ್ನು ಭಾರತೀಯರು ಉತ್ತರಾಯಣ ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೫೪] ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಸಡಗರದಿಂದ ಆಚರಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕಾಲ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲವೂ ಹೌದು. ರೈತರ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳ ಆಮೋದ ಪ್ರಮೋದಗಳ ಕಾಲವೇ ಈ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ. ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಬಿಡುವಿನೆಡೆಗೆ ರೈತನ ಬದುಕು ಹೊರಳಿಸುವ ಕಾಲ ಇದಾಗಿದೆ.

ದೀಪಾವಳಿ

ತಮಸೋಮ ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಮಯ ಮೃತ್ಯೋರ್ಮಾ ಅಮೃತಂಗಮಯ ಎಂಬ ಉಪನಿಷತ್‌ನ ವಾಣಿಯಂತೆ ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಅಮೃತದೆಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಬೆಳಕಿನ ಹಬ್ಬ ಇದಾಗಿದೆ.[೫೫] ಬೆಳಕೆಂಬುದು ಸಕಲಜೀವಿಗಳ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿ. ಬೆಳಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬೆಳಕಿನ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ದೀಪಾವಳಿ, ಹಟ್ಟಿ ಹಬ್ಬ, ದೀವಳಿಗೆ,

ದೀಪಾಲಿಕಾ ಎಂಬ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜನರು ಆಚರಿಸುವ ನಾಡಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. 'ಉಂಡದ್ದೇ ಉಗಾದಿ ಮಿಂದದ್ದೇ ದೀಪಾವಳಿ' ಎಂಬಂತೆ ಮೈಮನವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಸಂಭ್ರಮದ ಹಬ್ಬ ಇದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೇ ದಿನ ನರಕ ಚತುರ್ದಶಿ, ಎರಡನೇ ದಿನ ದೀಪಾವಳಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಮೂರನೇ ದಿನ ಬಲಿ ಪಾಡ್ಯಮಿಯಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿನವೇ ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿ ಹಬ್ಬ. ಗಣೇಶ ಪೂಜೆಗೆ ಜಾತಿ ಬೇಧವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಕೋಮಿನವರೂ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಹಬ್ಬ. ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಸುಂದರವಾದ ಮಂಟಪ ಕಟ್ಟಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ. ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಗಳಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗಣಪತಿಗೆ ಅಗ್ರಪೂಜೆ, ಗಣೇಶ ಎಂದರೆ ಗಣಗಳಿಗೆ ನಾಯಕ ಎಂದರ್ಥ.[೫೬] ಗಣೇಶ ಹಬ್ಬ ಜನಲೋಕದ ಹಬ್ಬ, ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಅಧಿದೇವ ಗಣೇಶನಾದುದರಿಂದ ಕಾಯ, ವಾಚ, ಮನಸಾ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ.

ಕಾರ ಹುಣ್ಣಿಮೆ

ರೈತ ಕುಟುಂಬದವರು ಮಾಡುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಆಚರಣೆ ಇದು. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಆಚರಣೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಮಳೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೆಳೆ ಇಲ್ಲ. ಮಳೆಯೇ ಬೆಳೆಗೆ ಮೂಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪರಿಸರದ ರೈತರು ಕಾರ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆ ಎತ್ತುಗಳ ಮೈ ತೊಳೆದು ಚಂದ್ರ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೈಮೇಲೆ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡಿ ಕೊಂಬಿನ ತುಂಬಿದೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕವಚ ಹಾಕಿ ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಬೇಸಾಯದ ಸಲಕರಣೆಗಳಾದ ನೇಗಿಲು, ಕುಂಟೆ, ಈಚು, ನಗ, ಕೂರಿಗೆ, ದಿಂಡು, ಕಂಡಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಣದ ಪೂಜೆ

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಆಚರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹಸನು ಮಾಡುವ ತಾಣವಿದು. ಈ ಕಣವನ್ನು ಹಿತ್ತಲಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಧಾನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಂಗಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕಡೆಯ ದಿನ ರಾಶಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜನಪದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೇಟಿ ಎನ್ನುವುದು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದರ್ಥ. ಮೇಟಿಯನ್ನು

ಬನ್ನಿಮರದಿಂದಲೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಬನ್ನಿಮರಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಒಂದು ತುಂಡನ್ನು ಕಡಿದು ತರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಕಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯ ದಿನ ರಾಶಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಕೂಲಿಗಾರ ಕೆಲಸದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಿಹಿ ಹಂಚಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬಂದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಳನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ.[೫೭]

ಹೊನ್ನಾರು

ರೈತ ಕುಟುಂಬದವರು ಮಳೆಗಾಲ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೊದಲು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಊಳುಮೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಾರು ಎನ್ನುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ದಿನ ನೇಗಿಲು ನಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೈತೊಳೆದು ಸಿಂಗರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ನೆನಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಯಿಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಹುಡುಗರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹಂಚಿ ನಂತರ ಉಳುಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ.

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವಗಳು

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಗಳ್ಲಲಿ ಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಸವಗಳು ಜನಜೀವನದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಜಾತ್ರೆಗಳು ಜಾನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪರಿಷೆ, ತೇರು, ರಥೋತ್ಸವ, ಉಛ್ಚಾಯ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಬಂಡಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೫೮] "ಯಾನೀನ ತ್ರಾಯತ ಇತಿ ಯಾತ್ರಾ" ಅಂದರೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರ ರಕ್ಷೆಯೇ ಯಾತ್ರೆ. ಈ ಯಾತ್ರೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ. ಇದರ ತದ್ಭವ ರೂಪವೇ ಜಾತ್ರೆ.[೫೯] ಜಾತ್ರೆ ಎಂಬುದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಯಾದ ಇನ್ನಿತರ ಅವಧಿಗೋ ಗೊತ್ತಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೇ ಉತ್ಸವ. ಇವುಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಮುಖ ಜಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗೊಲ್ಲಾಳಯ್ಯನ ಜಾತ್ರೆ

ಇದು ಆಂಜನೇಯ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದು, ೫ ದಿನಗಳು ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ರೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಫೆಬ್ರವರಿ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲ ಪೌರ್ಣಮಿ ದಿವಸದಂದ ರಥೋತ್ಸವ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವವರ ಆಂಜನೇಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ರಥಥಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತೇರನ್ನು ಎಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಊರಿನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಗ್ರಾಮದವರೆಲ್ಲಾ ಈ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೇ ದಿನದಂದು ಗುಬ್ಬಿವಾನವು ವಿಶೇಷ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ

ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಊರಿನ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಯು ತೇರನ್ನು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಎಳೆದು ಚಾಲನೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರ, ಜಾತ್ರಾಮಹೋತ್ಸವ

ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರ ಜಾತ್ರಾ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಂಡಲ ಪೂಜಾ ಉತ್ಸವವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಈ ಜಾತ್ರೆಯು ಎರಡು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಮಂಗಳವಾರ ಅಕ್ಕಿ ಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯುತ್ ದೀಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿ ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹದಾಕಾರದ ನಾಮಫಲಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಮಹಾರುದ್ರಾಭಿಷೇಕದ ನಂತರ ತುಂಡಲ ಪೂಜಾ ಮಹೋತ್ಸವವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೀಲು ಕುದುರೆ ನಾಗಸ್ವರ ವಾದ್ಯ, ಲಿಂಗದವೀರನ ಕುಣಿತ, ನಂದಿಧ್ವಜ ಕುಣಿತ, ಕತ್ತಿವರಸೆ, ಪಂಜಿನ ಮೆರವಣಿಗೆ, ಕರಡಿ ವಾದ್ಯ, ಡೊಳ್ಳುಕುಣಿತ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಆರತಿ ಮತ್ತು ಕಳಸವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸತ್ತಾರೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ಜಾತ್ರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವು ಚಿಕ್ಕತೊಟ್ಲುಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೪ರಂದು ಇದರ ಬ್ರಹ್ಮರಥೋತ್ಸವವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ೩ ದಿನಗಳೂ ನಡೆಯುವ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೆಲ್ಲರೂ ಭಾಗವಹಿಸಿ ತೇರಿನ ಮೇಲೆ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಎಳ್ಳು, ಮೆಣಸು ಮತ್ತು ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಎಸೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮದವರೂ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಚಿನಗದ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿ ಜಾತ್ರೆ

ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತೆಯಿಂದ ಈ ಜಾತ್ರಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬದಿಂದ ೧೫ ದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಮೂಲ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಕಣ ತೊಡಿಸಿ, ನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿವಾಹವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವರು. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಚಿನಗದ ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೧೨ ಗಂಟೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮರಥೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತೇರಿನ ಮೇಲೆ ದವನ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಚಿಲ್ಲರೆ ಹಣ ಎಸೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ಅನ್ನ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜರುಗುವುದು. ನಂತರದ ದಿನ ದೇವರು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜರುಗುತ್ತದೆ.ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊಲದ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ರಾತ್ರಿಗೆ ಸುಲಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು

ಮಾಡಿ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಂಕಣ ಬಿಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಮಾವುಕೆರೆ ನಂಜುಂಡೇಶ್ವರ ಜಾತ್ರಾಮಹೋತ್ಸವ

ನಂಜುಂಡೇಶ್ವರ ಜಾತ್ರಾಮಹೋತ್ಸವವು ಗುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲೇ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಮಾವುಕೆರೆ ನಂಜುಂಡೆಶ್ವರ ಜಾತ್ರೆಯು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಏಪ್ರಿಲ್ ಮಾಹೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಮೂರು ಊರು ದಿನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪುಣ್ಯಸ್ನಾನ ಮತ್ತಿತರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಎರಡನೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಥೋತ್ಸವ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಊರಿನ ಗ್ರಾಮದವರೆಲ್ಲಾ ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಭಕ್ತಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬೆಲ್ಲ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಹೂವುಗಳನ್ನು ರಥಕ್ಕೆ ಎಸೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದು ಯಥಾಸ್ಥಾನ್ಕೆಕ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಜಕ್ಕೇನಹಳ್ಳಿಯ ಗುಗ್ಗರಿ ಮಾರಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ

ಹೊನ್ನಾರು ಹೂಡುವುದರ ಮುಖಾಂತರ ಈ ಜಾತ್ರೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ೩ ದಿನಗಳೂ ನಡೆಯುವ ಈ ಉತ್ಸವ ವಿಶೇಷತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ದಿನ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಉತ್ಸವ ಜರುಗುವುದು. ಮಾರಮ್ಮನಿಗೆ ಸಪ್ಪೆ ಅವರೆಕಾಳನ್ನು ಹಾಕುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಅತೀ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ೩ನೇ ದಿನ ಮಂಗಳವಾರ ದೇವತೆಗೆ ಕೋಣ, ಕುರಿ, ಮೇಕೆ ಮತ್ತು ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜನ ಸಮೂಹದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾಣಿಜ್ಯ ವಹಿವಾಟುಗಳ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ವೇದಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯದವರು ಯಾವುದೇ ಮತಧರ್ಮ, ಜಾತಿ ಜನಾಂಗದ ಬೇಧಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಚರಿಸುತ್ಥಾರೆ. ಇವು ಐಕ್ಯತೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ. ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ರಂಗಕಲೆಗಳು ಜನಪದರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಸಂಪತ್ತಾಗಿ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಸಂಗದ ಪರ್ವಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಜಾತ್ರೆ–ಉತ್ಸವಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಧ–ಭಾವವಿಲ್ಲದೇ ಜನರು ನೆರೆಯುವುದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಭಾವೈಕ್ಯತೆಯ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿವೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಶೀಲಕಾಂತ ಪತ್ತಾರ, ೨೦೦೦ ಬಾದಾಮಿ, ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ಅರ್ಧಯನ, ಪು. ೬೧

೨. ಮಹಾಲಿಂಗಂ, Econoic life Vijayanagara Empire ಪು. ೩೩

೩. ಶಿಲಾಕಾಂತ ಪತ್ತಾರ, ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ, ೨೦೦೦, ಪು. ೬೨

೪. ಶೇಷನವರತ್ನ, (ಅನು) ಮನುಸ್ಮೃತಿ ಅಧ್ಯಾಯ, ೧, ೨೦೦೦, ಪು.೯೦

೫. ಶಿವರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಸ್.ಎನ್., ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರೌಢ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ೨೦೦೦ ಪು.೨೬೧.

೬. ಶೇಷರತ್ನ (ಅನು) ಮನುಸ್ಮೃತಿ ಪು.೨೦

೭. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ೧೯೮೯, ಪು.೧೯೪

೮. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಪು.೧೩೫,೧೩೭

೯. ಕಾಳಿದಾಸ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ, ಪು.೪೨

೧೦. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೪೮

೧೧. ಪದ್ಮ ಎಂ.ವಿ., ವಿಜಸಾ., ೧೯೯೬, ಪು.೧೮

೧೨. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ದರ್ಶನ, ಪು.೮೬

೧೩. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಪು.೮೮

೧೪. ಜಿಲ್ಲಾ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣಾಧಿಕಾರಿ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ತುಮಕೂರು. ಪು.೫೬

೧೫. ಕನ್ನಡ ಕಸ್ತೂರಿ ಕೋಶ, ಪು. ೫೧೧

೧೬. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೯೯, ಪು. ೧೮೫

೧೭. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡಿ ೧೯೯೯, ಪು. ೧೦೪

೧೮. ವೆಂಕಟೇಶ ಜೋಯಿಸ, ಧರ್ಮಗಳು, ೧೯೯೬, ಪು. ೬೬

೧೯. ಅದೇ ಪು. ೭೮

೨೦. ಸತೀಶ. ಕೆ., ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳು ೨೦೦೪, ಪು. ೫೧

೨೧. ಕಡಪಟ್ಟಿ. ಎಂ.ಎನ್., ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಧರ್ಮ, (ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿ.ಹೆಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ ೨೦೦೫, ಪು. ೧೬-೧೯)

೨೨. ಡಾ॥ ಎಂ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, "ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ" ೧೯೬೬, ಪು. ೧೮೬.

೨೩. ಭಂಡಾರಕರ್ ಆರ್. ಜಿ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೪೭

೨೮. Radhakrishna, Indian Philosophy, ೬, ೧೯೭೩ ಪು. ೪೯೨

೨೫. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಹಂಜೆ, ಪುರಾತತ್ವ ಶೋಧ, ಪು. ೨೮೧

೨೬. ಅದೇ, ಪು. ೨೮೩

೨೭. ಕೈಲಾಸ ಚಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ, (ಅನು) ಭುಜಬಲಶಾಸ್ತ್ರಿ ಜೈನ ಧರ್ಮ, ೧೯೮೧, ಪು. ೭೫

೨೮. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ.ಎಸ್., 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ,' ಪು.೫೨೩

೨೯. ಕರುಗುಂದ ಟಿ. ಪಂಕಜಾಕ್ಷಿ, ಶಿಲ್ಪ ಸೌಂದರ್ಯ, ಪು.೩

೩೦. ಅದೇ, ಪು.೩

೩೧. ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಜಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ, 'ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಲಾಯಗಳು' (ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧ) ಪು.೨೩೦

೩೨. ಮಹಂತೇಶ್.ಎನ್.ಎಸ್., 'ಹೊಸದುರ್ಗ ಪರಿಸರದ ದೇವಾಲಯಗಳು', ಪು.೪೯

೩೩. ಕರಗುಂದ ಟೀ. ಪಂಕಜಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೩

೩೪. ಅದೇ, ಪು.೬೨೬

೩೫. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಚಲುವರಾಜು, ಹಂಪಿಯ ಜಾನಪದ, ಪು.೧೪೭

೩೬. ಗಣನಾಥ ಎಕ್ಕಾರು, ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಜಾನಪದ ಆಟಗಳು, ಪು.೨೨

೩೭. ಶಿವಾನಂದ, ಬಂಟನೂರು, ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾನಪದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ಪು.೫೫

೩೮. ಲಕ್ಕಪ್ಪ ಗೌಡ.ಹೆಚ್.ಜೆ., ಸುವರ್ಣ ಜಾನಪದ, ಸಂಪುಟ ೧೨, ಪು.೬೫

೩೯. ಚನ್ನಣ್ಣವಾಲೀಕರ್, ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ', ಪು.೪೯

೪೦. ಖಂಡೋಬ.ಪಿ.ಕೆ, ಲಂಬಾಣಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪು.೯೩

೪೧. ಕವಲಿ ಜೆ.ಎನ್., ಕನ್ನಡ ಕಸ್ತೂರಿ ಕೋಶ, ಪು.೫೬೬

೪೨. ಕಿಟಲ್.ಎಫ್.ಎ., ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಡಿಕ್ಷನರಿ, ಪು.೧೬೨೨

೪೩. ಪಾಟೀಲ್.ಸಿ.ಎಸ್., ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾನಪದ ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಪು.೮೭-೮೮

೪೪. ಖಡೋಬ.ಪಿ.ಕೆ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೯೪

೪೫. ತರಂಗ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೨, ಪು.೩೯

೪೬. ಪಾಟೀಲ್.ಸಿ.ಎಸ್., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.ಸಂ.೨೯೨

೪೭. ಕಿಟಲ್.ಎಫ್., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೯೨೭

೪೮. ಶಿಲಾಕಾಂತ್ ಪತ್ತಾರ, ಬಾದಾಮಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೯೦

೪೯. ಶೀಲಾಕಾಂತ್ ಪತ್ತಾರ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೯೮

೫೦. ಜವರೇಗೌಡ ದೇ, ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೩೬೫

೫೧. ಜೆ.ಎ.ಕವಲಿ, ಭಾರತೀಯ ಹಬ್ಬಗಳು, ಪು.೨೫

೫೨. ಹುಸೇನ್ ಬಿ.ಬಳಗೆ, ಜಾನಪದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿ, ಪು.೩೯

೫೩. ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ, ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಪು.೧೩೬

೫೪. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ.ಎಸ್.ವಿ., ನಮ್ಮ ಹಬ್ಬಗಳು, ಪು.೩

೫೫. ರಾಜಶೇಖರ್.ಪಿ.ಕೆ., ಜಾನಪದ ಸಂಭ್ರಮ, ಪು.೧೦೫

೫೬. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ.ಎಚ್.ವಿ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೩೯

೫೭. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಪು.೭೧

೫೮. ಚನ್ನಣ್ಣ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೦೬

೫೯. ಹಿರೇಮಠ.ಎನ್., 'ಜಾತ್ರೆಗಳು', ಪು.೩೬೧

ಅಧ್ಯಾಯ ಆರು : ಸಮಾರೋಪ

ಅಧ್ಯಾಯ ಆರು

ಸಮಾರೋಪ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದ ನಾಡಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಡು ಹಲವು ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ಸಮನ್ವಯತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದ ಪವಿತ್ರ ಭೂಮಿ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಪಡದಿರುವ ತುಮಕೂರು ಪರಿಸರವು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಾಚೀನ ನೆಲಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಮೂಲ ಸಾಕ್ಷಿಗಲಾಗಿ ಅಂದಿನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ "ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಸಂಪ್ರಬಂಧವು ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಶಾಸನ, ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಒಂದು ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವೆಂದರೆ ನಾಡಿನ ಜನತೆಯೂ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿದ ರೀತಿ ಅವರು ಅನುಸರಿಸಿದ ಧರ್ಮ, ಕಲೆ, ಉಡುಪು, ಆಚರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿವರಣೆ ಆಗಿದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವೆಂಬುದು ವ್ಯಾಪಕ ವಿಶಾಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದು ಜನರ ಬದುಕಿನ ಕಲೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಸರದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಈ ಪರಿಸರದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಚಯ ಪ್ರಾಗ್ಯೆತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಗಳು, ದೇವಾಲಯ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಶಾಸನಗಳು, ಜಾನಪದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆ, ಜನರ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ರಾಜಕೀಯ ಹಿನ್ನಲೆ, ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಗ್ಯೆತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರವೂ ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗ್ಯೆತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಮಾನವ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆತ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಕುರುಹುಗಳೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೆಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಪೂರಕವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗದಿಮದ ಹಿಡಿದು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದವರೆಗಿನ ನೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಗೋರಿಗಳು ಕಂಡು

ಬಂದಿವೆ. ಇವುಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಅಧ್ಯನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗ್ಯೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದ ನೆಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗವು ಈ ಪರಿಸರದ ಗ್ರಾಮಗಳಾದ ಚಿನಗಾ, ಚಿನವಾರ, ಮಾರನಾಯಕನಪಾಳ್ಯ, ಮೀನಾಕ್ಷಯ್ಯ ಎಸ್ಟೇಟ್, ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ನೆಲೆಗಳೆಂದರೆ ಕೈದಾಳ, ಜಲಗಾರದಿಬ್ಬ (ಹೊನ್ನುಡಿಕೆ) ಮಾರನಾಯಕನಪಾಳ್ಯ, ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಈ ಪರಿಸರದ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾ ಯುಗದ ನೆಲೆಗಳೆಂದರೆ ಅಗ್ರಹಾರ, ಕೈದಾಳ, ಚಿನಗಾ, ಚಿನವಾರ, ಮಾರನಾಯಕನಪಾಳ್ಯ, ಮಂಚಕಲ್‌ಕುಪ್ಪೆ, ಸಿದ್ದಗಂಗಾ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಯ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪರಿಸರವು ಪ್ರಾಗ್ಯೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದ ನೆಲೆಯೆಂಬುದನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಗಂಗರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಚೋಳರು, ನೊಳಂಬರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರು ಪಾಳೆಗಾರರು, ನಾಡಪ್ರಭುಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇವರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕುರುಹುಗಳಾಗಿ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಮಹಾಸತಿಗಲ್ಲುಗಹಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದ್ದು, ಇವುಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ ರಾಜಮನೆತನಗಳಾದ ಚೋಳರು ಮತ್ತು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಪ್ರಮುಖವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವಾಲಯಗಳೇ ಇವರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬುನಾದಿಯಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ನಿರ್ಮಾಣ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಶೈವಾರಾಧನೆಯು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವೈಷ್ಣವ ಮತ್ತು ಶಾಕ್ತಪಂಥದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಂಬದ ಕೆತ್ತನೆ, ರಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸ, ವೈಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಪಾಳೆಯಕಾರರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಚಚೌಕಾರವಾಗಿದ್ದು, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಶೈವಧರ್ಮ ಗಂಗರು, ಕಲ್ಯಾಣಿ ಕಾಲುಕ್ಯರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಪಾಳೆಗಾರರಿಂದ ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಪರಿಸರ ಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಶೈವಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಠಗಳು, ಗದ್ದುಗೆಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆ ಆದವು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಹಿರೇತೊಟ್ಲುಕೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ

ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮದ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಪುರದ ವೈಷ್ಣವ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪವು ಈ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಂದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಆಡಳಿತ ಕೃಷಿ ಪ್ರಗತಿ, ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಭುತ್ವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಇಸ್ಲಾಂ, ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಘೋರಿಗಳ ಆಚರಣೆ, ನಿಷಧ ಕಲ್ಲುಗಳ ಆಚರಣೆ ಇಂದಿಗೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಐಕ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದವು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಿಷದಿ ಕಲ್ಲುಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು, ಮಹಸತಿಗಲ್ಲುಗಳು, ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಮಟ್ಟದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಿತ್ರವಣವನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ದಾರ್ಮಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ವೀರತ್ವ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೋರಾಟದ ಮನೋಭಾವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇವುಗಳು ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಜನಪದ ಎಂಬುದು ಮಾನವನ ಜೀವನಶೈಲಿ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗಗಳಾಗಿದ್ದು, ಜನರ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ಪ್ರತೀಕವಾಗಿವೆ. ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳು, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಇವುಗಳು ಶೌರ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಜೀವನಶೈಲಿ, ಅವರ ಪಂಥ ಆಚರಣೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದವು. ಈ ಪಂಥಗಳು ತಮ್ಮ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುಗಳಾದವು. ಇಲ್ಲಿ ಜೈನ, ವೈಷ್ಣವ, ಶೈವ ಪಂಥಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡಾಗ ನೂತನ ಸಂಗತಿಗಳು

ಹೊರಬಂದವು. ಇಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಾಸನಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು, ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಕರಗಳನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನವೆಂದರೆ ನಿಂತ ನೀರಾಗಬಾರದು. ಅದು ಸದಾಕಾಲ ಹೊಸದನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ದಾರಿಯಾಗಬೇಕು. ಈ ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸಂಶೋಧಿಸಿದರೆ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳು ದೊರೆಯಬಹುದು. ದೇವಾಲಯದ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಶಾಸನ, ಸ್ಮಾರಕ ಮತ್ತಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಪರಿಸರದ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದೊಂದು ದೀರ್ಘ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಪ್ರಬಂಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಳವಾದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಆಗವೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಿಸರದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕರತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮೂಲ ಆಕರಗಳಾದ ಶಾಸನಗಳ ಕ್ರೂಢೀಕರಣ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆದಷ್ಟು ತೀವ್ರತರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಬೇಕಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ತುಮಕೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ ವೀರಗಲ್ಲು, ಶಾಸನಗಳು ಧರ್ಮ ಆಚರಣೆಗೆ ಜನರ ಜೀವನ ಶೈಲಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಜನಪದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅನುಬಂಧಗಳು

ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ

ವಕ್ತೃಗಳ ವಿವರ

ಅನುಬಂಧಗಳು

ಅಪರ್ಣ ಕೂ. ಸ.	೧೯೯೯	ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ
ಬಿ.ಎಂ. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ	೨೦೦೫	ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ ವಿ.ವಿಜಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಷ್‌ನ , ಬೆಂಗಳೂರು
ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ.	೧೯೭೯	ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು
ಚಂದ್ರಶೇಖರ ನಾರಾಯಣಪುರ	೨೦೦೨	ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮಠಗಳು ಮುಂದತ್ವ ವಿನಾಯಕ ಆಫ್‌ಸೆಟ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು
ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ	೧೯೮೪	ವೀರಗಲ್ಲು ಮತ್ತು ಮಾಸ್ತಿಗಲ್ಲುಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಸಿ.ಎನ್. ಭಾಸ್ಕರಪ್ಪ	೨೦೦೬	ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ದರ್ಶನ, ತುಮಕೂರು
ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಪಾವಟೆ	೨೦೦೭	ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ
ದಾಸೇಗೌಡ	೧೯೭೩	ನಮ್ಮ ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮೈಸೂರು
ಡಿ.ವಿ. ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿ	೧೯೯೯	ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಶಿಲ್ಪ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು
ದೇವರ ಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ,	೧೯೯೬	ಗಂಗರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಬೆಂಗಳೂರು
ದಿವಾಕರ. ಆರ್.ಆರ್.	೧೯೮೩	ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆ ಸಂ. 2, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ,ಬೆಂಗಳೂರು
ಜ್ಞಾನಾನಂದ .ಡಿ.	೨೦೦೧	ಶಿಲ್ಪದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟ- 1 ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ
ಗೋಪಾಲ. ಬಾರಾ	೧೯೭೧	ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನವಶಿಲಾಯುಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ಗೋಪಾಲ ಬಾರಾ	೧೯೮೫	ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪ ಅವಲೋಕನ (ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಂಪರೆ ಸಮೀಕ್ಷೆ) ಬೆಂಗಳೂರು
ಗೋಪಾಲ ಬಾರಾ	೧೯೯೬	ಕನಾವಕದ ಕಲೆಗಳು ಸಂಪುಟ- 8 ಸಂಪುಟ, 11, ಬೆಂಗಳೂರು
ಗುರುರಾಜ್ ರಾವ್ ಎ.ಕೆ.	೧೯೯೪	ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳು , ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ, ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮೈಸೂರು
ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ	೨೦೦೦	ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟ -15 ಬೆಂಗಳೂರು
ಹಿರೇಮಠ್ ಎಸ್.ಎಂ	೧೯೭೬	ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ್ ಈಶ್ವರನ್	೧೯೯೫	ಲಿಂಗಾಯಿತ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.
ಜವರೇಗೌಡ ದೇ	೨೦೦೧	ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ, ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ರಸ್ತೆ, ಮೈಸೂರು
ಜೋಶಿ. ಡಿ.ಬಿ.	೧೯೮೮	ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸ , ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗದಗ
ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಪಿಡಿ	೧೯೯೯	ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ಯಾಜೆಟಿಯರ್ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ
ಕುಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ.	೧೯೮೦	ಸಮಾಧಿ ಬಲಿದಾನ ವೀರಮರಣ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಐ.ಬಿ. ಹೆಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಕಡಪಟ್ಟಿ ಎಂ.ಎನ್.	೨೦೦೫	ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮ (ಅ.ಐ.ಎ.ಪಿ.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ) ಧಾರವಾಡ
ಕೆ.ಆರ್. ಬಸವರಾಜು	೨೦೦೫	ನೊಳಂಬರ ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಮೈಸೂರು
ಕೃಷ್ಣ ಎಂ.ಹೆಚ್.	೧೯೫೯	ಕರ್ನಾಟಕದ ಪೂರ್ವ ಚರಿತ್ರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ
ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಬೆಟಗೇರಿ	೧೯೬೩	ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಜೀವನ, ಜಯಂತಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ
ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಸಿ.ಡಿ.	೧೯೬೨	ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ದರ್ಶನ ಸುರಭಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು

ಮುಗಳಿ, ರಂ.ಶ್ರೀ	೧೯೭೬	ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ
ಮುದ್ದೇನೇಹಳ್ಳಿ ನಂಜಯ್ಯ		ಹೊನ್ನಾರು ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ. ಕೋರಾ ಹೋಬಳಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್, ತುಮಕೂರು
ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಹೆಚ್.ಪಿ.	೨೦೦೨	ನಮ್ಮ ಹಬ್ಬಗಳು, ವಿಕಾಸನ ಪ್ರಕಾಶನ, ನರೆಂಬಳ್ಳಿ ರಸ್ತೆ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ.
ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ಹಂಪಾ	೧೯೮೫	ಕರ್ನಾಟಕದ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್, ಬೆಂಗಳೂರು
ನಾಯಕ ಹಾ.ಮಾ.	೧೯೭೧	ಜಾನಪದ ಸ್ವರೂಪ ಮೈಸೂರು
ನಂದಿಮಠ, ಎಸ್.ವಿ.	೧೯೮೨	ಕರ್ನಾಟಕದ ಧರ್ಮಗಳು , ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಪಾಡಿಗಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್	೧೯೮೯	ಬಾದಾಮಿ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ. ಸಂ. 3 ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ
ಪ್ರಭಾಕರ ಎಂ.ಎಸ್.	೨೦೦೦	ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತು ಚಂದ್ರಿಕೆ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ
ರಮೇಶ್ ಕೆ.ಪಿ.	೧೯೭೧	ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು
ರಘುನಾಥ್ ಭಟ್. ಹೆಚ್.ಆರ್.		ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನ ಕಲೆ, ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು
ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಎಸ್.ಕೆ.	೧೯೭೯	ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಸಂ. 4 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು
ಆರ್.ಗೋಪಾಲ್	೨೦೦೯	ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು
ಸಾಲತೊರೆ ಬಿ.ಎಂ.	೧೯೩೬	ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ ಭಾಗ- 1 ಬೆಂಗಳೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳು

Desai P.B.	1970	History of Karnataka, Kannada Research Instiute of Karnataka University, Dharwad
Prasanna Kumar Acharya	1994	Encyclopedia of Hindu Arachetecture Vol. 1.2 Kormo publication, New Delhi
Parguson Jems	1996	Architectrue in Karnataka, Mysore
Rajashekar .N.	1991	Restrakuta art in Karnataka Sujatha Publication, Dharwad
Srineevas K.R.	1972	Temples of South India National Book Frust of India , New Delhi
B.R. Gopal	1990	Vijayanagar Incriptions. Vol III Director of Archealogy and Muslems , Govt. of Karnataka, Mysore.

ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು

Annual Reports of south India Epigraphy – 1940

Annaul Reports of South India Epigraphy- 1952

Ephigraphy of Karnataka – 13

Karnataka Inscriptions – Vol. 16

South India Insuriptions- Vol.12

Ephigraphy of Karnataka Vol. 12-16

EC- Vol . XI, Vol- 11 1987 , Mysore Gegetcar

ವಕ್ತೃಗಳ ವಿವರ

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಹೆಸರು	ವಯಸ್ಸು	ವೃತ್ತಿ	ಊರು
1	ಡಾ. ಎಲ್.ಪಿ. ರಾಜು	41	ಅಸೋಸಿಯೇಟ್ ಪ್ರೊಫೆಸರ್	ತುಮಕೂರ ವಿ.ವಿ.
2	ನಂಜುಂಡ ಸ್ವಾಮಿ	60	ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರು	ತುಮಕೂರು
3	ಡಾ. ಯೋಗೀಶಪ್ಪ	40	ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು	ಸಿದ್ದಗಂಗಾ ಮಹಿಲಾ ಪ್ರ.ದ.ಕಾಲೇಜು, ತುಮಕೂರು
4	ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ	70	ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು	ಸರ್ಕಾರಿ ಕಲಾ ಕಾಲೇಜು, ತುಮಕೂರು
5	ಚಂದ್ರಶೇಖರ್.ಕೆ. ಎಂ	60	ಎ.ಪಿ.ಎಂ.ಸಿ. ಅಧ್ಯಕ್ಷರು	ಮಂಡಿಪೇಟೆ, ತುಮಕೂರು
6	ಗಂಗಯ್ಯ	70	ವ್ಯವಸಾಯ	ತುಮಕೂರು
7	ರುದ್ರಪ್ಪ	75	ವ್ಯವಸಾಯ	ತುಮಕೂರು
8	ಪೋಸ್ಟ್‌ಮುತ್ತಣ್ಣ	80	ನಿವೃತ್ತ ಪೋಸ್ಟ್ ಮಾಸ್ಟರ್	ತುಮಕೂರು
9	ನಂಜೇಗೌಡ	45	ವ್ಯವಸಾಯ	ಚಿಕ್ಕಪೇಟೆ, ತುಮಕೂರು
10	ಶಿವಮ್ಮ	85	ವ್ಯವಸಾಯ	ತುಮಕೂರು
11	ಬಸವರಾಜು	40	ವ್ಯಾಪಾರ	ತುಮಕೂರು
12	ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ	30	ವ್ಯವಸಾಯ	ಬಾರ್‌ಲೈನ್, ತುಮಕೂರು
13	ಆನಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿ	46	ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು	ತುಮಕೂರು
14	ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ	48	ವ್ಯಾಪಾರ	ತುಮಕೂರು
15	ಚಿಕ್ಕರಾಮಯ್ಯ.ಎಂ.ಎ	50	ಶಿಕ್ಷಕರು	ತುಮಕೂರು
16	ನಂಜಪ್ಪ	52	ನಿವೃತ್ತ ಶಿಕ್ಷಕರು	ಕೆ.ಆರ್.ಬಡಾವಣೆ, ತುಮಕೂರು
17	ಭೀಮರಾವ್	65	ಅರ್ಚಕರು	ವಿನಾಯಕನಗರ, ತುಮಕೂರು
18	ವೆಂಕಟಪ್ಪ ಮಾಸ್ಟರ್	70	ನಿವೃತ್ತ ಶಿಕ್ಷಕರು	ವಿಜಯನಗರ, ತುಮಕೂರು

19	ನಾರಾಯಣಪ್ಪ	69	ವ್ಯವಸಾಯ	ಬಟವಾಡಿ, ತುಮಕೂರು
20	ರಂಗಯ್ಯ	60	ವ್ಯವಸಾಯ	ಮರಳೂರು, ತುಮಕೂರು
21	ಹನುಮಂತಯ್ಯ (ದೊರೆ)	70	ವ್ಯವಸಾಯ	ತುಮಕೂರು
22	ಕೆ.ಎನ್.ಸಿದ್ದರಾಜು	40	ಕಲೆಶಿಕ್ಷಕರು	ಮಂಡಿಪೇಟೆ, ತುಮಕೂರು
23	ರಾಜು	30	ವ್ಯವಸಾಯ	ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣದ ಹತ್ತಿರ ತುಮಕೂರು
24	ಎಂ. ಬಿ. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ	39	ಶಿಕ್ಷಕರು	ಖಾಸಗಿ 'ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣದ ಎದುರು, ತುಮಕೂರು
25	ಜಿ.ಎಸ್. ರೂಪ	29	ವ್ಯವಹಾರ	ಶ್ರೀರಾಮನಗರವಾಸಿ ತುಮಕೂರು

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶಿವಕುಮಾರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಮಠ, ತುಮಕೂರು

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಮಠದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ತುಮಕೂರು

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ, ತುಮಕೂರು

ಕೋಟೆ ಆಂಜನೇಯ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ದ್ವಾರ, ತುಮಕೂರು

ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನ

ದೇವರಾಯದುರ್ಗದ ದೇವಾಲಯದ ವಿಹಂಗಮ ನೋಟ

ನಾಮದ ಚಿಲುಮೆಯ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ

ವಾಸವಿ ಕನ್ನಿಕಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಿ, ಎಸ್.ಎಸ್.ಪುರಂ, ತುಮಕೂರು

ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರ

ವೀರಗಲ್ಲು, ದೊಡ್ಡಯ್ಯನಪಾಳ್ಯ

ಹೆತ್ತೇನಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನ

ವೀರಗಲ್ಲು

ತುಮಕೂರು ನಗರದ ಚರ್ಚ್

ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯಯೋಧರ ನೆನಪಿನ ಶಾಸನ

ತುಮಕೂರು ನಗರದ ಶೃಂಗೇರಿ ಮಠ

ತುಮಕೂರು ನಗರದ ಶ್ರೀರಾಮ ಮಂದಿರ

ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ

ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ನಾಗರಕಲ್ಲು

ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಶಿಲಾ ಶಾಸನ

ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹೊರಾಂಗಣ

ಹಜರತ್ ಆಲಿ ಮಸೀದಿ

ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ದ್ವಾರ

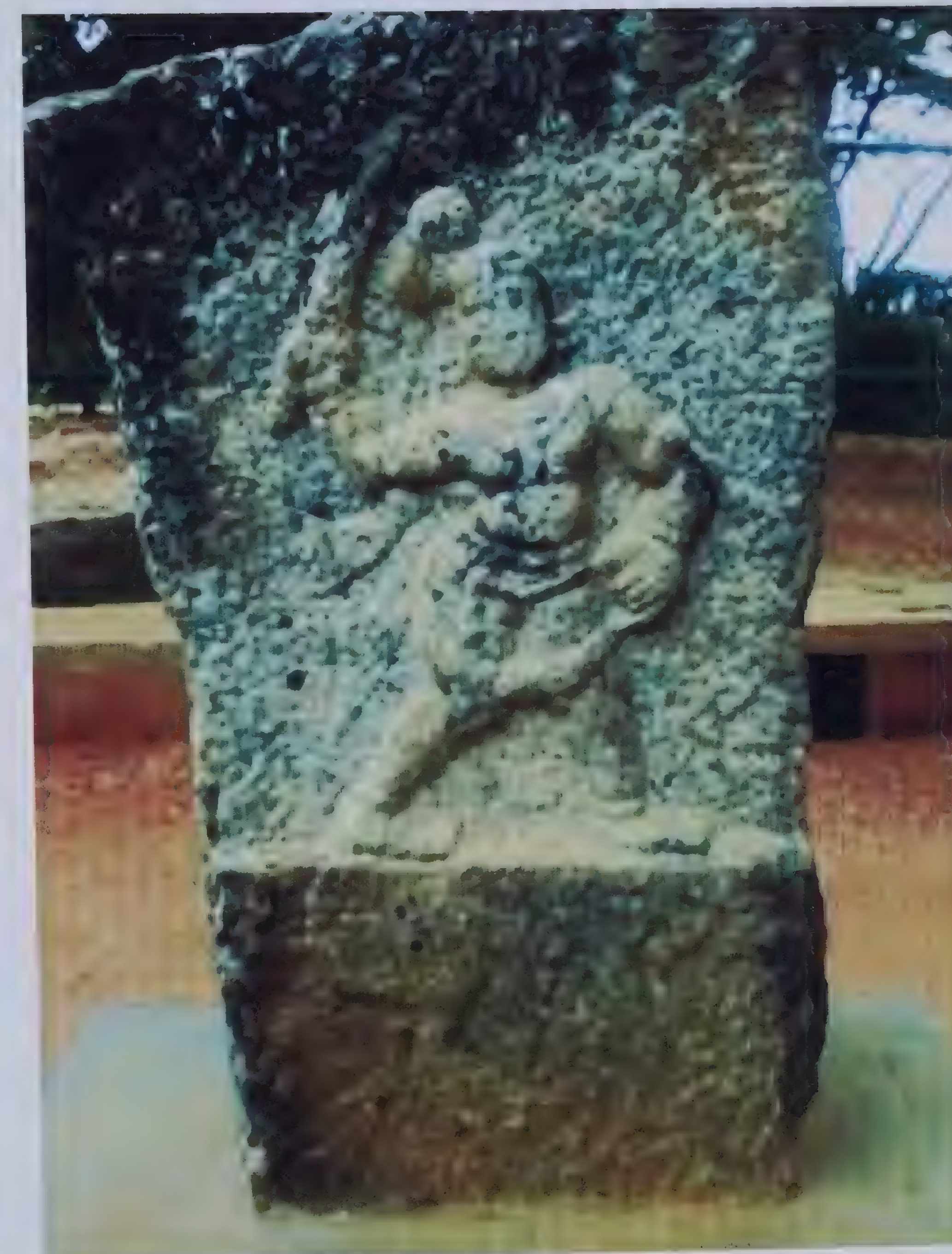
ಹೆತ್ತೇನಹಳ್ಳಿಯ ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲು

ಹಜರತ್ ಆಲಿ ಯ ಸಮಾದಿ

ರೋಣದಕಲ್ಲು, ಬಳ್ಳೆಕೆರೆ

ವೀರಗಲ್ಲು

ಇಮ್ಮಡಿ ವೀರಭದ್ರ ಶಾಸನ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ , ಬಡವಾಡಿ, ತುಕಮೂರು

ವೀರನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ

ನೃತ್ಯ ಶಿಲಾ ಬಾಲೆ

ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲು

ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲು